

Военно-исторически сборникъ

Излиза всѣки два месеца — Абонаментъ 160 лв. годишно.
Редакция и администрация — ул. „Оборище“ № 2, София.

Съдържание на кн. 2, год. V.

- 1) Действията на 1. Софийска дивизия презъ Свѣтовната война; на ромънския фронтъ, въ Влахия — отъ Недѣлковъ Хр., генералъ о. з. 1
 - 2) За германското военно-историческо отдѣление отъ Р. — S. 78
 - 3) Лични въспоменания отъ войната между България и Турция презъ 1912—13 г. — отъ Арабовъ, полков. о. з. 101
 - 4) По въоръжението на Одринската крепостъ презъ войната 1912/13 г. 144
- *****

Voénno-istoritcheski sbornik

(Revue d'histoire militaire).

Parait tous les deux mois. L'abonnement pour l'étranger 320 levass.
Adresse: Rédaction et Administration — rue „Oborischte“ 2, Sofia — Bulgarie.

Sommaire — V ème année, № 2,

- 1) Les opérations de la 1-ère division bulgare pendant la Grande guerre, au front roumaine en Valachie, par Nedialkoff, général de r. 1
 - 2) A propos de la section d'Histoire militaire en Allemagne, par P.—S. 78
 - 3) Souvenirs de la guerre Balkanique 1912—1913, par Araboff, colonel de r. 101
 - 4) L'armement de la forteresse d'Andrinople pendant la guerre 1912/1913. 144
- *****

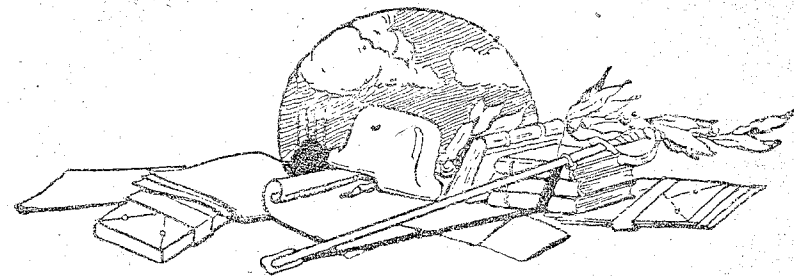
Woenno-istoritscheski Sbornik

(Kriegsgeschichtliche Sammlung).

Erscheint alle zwei Monate — Abonnement für Ausland 320 Leva.
Adresse: Redaktion und Administration — „Oborischte“ str. № 2, Sofia — Bulgarien

Inhaltsverzeichnis — V Jargang, № 2.

- 1) Operationen der 1. Sofioter Division, während des krieges in die Walachei — von Nedialkow, General a. D. 1
- 2) Zum deutsche kriegshistorische Abteilung, von P.—S. 78
- 3) Balkankriegserinerungen 1912—1913, von Arabow, Oberst a. D. 101
- 4) Über Ausrüstung der Festung Adrianopel während des Krieges 1912/1913. 144

НЕДѢЛКОВЪ, ХР.,
генералъ о. з.

Действията на 1. Софийска дивизия презъ Свѣтовната война; на ромънския фронтъ, въ Влахия.

ПРЕДГОВОРЪ.

Бойнитѣ дѣла на частитѣ отъ нашата армия, участвували въ Свѣтовната война, представятъ за насъ обектъ за поука отъ голѣмъ интересъ, и е отъ значение, щото описанията имъ да изхождатъ отъ лица, които сж били лични свидетели на действията. Подъ условие на безпристрастно разглеждане и излагане действията, разбира се, най-подходящи за тая работа сж бившитѣ имъ бойни водачи. Ние, като водачъ на 1. Софийска дивизия презъ Свѣтовната война, въ настоящия трудъ излагаме действията ѝ въ Влахия. Надяваме се съ това описание да дадемъ на любознателнитѣ читатели интересенъ материалъ за размишление. Ако успѣемъ въ това, ще считаме целта си постигната.

УВОДЪ.

(Карта 1:800,000).

Преди почване войната срещу Ромъния, 1. Софийска дивизия бѣше на добруджанската граница, въ състава на III армия. Проникнати отъ горещо желание да освободятъ поробенитѣ си братя и земи, които ромънитѣ заграбиха презъ 1913 година, войницитѣ очакваха съ нетърпение обявяването на войната.

Обладани отъ такъвъ духъ, войскитѣ отъ III армия, веднага съ почване военнитѣ действия срещу Ромъния, навлѣзоха въ заграбената българска Добруджа, биха ромънскитѣ войски и тѣхнитѣ съюзници и, следъ редъ ожесточени, кръвопролитни бойове, стигнаха до делтата на р. Дунавъ.

На 27. октомврий 1916 г., когато 1. Софийска дивизия бѣше достигнала на линията Топалу—Еркезекъ—Сатискъой, петнадесетъ клм. южно отъ Хърсово, получи заповѣдь да се отпрати по обикновенъ пѣть за Свищовъ, кждето да влѣзе въ състава на германския LII корпусъ. Следователно, на дивизията предстоеше да измине пешкомъ триста километра пѣть, задача твърде трудна, но коравитѣ шопи, макаръ изморени отъ непрекъснатитѣ бойове и непрестанни движения, се отправиха на 31. октомврий с. г. за тамъ, кждето ги зовѣше дългътъ. Подъ дъждъ и снѣгъ софийци газѣха дълбоката калъ и се силѣха да преодолеятъ трудноститѣ на нескончаемитѣ мъчителни походи. За нещастие, изпрѣчиха се други спѣнки — дезинтерия завърлува изъ редоветѣ на изтощенитѣ войници, поради това се наложи петдневна почивка и лѣкуване на болнитѣ. Най-после, следъ много трудности и страдания, изморенитѣ войници стигнаха далечния си обектъ на 20. ноемврий и се разположиха на квартири въ близкитѣ до Свищовъ села. Тукъ дивизията влѣзе въ състава на германския LII корпусъ, преименованъ Дунавска армия, и взе живо участие въ всичкитѣ бойове въ Влахия до р. Серетъ.

Преди минаването на Дунава, обаче, появи се брожение въ нѣкои отъ полковетѣ на дивизията. Това въълнение на войницитѣ се дължеше главно на боязнь отъ голѣмата вода, която трѣбваше да минатъ. Макаръ брожението да ми-

на като буря безъ лоши последици, все пакъ то трѣбва да се знае, за да може да се почерпи отъ него поука, затова и ние ще го изложимъ накратко.

Понеже се пазѣше въ тайна истинската целъ на пѣтуването, войниците мислѣха, че отиваме на почивка, но, когато пристигнаха при Свищовъ и разбраха, че ще трѣбва да минатъ Дунава, стрѣснаха се, набръчкаха чела и въ главитѣ имъ се появиха лоши мисли. На 21. ноемврий 25. полкъ прѣвъ отказа съ открито вълнение да мине рѣката, а на следния день сториха сѣщото, макаръ и въ по-мекъ форма, и полковетѣ отъ 1. бригада. Войниците мотивираха отказа си ужъ съ нежеланието имъ да завладяватъ чужди земи, ала, следъ като имъ се обясни значението на военните действия въ сърдцето на Ромѣния и, главно, като се убедиха, че преминаването на рѣката не ще стане тъй както имъ се описваше отъ подбудителитѣ и както тѣ си го въображаваха, подбодриха се и се усмириха, освенъ тѣзи отъ 25. полкъ, които още продължаваха да упорствуватъ. Но и тѣ, следъ като видѣха, че всички други части минаха Дунава, а само тѣхниятъ полкъ остана на бѣлгарския брѣгъ, поискаха прошка и минаха на ромѣнския брѣгъ, смирени отъ заблудата си. Следъ минаването на рѣката, войниците се успокоиха, челата имъ се разведриха, и очитѣ имъ свѣтнаха весело и самоувѣрено. Храбритѣ шопи пакъ се изправиха въ цѣлия си ръстъ. Забравили трудноститѣ на тежкия походъ и неприятноститѣ отъ необмислената си постѣпка, тѣ и въ Влахия се биха съ свойствената имъ жаръ. Виновницитѣ, които причиниха вълненията, бѣха арестувани и по-после осѣдени, съгласно В. наказат. законъ, на смъртъ. Жестоко е наистина това наказание, но то отговаря на величината на престѣплението. Всѣки знае, че за бунтъ въ военно време наказанието е смъртъ. Не е трудно да се разбере, че, когато цѣлокупниятъ народъ води кървава борба за извоюване народнитѣ идеали, този, който прѣчи на успѣха, ще бжде и трѣбва да бжде унищоженъ.

Преминаване Дунава.

Гъста мъгла се стелѣше надъ Дунава и околноститѣ на Свищовъ, а войскитѣ отъ Дунавската армия, скрити въ гънкитѣ на мѣстността, мълчаливо очакваха опредѣления часъ за действие. Стотици разнокалибърни орѣдия бѣха насочили страховито огненитѣ си гърла къмъ Влашко, готови всѣка минута да почнатъ стрелбата. По даденъ знакъ пехотнитѣ части се раздвижиха. Въ колони, прикрито и тихо, тѣ се приближаваха къмъ брѣга на Дунава, вървейки бавно изъ низинитѣ на долините и вглеждайки се въ широкия воденъ просторъ на безмълвно струещата се рѣка. ... Отъ

дунавския рѣжавъ при с. Бѣлене, задъ острова Персинъ, излизаха почаститѣ тамъ отпорано плавателни сѣдове и извършиха своята работа по пренасяне войскитѣ на ромѣнския брѣгъ. Понтонитѣ, пълни съ войници, движени съ весла, излизаха отъ рѣжава, отивайки на отсрещния брѣгъ; други празни се приближаваха до устието на Текиръ-дере, за да натоварятъ очакващитѣ ги тамъ войници и да ги отнесатъ на ромѣнския брѣгъ; моторни салове и шлепове, теглени отъ параходчечка, идваха до скелята при Свищовъ и товарѣха частитѣ на 1. Софийска дивизия; Австрийскиятъ дунавски воененъ флотъ сновѣше източно отъ Свищовъ, като прикриваше преминаването на рѣката и наблюдаваше движенията на неприятеля въ Ромѣнската дунавска равнина.

Такава картина представяха действията на Дунавската армия при Свищовъ на 23. ноемврий 1916 година.

Първи бѣха пренесени на ромѣнска земя, предъ пладне на този день, германската 217. пехотна дивизия, слизайки западно отъ Зимничъ; следъ нея, сѣщо предъ пладне, миѣна дивизията на графъ Голцъ, която, съставена въ по-голѣмата си частъ отъ бѣлгарски опълченски части, слизаше на ромѣнския брѣгъ източно отъ Зимничъ.

Следъ пладне се прехвърли отъ рѣката 3. бригада отъ 1. Софийска дивизия, съ една пионерна рота и дивизионната конница. Тѣ бѣха превозени на шлепове, теглени отъ реморкьори, и стоварени близо до гр. Зимничъ.

Две неприятелски дружини заемаха позиция на срещния брѣгъ, но, следъ нѣколко артилерийски изстрели, бързо отстъпиха къмъ вътрешността на страната.

На следния день, 24. ноемврий, се пренесе съ моторни салове и 1. бригада отъ 1. Софийска дивизия, заедно съ една полска батарея. Бригадата мина рѣката възторжено съ ентузиазъмъ и пѣсни. Вечеръта на сѣщия день премина на другия брѣгъ и 2. бригада отъ дивизията, която се състоеше само отъ 25. Драгомански полкъ.

3. бригада, която на 23. XI. бѣ слѣзла на ромѣнска земя, прикриваше преминаването на 1. и на 2. бригади. За тази целъ тя бѣ заела позиция отъ Настеролуй до пѣтя Зимничъ — Брагадирулъ.

На 24. XI., едновременно съ преминаване на частитѣ презъ Дунава съ плавателни сѣдове, строеше се и австрийскиятъ воененъ понтоненъ мостъ, нареченъ „Хербертъ“, понтонитѣ на който се държеха скрити въ Бѣленския дунавски рѣжавъ. Постройката на моста се почна къмъ 8 ч. и бѣ окончателно готовъ къмъ 16 ч. 30 м. — 17 ч. Той бѣ дългъ около 900 метра и се простираше непосредствено отъ Свищовъ до Зимничъ. Мостътъ бѣ много устойчивъ и здравъ — издържаше безъ ни най-малко колебание или сътресение преми-

наването на най-тежките батареи по него. По този мостъ се прехвърли въ Ромъния и останалата частъ отъ артилерията и обозитъ на Дунавската армия.

Веднага следъ минаването на лѣвия брѣгъ на Дунава, по заповѣдъ отъ Щаба на Дунавската армия, 2. бригада (25. полкъ) се придаде къмъ българската 12. дивизия, която сжщо влизаше въ състава на LII корпусъ.

На ромънска земя.

Ромънската дунавска равнина, по която предстоеше дивизията да действува, е, изобщо, равнина съ слаби тукъ-таме разлати възвишения и недълбоки долове; почвата е глинеста — леплива; каменистата почва е голѣма рѣдкост — такава почти липсва; обраснала е тукъ-таме съ джбови и иглолистни гори, нѣкои отъ които доста обширни; населена е гжсто съ села, по-голѣмата частъ отъ които сж благоустроени, съ удобни селски жилища; близо до селата тукъ-таме се срѣщатъ чокойски чифлици съ красиви вили; съобщенията между селата ставатъ по обикновени землени пѣтища; шосетата сж рѣдкост; гжста мрежа отъ желѣзни пѣтища кръстосва страната по всички посоки; прошарена е съ много рѣки, които, поради равнинния характеръ на мѣстността, текатъ бавно, дъната имъ сж тинести, водата е мжтна и се разливатъ вѣнъ отъ коритата си; непроходими сж въ бродъ, особено презъ време на есенния дъждовенъ сезонъ, и за преминаването имъ сж построени мостове, а тамъ, кждето се разливатъ на голѣми пространства, има насипи (плотини). Отъ разливитъ на Дунава, низкиятъ ромънски брѣгъ е мочурливъ и блатистъ, но при все това тамъ, макаръ и нарѣдко, има села. Ромъния е богата съ хранителни припаси — тамъ изобилствуватъ зърненитъ храни и добитѣтъ.

При действията си въ Влахия, 1. Софийска дивизия имаше следния съставъ: 1. и 3. пехотни бригади, съ по два полка, отъ които тия отъ 1. бригада съ по четири дружини, а 3. — по три; дружинитъ — отъ четириротенъ съставъ. Къмъ всѣки пехотенъ полкъ бѣше придадена по една картечна рота отъ четири картечници. Артилерия — два полски с. с. полкове (4. и 14.) съ по шесть батареи, всѣка отъ по четири орждия; две планински батареи и едно гаубично отделение отъ три батареи. Една пионерна дружина отъ две пионерни, една мостова и една телеграфна роти (3. пионерна рота бѣше придадена къмъ българската 12. дивизия). Единъ ескадронъ дивизионна конница, полицейски полускадронъ, дивизионенъ огнестреленъ паркъ, инженеренъ паркъ, армейска паркова колона, дивизионенъ продоволственъ транспортъ, една интендантска рота, дивизионенъ ла-

заретъ, санитаренъ паркъ, санитаренъ транспортъ, ветеринаренъ лазаретъ и четири (1., 3., 4. и 5.) полски болници.

Дунавската армия (LII корпусъ) се състоеше въ началото на действията въ Влахия отъ българскитъ 1. и 12. пех. дивизии, германската 217. пех. дивизия, турската 26. пех. дивизия и конната дивизия на графъ Голцъ, която бѣше съставена въ по-голѣмата си частъ отъ български конни полкове.

По-сетне дойде баварската 11. дивизия, а къмъ края на военнитъ действия, при Серетъ, пристигна и турската 15. дивизия.

Дунавската армия се командуваше отъ командира на германския LII корпусъ, генералъ Кошъ, а началникъ на щаба на сжщата бѣше германскиятъ полковникъ Вернеръ.

Първата задача на корпуса, следъ преминаването на Дунава, бѣше завладяването на ромънската столица.

На 25. ноемврий, къмъ 13 часа, се получи въ Щаба на дивизията предварително съобщение отъ Щаба на LII корпусъ, съ което се заповѣдваше на дивизията да настѣпи въ 14 часа сжщия день отъ Зимничъ въ североизточна посока, къмъ Брагадирулъ — Контещи, въ две колони.

Въ изпълнение тази заповѣдъ, дивизията настѣпи въ опредѣления часъ въ казаната посока въ две колони, по бригадно. 1. бригада (дѣсната колона) изпрати дѣсенъ страниченъ отрядъ — 2. дружина отъ 1. полкъ, една батарея и две картечници, подъ началството на капитанъ Фтичевъ, въ посока Бужору и по-нататѣкъ покрай Дунава, съ задача да се движи покрай р. Ведея, за да охранява дѣсния флангъ на дивизията.

При пѣтуването презъ този день, бригадитъ срещнаха слаби неприятелски конни части, които, обстреляни отъ патрулитъ и отъ преднитъ охранителни части, бързо отстъпиха въ североизточна посока.

На следния день, 26. XI, бригадитъ продължиха напредването: 1. — къмъ Гогошари и 3. — къмъ Кокалечи, а дѣсниятъ страниченъ отрядъ — покрай р. Ведея.

Дѣсенъ страниченъ отрядъ. — Съ редъ кратки бойове отъ 11 ч. до 16 часа, той завладѣ селата Петрошани и Гаужани и вечерта достигна единъ клм. източно отъ последното село. Нощува, при бойно разположение, срещу неприятель въ сила дружина съ малка частъ конница и две 53 м.м. орждия, който заемаше позиция отъ могилата Турколуй и западната крайнина на Баларуе.

1. бригада, съ авангардъ две дружини, две батареи, 4 картечници, $\frac{1}{2}$ рота пионери и $\frac{1}{4}$ ескадронъ, достигна обекта си, безъ да срещне противникъ, и се разположи за нощуване: авангардътъ — на височинитъ непосредствено източно и северно отъ Гогошари-ной, съ изпратено на-

предъ охранение и едно дѣсно странично прикрытие отъ една рота съ две картечници, къмъ югоизтокъ. Главнитѣ сили на бригадата се разположиха за ношуване южно отъ селата Гогошари - вежи и Гогошари - ной.

3. бригада достигна обекта си, безъ да срещне противникъ, и се разположи за ношуване: авангардътъ (1 $\frac{1}{8}$ дружина, 2 батареи, 3 картечници и $\frac{1}{2}$ рота пионери) при к. 91 северно отъ Кокалеци, а главнитѣ сили (4 $\frac{7}{8}$ дружини, 6 батареи, 12 картечници и $\frac{1}{2}$ рота пионери) — непосредствено западно отъ Кокалеци.

Нощта мина спокойно.

Понеже въ действията на 1. дивизия презъ 25. и 26. ноемврий нѣма нѣщо особено за отбелязване, ще продължимъ разглеждане действията ѝ по-нататъкъ.

Следъ полунощъ на 26. ноемврий се получи оперативна заповѣдъ отъ командира на LII корпусъ съ следното съдържание:

1) Неприятелътъ, следъ кратка съпротива при Смардиоза, днесъ отстъпи въ североизточна посока.

2) Конната дивизия Голцъ е заела височината източно и североизточно отъ Циганеши и утре продължава въ северна посока.

Турската 26. дивизия ще настъпи отъ Смардиоза къмъ Александрия и ще заеме проходите презъ р. Ведея при Mrg. Vidiasca.

3) Настъплението утре, 27. ноемврий, ще продължи въ 8 часа предъ пладне.

Да настъпятъ:

а) Българската 1. дивизия — отъ Гогошари-вежи и Кокалеци къмъ Фратеши и к. 91 (три километра северно отъ Ончеши) и да заеме Гюргево. Затова отдѣлението „Манулъ“ да се подкрепи отъ главнитѣ сили на дивизията. Също Дунавската флотилия и Русенскиятъ гарнизонъ ще му съдействуватъ. Последниятъ ще премине Дунава съ силитѣ, които има на разположение.

б) 217. пехотна дивизия — отъ областъта източно отъ Атарнати, презъ Топору, къмъ Прунори. Да заеме Драганеши.

4) Граница за разузнаване и охранение между българскитѣ 1. и 12. дивизии източната крайнина на Кокалеци — източната крайнина на Мостени-Каларашани — източната крайнина на Стоенеши.

Между българската 12. и 217. п. дивизии — кота 76 (шестъ клм. източно отъ Бениулъ) — кота 89 (три клм. източно отъ Томулещи) — източната крайнина на Кириаку (източната крайнина на Пингалещи).

5) Домакинскитѣ обози на дивизиятѣ могатъ да бждатъ привлечени до линията Малу-Кокалеци — Томулещи — Луданеаска.

6) Щабътъ на LII корпусъ въ 10 часа предъ пладне утре заминава за Смардиоза.

Началникътъ на 1. Софийска дивизия заповѣда:

„Днесъ, 27. ноемврий, 8 ч., повѣрената ми дивизия да настъпи въ две колони:

а) 1. бригада — презъ Ходивоя — Станеши — Ончеши — къмъ Фратеши, като усили страничния си отрядъ, изпратенъ къмъ Малу, и да завладѣе Гюргево; Дунавската флотилия и Русенскиятъ гарнизонъ ще му съдействуватъ: последниятъ да премине Дунава съ силитѣ, съ които разполага.

б) 3. бригада — презъ Путинеу — к. 90 (четири клм. северозападно отъ Ончеши) — къмъ к. 91 (три клм. северно отъ Ончеши).

Граница на разузнаването и на охраната между нашата и 12. дивизия ще бжде източната крайнина на Кокалеци — източната крайнина на Мостени-Каларашани — източната крайнина на Стоенеши; между 1. и 3. бригади — западнитѣ крайнини на Гогошари, Ходивоя, Станеши, Ончеши, к. 92 (два клм. западно отъ Дайя).

Бригадитѣ да поддържатъ тѣсна връзка помежду си и съ съседитѣ си.

Парковитѣ взводове да се притеглятъ напредъ, по редба на бригаднитѣ командири.

Щабътъ на дивизията ще върви по пътя на 1. бригада.

Завладяване Гюргево.

(Скица № 1).

На 27. ноемврий действията на дивизията се развиха така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ. — Предвидъ предстоящата, усилена дейность по завладяването на Гюргево, той бѣше засиленъ съ 1./1. дружина, две батареи и две картечници, които, подъ началството на командира на дружината, подполковникъ Мариновъ, имаха задача да тръгнатъ отъ Гогошари-вежи на 27. ноемврий въ 7 ч., къмъ с. Малу, да се явятъ въ флангъ и въ тилъ на противника, заемащъ позицията срещу 2./1. дружина, следъ което подполковникъ Мариновъ, като поеме общото командване на дветѣ дружини, да превземе Гюргево. Действията на страничния отрядъ, обаче, се развиха тъй, че подполковникъ Мариновъ не успѣ да се яви навреме, за да се съедини съ 2./1. дружина тамъ, където му бѣше заповѣдано. Причината на това излагаме по-долу.

Въ 8 ч. 30 м. 2./1. дружина (на капитанъ Фтичевъ) настъпи къмъ Балоруде, отблъсна противника, продължи да следва пътя на отстъплението му и завладѣ селата Арзахе и Малу безъ бой. Къмъ 13 ч. настигна врага, който бѣше заелъ позиция западно отъ Гуцу и завърза съ него бой. Въ това време се приближаваше къмъ бойното поле дружината на подполковникъ Мариновъ, която успѣ, съ една рота и една батарея, да вземе участие въ този бой, но когато неприятелътъ отстъпваше вече къмъ Слобозия.

За успѣха на този бой помогнаха съ огъня си: мониторътъ отъ Дунава и 5./4. батарея отъ авангарда на 1. брига- да, която бѣше заела позиция североизточно отъ Виеру.

Обстрелванъ отъ три страни, слисаниятъ и обезумѣлъ отъ страхъ неприятелъ махаше бѣли кърпи, въ знакъ че се предава, но тъй като огънятъ не спираше, той се разбѣга въ паника къмъ всички страни, като остави на бойното поле голѣмъ брой убити и ранени, една картечница, едно мало- калибрно орджие и множество разхвърляни изъ полето пуш- ки, патрони и снарежение. Двесте здрави неприятелски вой- ници се предадоха въ пленъ.

Началникътъ на дивизията, който наблюдаваше хода на този бой, като видѣ тежкото положение, въ което бѣше изпадналъ врагътъ, възможността да бжде отрѣзанъ отъ пѣтя на отстъплението му и плененъ, изпрати въ 15 ч. след- ната заповѣдь до командира на 1. бригада:

„Изпратете веднага една дружина, една батарея и нѣколко конника отъ главнитѣ сили да заематъ с. Ремуши (северно отъ Гюргево) и да отрѣжатъ неприятелскитѣ части, които биха иска- ли да отстъпятъ отъ Гюргево на северъ. Налага се бързина.“

Въ 16 ч. 30 м. Гюргево бѣше завладѣнъ отъ страничния отрядъ. 2./1. дружина излѣзе за охрана източно отъ града, следъ като остави 6. рота да пази реда. А главнитѣ сили— 1./1. дружина съ батареитѣ—се спрѣха въ източната край- нина на Гюргево.

За изпълнение заповѣдта на началника на дивизията, която изложихме по-горе, бѣ изпратена въ Ремуши 1./6. дружина, но тя не изпълни задачата си, понеже пристигна въ селото едва въ 23 ч., когато неприятелътъ бѣше успѣлъ да се оттегли на северъ. Разстоянието отъ 14 клм. до Ре- муши бѣ изминато за $7\frac{1}{2}$ часа, макаръ въ заповѣдта да бѣ напомнено, че за успѣха на това предприятие се налага бързина...

Подполковникъ Мариновъ, вмѣсто за Малу, насочи дру- жината си къмъ Балоруде, поради което не се яви въ тилъ на неприятеля, а се намѣри въ тила на 2./1. дружина, която въ походенъ редъ следваше отстъпващия противникъ.

Друго едно обстоятелство, което даде възможностъ на врага да отстъпи, когато можеше да бжде плененъ, е и следното: 6./6. рота, която, като дѣсно странично прикрытие на главнитѣ сили на 1. бригада, бѣ застанала на пѣтя между Виеру и Гюргево, на около 4 клм. отъ първото село, като забеляза разбиването на неприятеля и паническото му бѣг- ство, вмѣсто на настѣпи и да застане на пѣтя на отстъпле- нието му, се оттегли къмъ Виеру, подъ предлогъ да при- крива главнитѣ сили на бригадата, главата на които въ това време бѣше пристигнала въ това село.

Силата на неприятеля, съ който страничниятъ отрядъ води бой, бѣше: една сборна дружина, съставена отъ ромън- ски 20. и 62. полкове, една моряшка рота, две 53 мм. орж- дия и една картечница.

1. бригада. — Въ 8 ч. авангардътъ на бригадата, въ съставъ две дружини, три батареи, четири картечници, половинъ рота пионери и десетъ конника, тръгна отъ Гого- шари-вехи по посока на Ходивоя — Станещи за Фратещи. Къмъ 11 ч. 30 м., когато авангардътъ приближаваше Стане- щи бѣше посрещнатъ отъ крайнината на селото съ пуше- ченъ и картеченъ огънь отъ неприятелъ, въ сила около две дружини. Предниятъ отрядъ се развърна въ боенъ редъ и влѣзе въ престрелка съ врага. Началникътъ на авангарда усили предния отрядъ съ още две роты; 3. и 4. бата- реи излѣзоха и заеха позиция на гребена „Казачилоръ“, около к. 85, а 5. батарея — до кантона при к. 22, кръсто- пѣтя на шосето съ незавършения желѣзень пѣтъ. Въ 11 ч. 45 м. батареитѣ обстреляха противника, който заемаше крайнината на селото, а сжщо и близкия до него хребетъ „Тутунарулоръ“, който сжщо бѣше заетъ отъ врага. Обаче, въпрѣки сполучливия артилерийски огънь, неприятелътъ държеше здраво позицитѣ си, и боятъ се затягаше все повече. Къмъ 13 ч. една наша рота успѣ да обхване селото откъмъ северъ и разколеба противника. Последниятъ къмъ 14 часа напусна позицията си и се оттегли въ североизточ- на посока. Малко по-рано отъ това време се появи единъ неприятелски ескадронъ около кладенеца Гита, но не оказа никакво влияние върху боя.

Настѣпвайки по-нататъкъ, къмъ на с. Ончещи, аван- гардътъ на бригадата бѣ посрещнатъ въ 16 ч. 40 м. съ пушеченъ и картеченъ огънь отъ две неприятелски роты, заели позиция по гребена южно отъ с. Ончещи. Авангар- дътъ се развърна и почна боя безъ артилерията си, понеже последната бѣше останала назадъ, забавена при минаването презъ разваления мостъ югозападно отъ Станещи. Въ скоро време, обаче, мостътъ бѣ поправенъ, и батареитѣ взеха от- крита позиция на $1\frac{1}{2}$ клм. южно отъ ж.-п. ст. Станещи и съ ураганенъ огънь прогониха врага. Този бой не трая по- вече отъ половинъ часъ, но, докато се свърши, времето почна да се смрачава. Поради това авангардътъ се спрѣ за нощуване на около 800 крачки западно отъ Ончещи.

Следвайки задъ авангарда, главнитѣ сили на бригадата достигнаха вечерята североизточно отъ ж.-п. станция Ста- нещи и нощуваха близо до селото.

3. бригада. — Въ 8 ч. бригадата тръгна отъ с. Ко- калеци въ посока на Путенеулъ, съ изпратенъ напредъ аван- гардъ и лѣво странично прикрытие отъ една рота съ две картечници.

Въ 14 ч. 40 м. се появи предъ челния отрядъ една неприятелска рота. Подпомогнатъ отъ огъня на една батарея, челниятъ отрядъ прогони неприятелската рота. Къмъ 17 ч., когато главата на главнитъ сили на бригадата приближаваше гората Ончеши, северозападно отъ селото съ същото име, чу се честа пушечна стралба откъмъ последното село. Командирътъ на бригадата, по свой починъ, изпрати нататъкъ две роти съ една и половина батареи и две картечници отъ главнитъ сили въ флангъ и въ тилъ на неприятеля при с. Ончеши, за съдействие на 1. бригада. Това ненадейно появяване на тѣзи части въ флангъ на врага допринесе доста за по-скорошното му отстъпление.

Бригадата нощува: авангардътъ североизточно отъ гората Ончеши, а главнитъ сили — непосредствено до западната окрайнина на същата гора.

Загуби: 11 войници убити, 1 офицеръ и 31 войници ранени.

Къмъ 24 часа се получи отъ командира на LII корпусъ следната заповѣдъ за действията на 28. ноемврий.

„1) Неприятелътъ днесъ всѣкжде, кждето ни се противопостави, бѣше битъ и отстъпи въ североизточна посока.

Нашитъ авиатори предизвикаха голѣмо смущение чрезъ картеченъ огънь и хвърляне бомби въ неприятелскитъ обози, които отстъпватъ въ безредие по водешитъ за Букурещъ пѣтища. Гюргево и Драганеши сж въ наши ръце.

2) Турската 26. дивизия остава при Александрия. Генералъ Назлъмовъ ще охранява съ частитъ си Гюргево, на височина съ линията с. Мартенъ до пѣтя за Дайа и самото с. Дайа.

3) Българската 1. дивизия да мине въ 9 часа линията Ончеши — к. 90 (петъ клм. северозападно отъ Ончеши) и да настѣпва презъ Арманулъ—Фратеши—к. 91 (осемъ клм. северно отъ Дайа), за Калугерени. Да осигури дѣсния си флангъ чрезъ своевременно изпращане едно смѣсено отдѣление, презъ Фразину, къмъ Дадилловъ (Михай Бравулъ) и да разузнава до линията Прундъ—Гостинари—Копачени.

Българската 12. дивизия да достигне, като премине въ 8 ч. съ преднитъ си части ж.-п. линия Станеши—Топору, линията Станеши—Пингалеси.

217. пехотна дивизия да заема проходите презъ р. Главач-ноку при Гимпаци и да разузнава къмъ лѣвия си флангъ до линията Стилпу—Булбуката—Руши, при Асанъ Мерени.

Граница за охранение и разузнаване между българскитъ 1. и 12. дивизии Монтени—Каларашани (източната окрайнина) — Сингурени; между българската 12. и 217. дивизии—Кириаку (западната окрайнина) — Пангалеси (западната окрайнина)—Стоенеши.

4) Административнитъ обози могатъ да бждатъ подведени до ж.-п. линия Станеши—Топору.

5) Хранителни припаси на 28. ноемврий отъ 7 ч. ще се получаватъ при южния изходъ на Атарнаци.

6) Щабътъ на корпуса — въ Смардиоца.“

По тази заповѣдъ началникътъ на 1. Софийска дивизия направи следнитъ разпореждания:

„Повѣрената ми дивизия, следъ като премине въ 10 ч. линията к. 30 (четири клм. източно Ончеши) — к. 91 (три клм. северно Ончеши), да настѣпва:

а) 1. бригада — презъ к. 92 (три клм. западно отъ Дайца) к. 91 (осемъ клм. северно отъ Дайца) за Калугерени.

б) Страничниятъ отрядъ на подполковникъ Мариновъ като остави една рота въ Гюргево до смѣната ѝ отъ генералъ Назлъмовъ, да мине въ 10 ч. презъ северната окрайнина на с. Ремуши и да върви, презъ Фразину, къмъ Дадилловъ (Михай Бравулъ), съ цель да осигури дѣсния флангъ на дивизията.

в) 3. бригада — презъ Арманулъ—Фратеши за Узунъ. Да се разузнава до линията Прундъ—Гостинари—Копачени.

Граница за разузнаване и охрана между нашата и 12. дивизии Монтени—Каларашани (източната окрайнина)—Синагурели.

Между 1. и 3. бригади — западната окрайнина на Ончеши — к. 92 (три клм. западно отъ Дайца) — западната окрайнина на Калугерени.“

Настѣплението къмъ Букурещъ.

(Скица № 2).

На 28. ноемврий действията на дивизията се развива така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ — Две (1./1. и 2./1.) дружини, съ една полска и една планинска батареи*), подъ началството на подполковникъ Мариновъ, трѣгна къмъ 8 ч. сутринта отъ Гюргево по пѣтя Ремуши—Дайца — Фразини — ж.-п. станция Банеаса за Дадилловъ. По пладне отрядътъ премина с. Дайца и, безъ да срещне противникъ, стигна следъ пладне, на гарата Банеаса. Тамъ началникътъ на отряда реши да спре за нощуване, понеже се смръкваше и бѣше рисковано да се движи изъ гората къмъ Дадилловъ презъ нощта.

Съ едно донесение, писано въ 15 ч. 40 м. въ Фразини, началникътъ на страничния отрядъ донесе, че по оставения неповреденъ ромѣнски телефонъ чулъ разговори, отъ които се разбирало, че неприятелътъ отстъпвалъ къмъ Мелетие — Петриле и че на ромѣнскитъ части, които се намирили въ Петриле, се давало куражъ да се държатъ, понеже имъ идѣла помощъ кавалерия и артилерия. Ромѣнитъ били съобщили по телефона отъ Калугерени въ Дадилловъ на частитъ, намиращи се въ последното село, да се държатъ здраво, защото имъ се изпращала помощъ съ силна арти-

*) При страничния отрядъ се оставиха само две (една полска и една планинска) батареи, а другитъ две полски батареи се присѣдиха къмъ полка си.

лерия. Пакъ по сжщия телефонъ, подполковникъ Мариновъ билъ разбралъ, че 33. артилерийски полкъ отивалъ къмъ Мелеха (Маркалещи) покрай нѣкаква горичка. И, най-после, пакъ по сжщия начинъ узналъ, че въ Дадиловъ воененъ началникъ билъ нѣкой си колонелъ Николеску.

Съ второ донесение отъ станция Бенеаса, въ 16 ч. 20 м., подполковникъ Мариновъ донесе, че решилъ да ношува при станция Бенеаса, понеже се мръква и предстои да влѣзе въ гората, а, по добититѣ сведения, той узналъ, че противникътъ отстъпилъ къмъ Петриле—Пуени—Прундъ, и, освенъ това, въ тоя моментъ чувалъ пушечни изстрели откъмъ посоката на движението на бригадата, чийто главни сили, по сведения, били назадъ. За противника донесе, че нѣмалъ сведения.

Отъ всичко това личи, че началникътъ на страничния отрядъ е билъ въведенъ въ заблуждение отъ този чутъ по телефона ромънски разговоръ, подъ влиянието на който, изглежда, е съобразявалъ действията си. Той остана да ношува на гарата, безъ да бѣше потърсилъ съприкосновение съ врага чрезъ изпращане офицерски патрули или чрезъ други срѣдства, съ които е разполагалъ, за да го следи отблизо, и да узнае за него чрезъ своитѣ пипала; той не бѣше въ тѣсна връзка и съ бригадата, чийто флангъ охраняваше, което се видѣ отъ донесението му, че нѣма точни сведения за положението на бригадата, когато нейниятъ авангардъ водѣше бой при Бутургари-ной. Този бой се почна къмъ 15 ч. 45 м., а донесението е писано въ 16 ч. 20 м.; въ него се споменава, че се чували гърмежи откъмъ бригадата. Той трѣбваше вече да знае какво бѣше предизвикало тѣзи изстрели, които той чуваше, понеже разстоянието до бригадата не бѣше повече отъ петъ километра.

На всѣки случай, докато началникътъ на отряда вземе решение за по-нататъшно действие, кжсиятъ есененъ день изтече и отрядътъ остана да ношува на гарата Бенеаса.

1. Бригада. — Авангардътъ 3./1. и 4./1. дружини тръгна отъ достигнатото снощи мѣсто, въ 8 ч. 30 м., а главнитѣ сили (6. полкъ) следваха 2 клм. задъ авангарда. За свръзка съ 3. бригада се изпрати отъ главнитѣ сили 13./6. рота лѣво странично прикритие.

Предниятъ отрядъ на авангарда се движеше по височинитѣ северозападно отъ пжтя, за да може да предупреди възможни изненади, а главнитѣ сили на авангарда и тия на бригадата следваха по шосето.

Въ 15 ч. 45 м., когато авангардътъ приближаваше Бутургари-ной, бѣше посрещнатъ отъ огъня на две неприятелски роти съ една картечница и взводъ конница, заели позиция на южната окрайнина на селото. Авангардната 4./1. дружина, съ две орждия и две картечници, се развърна въ боенъ

редъ срещу селото и започна бой. Лѣвото странично прикритие на бригадата, което се движеше западно отъ шосето, сжщо се развърна въ боенъ редъ и настъпи откъмъ югозападъ въ посока на изстрелитѣ. Привлѣчена отъ гърмежитѣ, пристигна откъмъ западъ на бойното поле и една рота съ една батарея отъ 3. бригада и завърза бой съ сжщия противникъ.

Неприятелътъ не издържа и къмъ 16 ч. 45 м. почна да отстъпва, преследванъ отъ авангарда на бригадата. Но, когато предниятъ отрядъ премина селото и излѣзе на северната му окрайнина, бѣше енергично контратакуванъ отъ 3—4 неприятелски роти отъ южната окрайнина на гората, северно отъ селото. Предниятъ отрядъ залегна, откри честъ пушеченъ огънь и успѣ да спре неприятелската вълна. Следъ малко предниятъ отрядъ бѣ подпомогнатъ отъ огъня на две наши орждия, които тѣй сполучливо обстрелваха врага, че предизвикаха явенъ ентусиазъмъ у нашитѣ войници. Окуражени, последнитѣ бурно се впуснаха съ „ура“. Неприятелътъ не издържа този решителенъ напоръ, избѣга назадъ, въ гората, преследванъ отъ третия отрядъ. Когато последниятъ достигна на единъ клм. южно отъ селото Бутургари-вехи, спрѣ се за ношуване, поради настъпилата тъмнина, и взе мѣрки за охранение на бригадата.

Главнитѣ сили на авангарда ношуваха при Бутургари-ной, а главнитѣ сили на бригадата—на единъ и половина клм. югозападно отъ това село.

3. Бригада. — Къмъ 16 ч., авангардътъ (2./41. и 3./41. дружини съ две батареи) забеляза една неприятелска дружина да се движи въ походна колона по шосето Калугерени — Гюргево, когато главата ѝ се приближаваше до Бутургари-вехи. Началникътъ на авангарда развърна въ боенъ редъ една и половина дружини срещу селото, а останалитѣ две роти изпрати въ посока на Стоенещи, които сжщо се развърнаха въ боенъ редъ на около два и половина клм. отъ лѣвия флангъ на авангарда, а дветѣ батареи заеха позиция задъ бойния редъ. Следъ нѣколко сполучливи артилерийски изстрели, неприятелската дружина се прѣсна, и войницитѣ ѝ избѣгаха въ гората. Следъ това почна да се смрачава, и бригадата се спрѣ за ношуване: авангардътъ — на достигнатото вечерята мѣсто, на позиция около два клм. югозападно отъ Бутургари-вехи, а главнитѣ сили на бригадата (42. полкъ и 1./41. дружина) — на около три клм. югозападно отъ авангарда.

Неприятелътъ, съ който бригадитѣ имаха среща тоя день, се изчислява, по показания на пленници, на три сборни дружини, съставени отъ ромънскитѣ 10., 48. и 62. толкове.

Загуби: 1 убитъ и 5 ранени войници.
Свързка съ 12. дивизия не бѣше установена.

Боятъ при р. Неаждовъ.

(Скица № 3.).

Презъ нощта на 28. срещу 29. ноемврий се получи въ Щаба на дивизията следната заповѣдь отъ командира на III корпусъ.

„1) Неприятелътъ биде разбитъ при Прунару отъ части на 217. пехотна дивизия. Българската 1. дивизия отблъсна неприятелските части, които заемаха позицията при Ботургари.

2) Кавалерийската дивизия на графъ Голцъ е унищожила една неприятелска опълченска дружина и е взела въ пленъ 11 офицери и 350 войници. Дивизията настѣпва отъ Фукулешчи презъ Клеяни въ североизточна посока. Турската 26. дивизия ще настѣпи, презъ Драганеши, за Прунару.

3) Войскитъ отъ III корпусъ ще настѣпятъ утре 29. ноемврий, 8 ч., срещу сектора Аржесулъ.

а) Българската 1. дивизия да настѣпи до линията с. Фаластока (вкл.) — с. Парлита (вкл.). Да се охранява дѣсниятъ флангъ до Дунава и да се разузнава отвѣдъ линията Олтеница — Букурещъ — Черна-вода.

б) Българската 12. дивизия да настѣпи до линията Парлита (изкл.) — Попеши (вкл.)

в) 217. дивизия да настѣпи до линията Попеши (изкл.) — Поца (вкл.). Да се образуватъ предмостови укрепления отвѣдъ сектора Аржесулъ и да се разузнае за югозападния фронтъ на Букурещъ дали ще може, при днешното благоприятно тактическо положение, единъ бръзъ ударъ да разчита на успѣхъ.

4) Граница за разузнаването и охрана: между 1. и 12. български дивизии — к. 86 (четири клм. източно отъ с. Чиолану) — Пингалешчи — Стримбъ — източната крайнина на Парлита — Одаиле — Миерлари. Между българската 12. и 217. пехотни дивизии — Петру Раресъ — западна крайнина на Пангалешчи — източна крайнина Елурешчи — Попеши — източна крайнина Нефлиу.

5) Административнитъ обози могатъ да бждатъ подведени до линията Даица — Пронару.

6) Утре, 29. ноемврий, 13 ч., хранителнитъ припаси да се получаватъ при Драганеши (крѣстоплѣтъ). За заднитъ части може да се получаватъ подобни и въ Атарнаци.“

Началникътъ на 1. Софийска дивизия, отъ своя страна, заповѣда:

„1) Днесъ, 29. ноемврий, въ 8 ч., авангардитъ на повѣрената ми дивизия да преминатъ линията Мелетие — Бутургари-вехи — к. 60 (до Станеши) и да настѣпятъ;

а) Страничниятъ отрядъ (подполковникъ Мариновъ) — по желѣзния пѣтъ, презъ Комана, за Градищеа; да заеме Фаластока.

б) 1. бригада — презъ Дадиловъ — Бранищари, за Могошеши.

в) 3. бригада — презъ Калугерени — западно отъ Адунати — Копачени — р. Аржесулъ.

Да се образуватъ предмостни укрепления отвѣдъ сектора Аржесулъ и да се разузнае за южния фронтъ на Букурещъ дали при днешното благоприятно тактическо положение единъ бръзъ ударъ ще може да разчита на успѣхъ. Да се разузнава къмъ линията Олтеница — Букурещъ; разездитъ да минаватъ линията Пуени — Дадиловъ — Калугерени — Стримбъ въ 8 часа.

Граница за разузнаване и охрана между 1. и 3. бригади — западната крайнина на Дадиловъ, източната крайнина на Добротешчи, западната крайнина на Варламъ.“

Следователно, зоната на настѣпление на дивизията се разширяваше въ източна посока (Фаластока). Източно отъ шосето Георгево — Калугерени бѣ насоченъ дѣсниятъ страниченъ отрядъ, обаче, тамъ мѣстността е лѣсиста на голѣмо пространство, тъй че свързката съ главнитъ сили не бѣше твърде сигурна. И, понеже не бѣха изключени изненади откъмъ тая страна, началникътъ на дивизията реши и насочи цѣлата 1. бригада източно отъ Калугерени, а къмъ последното село отправи 3. бригада.

На 29. ноемврий действията на дивизията се развива така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ. — Той трѣгна сутринта отъ ж.-п. станция Банаеса, и въ 9 ч. 45 м. патрулитъ му завързаха престрелка съ тия на неприятеля около учебния артилерийски полигонъ южно отъ Дадиловъ. Продължавайки да настѣпва, безъ да срещне неприятелъ, авангардътъ на отряда стигна въ с. Комана. Но, когато излѣзе на северния край на селото, въ 15 ч. 40 м., той бѣше обстрелянъ отъ една неприятелска батарея откъмъ Градищеа, обаче, това не попрѣчи на авангарда да завладѣе ж.-п. мостъ на Неаждовъ. 5. рота зае северния край на моста и се окопа тамъ, а друга рота зае южния му край. Дѣсно странично прикритие (6. рота), следъ слабъ бой съ единъ неприятелски взводъ, достигна Гостинари и се установи за ношуване на западъ брѣгъ на Аржешъ, при моста. Лѣвото странично прикритие, което имаше назначение да поддържа връзка съ 1. бригада, не можа да стори това, поради покритата съ обширна гора мѣстностъ и далечината на остоянието. Въ това положение страничниятъ отрядъ се установи за ношуване съ авангарда си на северния край на Дадиловъ, а съ главнитъ сили — въ селото.

Презъ нощта, обаче, 6./1. рота, която заемаше моста при Гостинари, обстреляна съ артилерийски огънь откъмъ Градищеа, отстъпи въ гората при Комана.

1. бригада. — Авангардътъ на бригадата (3. и 4. дружини отъ 6. полкъ, две полски батареи отъ 4. арт. полкъ Военно-исторически сборникъ, кн. 2.

и половинът рота пионери) тръгна въ 7 ч., през Ботургариной, за Дадилувъ, а главните сили на бригадата — въ 8 ч. и следваха около три километра задъ авангарда.

Мѣстносттата, презъ която трѣбваше да мине бригадата, е покрита до р. Неаждовъ съ едра джбова гора, но е проходима почти навсѣкжде, а при това и много пѣтища я кръстосватъ въ всички посоки. Северно отъ Неаждовъ мѣстносттата е сравнително равна и открита, прорѣзана тукъ-тамъ съ долове.

Понеже бригадата презъ този денъ приемаше къмъ изтокъ, а старата ѝ посока щѣше да се заеме отъ 3. бригада, за предпазване отъ изненади откъмъ последната посока, още повече, че мѣстносттата бѣше гориста, сношниятъ авангардъ на бригадата (отъ 1. полкъ), който заемаше охранението, остана на мѣстото си, докато се изтегли бригадата въ новата посока.

Началникътъ на новия авангардъ назначи взводове да претърсатъ гората, но, безъ да дочака привършването на тая работа, тръгна съ авангарда въ 8 ч., премина селото Бутургариной и се насочи по пѣтя за Дадилувъ.

Къмъ 9 часа, когато авангардътъ на бригадата бѣ достигналъ мѣстото, кждето пѣтятъ за Дадилувъ влиза въ гората, а главните сили въ това време се показваха при чифлика Ботургариной, противникътъ, около 3—4 роты—се появи откъмъ Ботургари-вехи и откъмъ кантона на шосето близо до това село и обстреля вчерашния преденъ отрядъ (15. и 16. роты отъ 1. полкъ) и главата на главните сили съ 53 мм. орджия, съ пушеченъ и картеченъ огънь.

Вчерашниятъ преденъ отрядъ (15. и 16. роты отъ 1. полкъ), подкрепени отъ огъня на наши две батареи се развърна и влѣзе въ бой съ неприятеля. Следъ кратъкъ бой, неприятелските 53 мм. орджия млъкнаха, а пушечниятъ и картечниятъ огънь отслабна. Не мина много време, неприятелътъ повърна въ бѣгство, като остави орджията си въ наши ръце. Въ сѣщото време се забелязаха голѣми неприятелски части да се насочватъ откъмъ Калугерени за Узунулъ, срещу настѣтъ на 3. бригада. Други неприятелски войски, сѣщо въ голѣмо количество, излѣзоха отъ гората югоизточно отъ Монастирея и се насочиха къмъ Узунулъ.

За да се помогне на 3. бригада, при която започна голѣмъ бой, началникътъ на дивизията заповѣда да се изпратятъ въ нейна помощ две дружини и две батареи отъ 1. бригада. 1./6. и 4./1. дружини, съ две батареи, подъ началството на подполковникъ Кузмановъ, веднага се отправиха по шосето къмъ 3. бригада. Една германска дълга 2./19. батарея и една гаубична батарея, които имаха отпорано назначение да се присъединятъ къмъ 3. бригада, тръгнаха съ дружините, които отиваха въ подкрепа.

Докато се разясни обстановката срещу 3. бригадата, авангардътъ на 1. бригада зае позиция. Къмъ 12 ч. 30 м. изпратената помощ оказва влияние върху боя въ наша полза. Врагътъ не издържа боя и отстъпи, а 3. бригада продължи настѣплението. Въ 13 ч. и 1. бригада продължи пѣтя си къмъ Дадилувъ.

Къмъ 15 ч. командирътъ на 1. бригада получи донесение отъ подполковникъ Кузмановъ, че противникътъ, съ значителни сили, обхващалъ дѣсния флангъ на 4./1. дружина, южно отъ Монастирея. Въ това време главните сили на авангарда се намираха два клм. южно отъ Дадилувъ. Оттамъ бѣха изпратени две роты отъ авангардната 3./6. дружина съ две картечници къмъ фланга и тила на противника, настѣпващъ срещу дѣсния флангъ на 4./1. дружина, но, когато ротите стигнаха при последната, неприятелътъ бѣше отстъпилъ и на следния денъ тѣ се върнаха при бригадата си.

Презъ това време авангардътъ на бригадата не спрѣ, а продължи да настѣпва. Той мина северно отъ Дадилувъ и зае височините по дветѣ страни на пѣтя за Бранищари, на южния брѣгъ на Неаждовъ, кждето къмъ 15 ч. 30 м. се спрѣ и се разположи за ношуване съ мѣрки за охранение. Почти къмъ сѣщото време и главните сили на бригадата стигнаха два и половина клм. южно отъ Дадилувъ, кждето и ношуваха.

3. бригада. — Въ 8 ч. бригадата, съ авангардъ 2. и 3. дружини, две батареи, три картечници и половинъ рота пионери, настѣпи къмъ Узунулъ.

Къмъ 9 ч. 30 м. неприятелътъ срещу 1. бригада започна да отстъпва, а рекогносцировачните взводове, изпратени отъ авангарда на 3. бригада, завързаха бой при Узунулъ съ една неприятелска рота, която настѣпваше подъ прикритието на своята артилерия. Понеже неприятелската рота постоянно получаваше подкрепления и се засилваше, предниятъ отрядъ се развърна и почна бой съ нея и, подкрепенъ съ огънь отъ авангардната артилерия, къмъ 10 ч. той премина въ решително настѣпление, изтласка врага, мина презъ селото и зае гребена източно отъ него. Тукъ, обаче, срещнатъ съ силенъ пехотенъ огънь отъ близко разстояние, предниятъ отрядъ залегна и откри честа стрелба. Боятъ постоянно се засилваше, и положението на ротите отъ предния отрядъ ставаше отъ минута на минута по-тежко. Подкрепянъ постоянно, неприятелътъ струпа тамъ доста сили и успѣ да обхване презъ единъ долъ лѣвия флангъ на отряда. Последниятъ бѣше принуденъ да се оттегли въ селото. 9. и 10. роты отъ авангарда се притекоха на помощъ, влѣзоха въ селото и, въ задружна борба изъ улиците заедно съ ротите на предния отрядъ, изтласкаха неприятеля вѣнъ отъ се-

лото. Макаръ размѣсени отъ боя, ротитѣ пакъ излѣзоха на платото, но бѣха посрещнати съ огънь отъ противника, който бѣше заелъ нови окопи, издигнати на около 300—400 крачки югоизточно отъ пѣтя, водещъ за южната окраина на Монастирея. Нашитѣ роти се спрѣха на гребена, залегнаха и откриха огънь.

Когато неприятелътъ бѣше влѣзнулъ въ Узунулъ и по улицитѣ се водѣше борбата, северозападно отъ селото се появиха неприятелски части. Майоръ Бояджиевъ, който съ една и половина роти бѣ въ поддръжка нататъкъ, се насочи срещу тѣхъ и съ честъ пушеченъ и картеченъ огънь ги повърна назадъ. Въ сѣщото време неприятелски части откъмъ Стрѣмбъ и Стоенещи се появиха и заплашиха лѣвия флангъ на бригадата. И понеже връзката съ 12. дивизия, която трѣбваше да действа западно отъ бригадата, не бѣше още възстановена, командирътъ на последната изпрати срещу новопоявилите се неприятел две дружини (1./41. и 3./42.) съ артилерия, съ което осигури лѣвия флангъ. Къмъ 14 ч. бригадата влѣзе въ тѣсна връзка съ 12. дивизия, при Стоенещи, следъ което изпратенитѣ тамъ дружини се прибраха при бригадата си.

Следъ като частитѣ на авангарда се устройоха на гребена източно отъ Узунулъ, настѣпиха, съ цель да атакуватъ, но неприятелътъ не дочака удара, а се дръпна на около 400 крачки, залегна и наново откри пушечна стрѣла.

За да изтласка неприятеля на лѣвия брѣгъ на Неаждловъ, началникътъ на авангарда, подполковникъ Тошковъ, реши да атакува едновременно и стремително. За тая цель той направи разпореждане до артилерията за по-ефикасна огнева помощъ и изпрати заповѣдъ на подполковникъ Кузмановъ да му съдействува. Авангардътъ и дружинитѣ на подполковникъ Кузмановъ стремително и едновременно се понесоха напредъ за атакуване неприятеля, който заемаше височинитѣ западно отъ Монастирея, горичката северозападно отъ това село, и платото около паметника. Неприятелътъ не издържа удара. Сметенъ въ ъзината къмъ рѣката, той избѣга въ паника презъ моста въ Калугерени, а артилерията му (осемъ не с. с. оръдия), която заемаше открита позиция при Монастирея, остана въ наши рѣце.

Следъ като неприятелътъ бѣше отхвърленъ задъ рѣката, боятъ се преустанови, понеже се мръкваше.

Бригадата се разположи за нощуване: авангардътъ — южно отъ Калугерени, по височинитѣ и по дѣсния брѣгъ на рѣката, а главнитѣ сили — единъ клм. южно отъ Узунулъ.

По сведение отъ пленници, презъ този день срещу 3. бригада ромѣнитѣ сѣ действували съ 45. бригада, съставе-

на отъ полковетѣ „Б“ и „Ц“, 4. стрелковъ полкъ, съ шесть не с. с. батареи отъ 8. артилерийски полкъ.

Загуби: убити — 3 офицери и 51 войници и ранени — 5 офицери и 302 войници.

Неприятелътъ остави на бойното поле около 300 трупа и въ пленъ—250 войници. Трофеи десетъ не с. с. оръдия, единадесетъ ракли, четири картечници и учебния артилерийски полигонъ при Дадиловъ, претѣлненъ съ множество военни материали отъ всѣкакъвъ родъ, между които и два аероплана.

И тѣй, дивизията презъ този день, следъ редъ победни бойове, достигна дѣсния брѣгъ на р. Неаждловъ, заемайки фронтъ отъ Фаластока, презъ Комана—Монастирея—Узунулъ—Стоенещи. Тя бѣше въ близъкъ контактъ съ неприятеля, който заемаше лѣвия брѣгъ на рѣката и въ връзка съ 12. дивизия.

По всичко личеше, че ще последватъ и други поголѣми и решителни бойове.

Презъ този день се придадохъ къмъ дивизията две опълченски дружини отъ 5. опълченски полкъ, дошли отъ Русе. Едната бѣ оставена въ Гюргево, за гарнизонъ, а другата при с. Дайа.

Бой за преминаване р. Неаждловъ.

(Скица № 3).

Командирътъ на III корпусъ за действията на 30. ноемврий 1916 г. заповѣда:

1) „Днесъ неприятелътъ бѣ битъ навсѣкжде, кждето се появи. Българската 1. дивизия плени повече отъ 200 пленници, единадесетъ оръдия и четири картечници; 217. дивизия — 14 офицери 849 войници, четиринадесетъ оръдия и шесть картечници.

Ние сме на двадесетъ и петъ клм. отъ букурешкитѣ укрепления, на линията, южно отъ Бранишариа — Кручеа де Пиатра — Стоенещи (българската 1. дивизия) Пингалещи (българската 12. дивизия) Колачени—гората югозападно отъ Леткия-веке (217. пехотна дивизия).

Турската 26. дивизия остава при Прунару, за да обезпечи откъмъ северъ, къмъ Леткия-веке, фланга на 217. пехотна дивизия. Кавалерийската дивизия „Голцъ“ е напреднала отъ ж.-п. станция Виделе къмъ Клеяни.

2) При продължаване настѣплението трѣбва да не се даде на противника да си отдѣхне и да не му се даде време да докара подкрепления.

Изглежда, че противникътъ намѣрва да напусне Букурещъ.

3) Целитѣ на настѣплението оставатъ старитѣ, съ тая разлика само, че границата между българскитѣ 1. и 12. дивизии отива отъ западната окраина на Стоенещи, презъ западната окраина на Стрѣмбъ, до източната окраина на Крингуриле.

4) На българската 1. дивизия, която има задача обезпечаването дясния фланг, се придават Щабът и две дружини от 5. опълченски полк и 105. тежка гаубична батарея.

Една дружина от 5. полк ще заеме гр. Гюргево. Командант на града — полковникъ Енчевъ.

Една дружина от 115. опълченски полк остава като корпусен резерв при Бутуругари-вехи. Дружината да изпрати човъкъ за получаване заповѣди при Щаба на българската 1. дивизия.

5) Щабът на корпуса остава въ Гюргево.

6) На 30. ноемврий, 8 ч., хранителни припаси за българската 12., 217. пехотна дивизия, турската дивизия и дивизията „Голік“ ще се получат на гарата Драганеши.

По тази заповѣдъ началникът на 1. Софийска дивизия разпореда:

„Днесъ, 30. ноемврий, целитъ на настѣплението оставатъ старитъ, съ тая само разлика, че границата между нашата и 12. дивизии отива отъ западната окрайнина на Стоенеши, презъ западната окрайнина на Стръмбъ, до източната окрайнина на Крингуле.

а) 1. бригада и страничниятъ отрядъ, следъ кжса, но силна артилерийска подготовка, внезапно да атакуватъ призоори и да завладѣятъ Бранишари и Будени и енергично да настѣпятъ къмъ Могошеши и Градищеа;

б) 3. бригада да настѣпи въ 7 ч., като обърне особено внимание върху охраната на лѣвия си флангъ;

в) да разсѣмване артилерията да заеме позиции и да бжде готова съ огъня си да изненада противника;

г) 1. бригада да продължи разузнаването; разездитъ ѝ да преминатъ линията Прундъ*) — Фаластока въ 8 часа.

Дружинитъ отъ 1. бригада, които действуватъ при Калугерени, следъ като бждатъ преминати отъ 3. бригада, да се съсрѣдоточатъ при Монастирея, кждето ще образуватъ маневрени войски на дивизията.

Значи, на дивизията предстоеше този день да премине съ бой р. Неаждловъ.

Тази рѣка е широка приблизително 70 метра и дълбока 2-5, но, поради разливитъ ѝ образувала се е вънъ отъ коритото ѝ блатлива почва, намѣста прорѣзана съ водни канали. Дъното ѝ е тинесто и е непроходима въ бродъ — минава се само по мостоветъ и насипитъ (плотини), каквито има при с. с. Гостинари, Комана, Банишари и Калугерени.

Срещу дивизията, споредъ събранитъ сведения, противникътъ заемаше позиции при южната окрайнина на Калугерени; при Бранишари непосредствено до — изхода на моста, южно и западно отъ Градищеа.

Действията на 30. ноемврий на дивизията се развива така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ. — Презъ цѣлия день отрядътъ остана на дѣсния брѣгъ на рѣката, кждето бѣше стигналъ снощи. Нѣщо повече, ротата, която

*) Прундъ-белли.

вчера заемаше северния край на ж.-п. мостъ, презъ нощта се оттегли, като остави тамъ само единъ взводъ; страничното прикритие (6. рота), което бѣше при моста на р. Аржесулъ, при Гостинари, се отдрѣпа сѣщо назадъ, къмъ Комана, тъй че последната посока бѣше оставена незащитена и безъ наблюдение. Причината, по която началникътъ на страничния отрядъ не настѣпи презъ този день, се вижда отъ донесението му, което даваме текстуално, за да може читателътъ самъ да си направи заключение за бездействието на отряда.

„Положението ми е, както отъ вчера вечеръ, съ изключение, че страничното прикритие се е оттеглило въ гората южно отъ Фаластока (въ срѣдата на гората). Не ми е възможно да премина мостоветъ северно отъ Комана, понеже силно се обстрелватъ съ пехотенъ и артилерийски огънь отъ противника, който е заелъ сѣвероизточно отъ с. Будени, а така сѣщо, че частитъ, които се оттегляха отъ фронта на с. Бранишари, заеха позиции западно отъ с. Градищеа. Тѣхнитъ шесть орждия, които бѣха около к. 66, бидоха заставени отъ нашата полска батарея да се оттеглятъ още по-северно. Въ 14 ч. 30 м. се забелязаха, че други три батареи заеха позиция тоже западно отъ с. Градищеа. Нито пъкъ смѣя да премина р. Неаждловъ, предвидъ сведенията, които получавамъ отъ дивизионнитъ самостоятелни разезди, че противникътъ настѣпва съ единъ ескадронъ кавалерия и два взвода пехота отъ с. Коени, и, че Прундъ-белли е заетъ съ слаби неприятелски части. Къмъ страничното прикритие чувахме стрелба отъ неприятелска картечница, но нѣмамъ още донесения за това.“ . . .

Артилерията на страничния отрядъ бѣше заела позиция северно отъ к. 80, източно отъ Комана.

1. бригада. — Долината на Неаждловъ при Бранишари се преминава по четири моста, единъ задъ другъ, съединени помежду си съ насипанъ пѣтъ, а при Комана — едно следъ друго по единъ дървенъ мостъ, по насипано шосе, по ж.-п. мостъ и по трасето на желѣзния пѣтъ. Блатото „Комана“, което е между Дадилловъ, Бранишари, Будени, Комана и гората южно отъ него, прѣчеше за съвмѣстни действия на бригадата съ страничния отрядъ.

Нѣколко реда окопи, издигнати отъ неприятеля на лѣвия брѣгъ, по двѣтъ страни на пѣтя за Бранишари и въ южната окрайнина на това село, защитяваха моста. Неприятелската артилерия, която вчера стреляше оттамъ, днесъ не се обади; явно бѣше, че се е оттеглила презъ нощта.

Артилерията на бригадата презъ нощта 29./30. ноемврий зае позиции: две полски батареи — въ с. Дадилловъ и една гаубична — при к. 80, западно отъ селото.

Презъ сѣщата нощъ усилені самостоятелни патрули отъ бригадата завладѣха тритъ моста при Бранишари, а четвъртиятъ, поради това че се обстрелваше силно, остана непрезетъ.

Въ 7 ч. 30 м. артилерията на бригадата откри огън по окопитъ по брѣга на рѣката и застави неприятеля да прекрати стрелбата. Неприятелската артилерия не се обади. Тогава 9. и 10. роти настѣпиха, и, когато достигнаха до крайния (четвъртия) мостъ и нашата артилерия пренесе огъня задъ окопитъ, неприятелътъ отново откри пушеченъ огънъ отъ сѣщитѣ окопи по настѣпващитѣ роти. Последнитѣ, обаче, не се спрѣха, а енергично вървѣха напредъ, подъ звуцитѣ на полковата музика. Неприятелътъ не дочака удара, а се оттегли назадъ въ бѣгство.

Въ 8 ч. 6. полкъ бѣше прехвърлилъ на лѣвия брѣгъ на рѣката три роти, съ които завладѣ Бранищари; къмъ 9 ч. 30 м. бѣха преминали на лѣвия брѣгъ две дружини; тѣ достигнаха до втория гребенъ северно отъ селото. Въ това време минаха презъ мостовѣтъ и други части отъ бригадата, които се прикриха въ Бранищари, като поддръжки на излѣзлитѣ напредъ дружини. Артилерията на бригадата сѣщо се премѣсти на лѣвия брѣгъ и зае позиция на южната окрайнина на селото. Въ 11 ч. и бригадната поддръжка (3. дружина) бѣше при Бранищари.

Къмъ 14 ч. и 30 м. една неприятелска дружина съ една батарея се зададе откъмъ Могошещи, движейки се въ походенъ редъ, като достигна недалече отъ кладенеца Кипитанолуй, 5 клм. северно отъ Бранищари, се спрѣ, а батареята откри огънъ по бойната частъ на бригадата, и понататъкъ не настѣпиха. Въ 15 ч. се забелязаха нови неприятелски части, които прииждаха срещу бригадата. Тѣ се опитаха да настѣпятъ, ала усилията имъ останаха напразни. Тукъ трѣбва да отбележимъ, че въ това време 1. бригада отвѣждъ рѣката остана изолирана, понеже нито страничниятъ отрядъ, нито 3. бригада бѣха минали още на северния брѣгъ. Поради това налагаше се на бригадата да не се увлича въ далечно преследване, а да се затвърди здраво тамъ, където бѣ достигнала, за да дочака минаването и на другитѣ части отъ дивизията, съ които трѣбваше да действа въ връзка. Впрочемъ, бригадата това и вършеше.

Когато частитѣ отъ 1. бригада минаха на северния брѣгъ, командирѣтъ на бригадата получи донесение, съ което му се известяваше, че единъ неприятелски ескадронъ съ два взвода пехота заелъ Коени, и че Прундъ е заетъ отъ единъ неприятелски разездъ съ взводъ пехота, а сѣщо, че нашъ разездъ води престрелка съ неприятелски разездъ, който идѣ откъмъ Збою. Такова донесение се получи и въ Щаба на дивизията.

Поради това заплашително появяване на неприятелски части откъмъ дѣсния флангъ и откъмъ тила на дивизията,

вечерята на сѣщия день маневренитѣ войски — 1./6. и 3./1. дружини — бѣха премѣстени задъ дѣсния флангъ на дивизията.

Бригадата ношува на лѣвия брѣгъ на рѣката, а дивизионнитѣ маневрени войски — южно отъ Фаластока, съ изпратена къмъ изтокъ 3./1. рота, въ охранение.

3. бригада. — На 30. ноемврий сутринята тя почна боя за преминаване рѣката Неаждловъ и превземане Калугерени. Подъ закрилата на артилерийския огънъ, авангардѣтъ на бригадата, засиленъ съ две роти, настѣпи въ 9 ч. къмъ моста при Калугерени, обаче, щомъ челната рота се показа въ дола при Монастирея, бѣше посрещната отъ селото съ пушечни залпове. Ротата се развърна въ боенъ редъ, и, стреляйки, напредваше бавно по низината, докато стигна на стотина крачки до рѣката, където се спрѣ. Задъ тази рота следваха, по сѣщия начинъ — съ прибѣгвания, и другитѣ роти отъ авангарда.

Неприятелската артилерия обстреля настѣпващия по низината авангардъ, но въ скоро време нашата я принуди да млъкне. Пехотниятъ огънъ отъ селото, обаче, продължаваше и, поради близкото разстояние и открита мѣстностъ, бѣше много точенъ и убийственъ. При все това войницитѣ го издържаха съ геройска самоотверженостъ. Всѣки опитъ, обаче, да бжде минатъ мостѣтъ биваше кърваво осуетяванъ, но храбриятъ 41. полкъ бѣше решилъ да превземе на всѣка цена селото. Доблесниятъ подполковникъ Тошковъ, който живо следѣше борбата, поиска по-мощна артилерийска подготовка. Къмъ пладне цѣлата артилерия на бригадата съсрѣдоточи огъня си върху атакуващия пунктъ. Градъ отъ снаряди се сипѣха върху селото и шрапнели се пукаха надъ него; избухнаха пожари; изплашенитѣ неприятелски войници тичаха изъ улицитѣ. Въ това време челната рота се втурна къмъ моста, но, посрещната съ вихровъ пехотенъ огънъ, тя се спрѣ и залегна. Нашата артилерия наново откри ураганенъ огънъ, разруши църковната камбанария, откъдето най-вече се стреляше, разруши и нѣкои къщи покрай рѣката, и огънѣтъ въ селото пакъ отслабна. Нѣколко групи наши войници достигнаха моста и се втурнаха да го минатъ, но бѣха принудени да се върнатъ, понеже той се оказа на другия край изгоренъ на едно протежение отъ 5—6 метра.

Тогава командирѣтъ на полка заповѣда на командира на пионерната рота да постави греди и дѣски върху изгорѣлата частъ. Групата пионери, която носѣше материала за поправката на моста, биде посрещната съ силенъ огънъ отъ селото и почти цѣлата излѣзна отъ строя.

Нашата артилерия пакъ засили огъня си върху омагьосаното село. Следъ кратка ураганна стрелба, останалитѣ още скрити неприятелски войници въ селото излѣзнаха изъ

скривалищата си и напуснаха селото съ бѣгъ, други пъкъ развѣваха бѣли кърпи, въ знакъ, че се предаватъ. Моментътъ за атака бѣше благоприятенъ, но нѣмаше какъ да се мине рѣката! За щастие, въ това време пристигна мостовата рота на 1. пионерна дружина. Съ брѣзъ ходъ, тя, подъ закрилата на нашия артилерийски и пехотенъ огънь, достигна брѣга, разтовари срѣчно понтонитѣ, спусна ги въ водата и, следъ като се натовариха съ войници, заплуваха къмъ срещния брѣгъ. Съ първия понтонъ премина рѣката едно отдѣление отъ 5./41. рота и нѣколко пионери, съ материалъ за поправката на моста; следъ първата лодка мина втора и т. н. Докато пехотнитѣ войници се разправяха съ изостаналитѣ въ селото неприятелски войници, пионеритѣ захвърпиха изгорѣлата частъ на моста, и презъ него се почна минаването на ротитѣ отъ 41. полкъ. Въ 15 ч. 15 м. се почна постройката на почтонния мостъ и къмъ 17 ч. сѣщия день бѣше готовъ.

А презъ това време преминалиятъ на лѣвия брѣгъ авангардъ на бригадата съ две полски батареи напредваше северно отъ селото по дветѣ страни на сѣщото. И като достигна терасата два километра северно отъ Калугерени се, спрѣ, зае позиция и се укрепи на нея.

Бригадата ношува: 41. полкъ съ две батареи — на горекананата позиция, северно отъ селото, а 42. полкъ — на дѣсния брѣгъ при с. Монастиреа.

По сведения отъ пленници се узна, че предния день сж минали презъ Калугерени седемъ отстъпващи къмъ северъ ромънски дружини, а на 30. ноемврий селото било отбранявано отъ една и половина дружини отъ ромънския 4. стрелковъ полкъ.

3./5. опълченска дружина отъ опълченския полкъ пристигна на 30. ноемврий сутринята съ тритѣ си роти (9., 10., и 12.) въ Владѣ-тепесъ, а съ (11.) рота зае за отбрана Пуени.

Загуби: убити — 2 офицери и 45 войници; ранени — 11 офицери и 645 войници.

Разположението на дивизията на 30. ноемврий вечерта бѣше: 1. полкъ две дружини въ дѣсенъ страниченъ отрядъ, при Комана, — една — въ маневрени войски на дивизията и една — на лѣвия брѣгъ на Неажловъ, при Бранищари; 6. полкъ — три дружини на лѣвия брѣгъ, северно отъ Бранищари и една — въ дивизионни маневрени войски, при Фаластока; 41. полкъ — северно отъ Калугерени, на позиция, и 42. полкъ — на южния брѣгъ, на бивакъ при с. Монастиреа; 3. опълченска дружина — една рота въ Пуени и три — въ Владѣ-тепесъ.

Аржешскитѣ бойове.

(Скици № 3 и 4).

Отъ 1. до 5. декемврий, включително, станаха редъ успѣшни за насъ бойове по фронта на Дунавската армия, около Аржешъ, които завършиха съ падането на ромънската столица. Тѣзи бойове на времето си бѣха наречени Аржешски. Тѣхъ ние ще разгледаме тукъ накратко.

На 30. ноемврий срещу 1. декемврий презъ нощта се получи отъ командира на LI корпусъ следната лаконическа заповѣдь:

„И днесъ настѣплението се извърши успѣшно. Утре да продължи.“

А заповѣдта по дивизията касателно действията за 1. декемврий гласѣше:

1) „И вчера настѣплението се извърши успѣшно; 12. дивизия зае Крингуриле и настѣпи къмъ к. 83 и к. 90.

2) Днесъ, 1. декемврий, 7 ч., повѣрената ми дивизия да продължи настѣплението:

а) 3. бригада, усилена съ тежката полска гаубична батарея № 105. — къмъ Копачени.

б) 1. бригада — къмъ Могошешчи.

в) Страничния отрядъ, усиленъ съ батареята отъ отряда на подполковникъ Кузмановъ, подъ общата команда на подполковникъ Лазаровъ, призори да мине рѣката Неажловъ и да се закрепи на противоположната височина (южно отъ Градишеа); да назначи една рота странично прикрытие, което да заеме или да държи подъ огънь моста на р. Аржесулъ (Аржешъ) и Фаластока.

3) 3 дружина отъ 5. опълченския полкъ да охранява участъка Прундъ — Киумаци и да разузнава до линията Хотареле — Креака.

Командирътъ на 1. бригада да изпрати ескадронния командиръ съ два взвода конницата въ Владѣ-тепесъ, където въ 7 ч. да се представи на командира на дружината.

4) До разсѣмване артилерията да се настани така, щото да може енергично да поддържа настѣплението.

5) Дветѣ дружини на подполковникъ Кузмановъ въ 8 ч. да застанатъ при кота 85, единъ клм. южно отъ Комана, като маневрени войски на дивизията. Единъ офицеръ, който знае точното мѣсто на тия дружини, къмъ пладне да дойде въ Щаба на дивизията за свръзка.

6) Командиритѣ на бригадитѣ да поддържатъ свръзка съ сѣсидитѣ си и по-често взаимно да се ориентиратъ.

7) Следъ 8 ч. азъ ще бъда на наблюдателния пунктъ западно отъ Калугерени — Монастиреа, при шосето.“

Освенъ гореизложената заповѣдь по дивизията на 1. декемврий, въ 13 ч. се изпрати на командира на 3./5. опълченска дружина, въ Владѣ-тепесъ, следната заповѣдь:

„Вчера въ Прундъ и Коени сж забелязани слаби неприятелски пехотни и конни части. На дружината Ви, усилена съ половинъ ескадронъ конница, се възлага да охранява участъка отъ

Фламънда до Коени, като обърне особено внимание на пштищата, които идат от Олтеница и Радувань.

Важно е да установите, колко и какви части заемат Прундъ и Коени; за да разубедите за това, настъпете към тия села и узнайте силата на неприятеля.

Разузнавайте до линията Хутареле—Креака; разездитъ Ви да минатъ Прундъ—Коени въ 9 часа.

Всички донесения на разездитъ, следъ Вашия прочитъ, незабавно изпращайте въ Щаба на дивизията.

Поддържайте връзка съ началника на маневренитъ войски, който е при кота 85 (единъ клм. южно Комана), чрезъ конници; съ Щаба на дивизията—по телефона, който ще се построи днесъ до Владъ-тепесъ.

Щабътъ на дивизията е въ Калугерени—Монастирея.

На 1. декемврий действията на дивизията се развива така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ (две дружини, две полски и една планинска батареи). — Командуването на отряда пое командирътъ на 1. полкъ, подполковникъ Лазаровъ. Къмъ 9 часа, когато пристигна новиятъ му началникъ, страничниятъ отрядъ бѣше въ и около с. Комана, съ изнесена 3. рота на източния край на гората южно отъ Фаластока, въ охранение, и единъ взводъ на лѣвия брѣгъ на Неажловъ, при желѣзно-пътния мостъ.

Неприятелътъ, който бѣше срещу отряда северно отъ рѣката, заемаше позиция южно и западно отъ Градищеа. Вниманието на страничния отрядъ бѣше насочено къмъ този неприятелъ, а съ онзи, който бѣше въ Коени, нѣмаше контактъ, нито зорко го наблюдаваше.

Следъ като пристигна новиятъ началникъ и следъ кратка артилерийска подготовка, отрядътъ настѣпи къмъ северъ, и до 10 ч. 30 м. половината отъ състава му се бѣше превършила на лѣвия брѣгъ на р. Неажловъ.

По това време маневренитъ войски на дивизията бѣха въ гората между Комана и Фаластока. Докато настѣпление на страничния отрядъ къмъ северъ даваше блѣскави резултати, една изненада откъмъ изтокъ, по дѣсния брѣгъ на Неажловъ, спрѣ успѣшния му ходъ.

Къмъ 14 ч. въ крайнината на гората югозападно отъ Гостинари се появи една развѣрната въ боенъ редъ руска дружина, която настѣпи срещу 3. рота, която заемаше източната крайнина на гората южно отъ Фаластока. Ротата посрещна настѣпващия неприятелъ съ огънь, но подъ силния му напоръ бѣше принудена бързо да се оттегли.

Началникътъ на страничния отрядъ, подполковникъ Лазаровъ, като узна за настѣплението на руситѣ схвана правилно сериозността на новосъздаденото положение, спрѣ веднага по-нататъшното преминаване на страничния отрядъ на другия брѣгъ на рѣката и дори върна нѣкои отъ преминалитъ вече. Въ сѣщото време той заповѣда на началника на ма-

невренитъ войски на дивизията да контѣратакува неприятеля и на всѣка цена да го изтласка вѣнъ отъ гората; подкрепи го съ две батареи, които бързо заеха позиция срещу новия неприятелъ и веднага откриха огънь.

Дветѣ дружини отъ маневренитъ войски се развѣрнаха въ боенъ редъ и сръчно настѣпиха срещу врага. Почна се гореща борба. Следъ редъ яростни атаки и контѣратаки на ножъ, нашитѣ дружини надделѣха врага, макаръ и съ цената на много жертви, тѣ изгониха неприятеля изъ гората и го преследваха единъ клм. вѣнъ отъ крайнината ѝ. Южно отъ Гостинари, тѣ се спрѣха и ношуваха на позиция срещу неприятеля, който отстъпи къмъ Коени. Неприятелътъ, съ когото маневренитъ войски водиха бой, бѣше рускиятъ 158. полкъ, дошелъ отъ далечния руски фронтъ за защита на Ромъния. По сведения отъ раненъ руски офицеръ се узна, че цѣлата 40. пехотна дивизия съ 8. коненъ полкъ идѣла въ Ромъния отъ фронта Двинскъ и се насочвала къмъ фронта на дивизията.

3. дружина отъ 5. опълченски полкъ. — 11. рота води бой при Пуени съ петдесетина конници, но задъ тѣхъ се криеше пехотна частъ съ две картечници и две орждия, които после се намѣсиха въ боя, но безъ резултатъ; 9., 10. и половина отъ 12. роти отъ сѣщата дружина заеха позиция въ крайнината на гората при к. 85, а въ Владъ-тепесъ остана за поддръжка само една полурота.

1. бригада. — Въ 7 ч. 15 м. 6. полкъ настѣпи северно отъ Бранищари срещу неприятеля, който заемаше гребена южно отъ могила Бусена (к. 82), но врагътъ съ честа пушечна стрелба не само спрѣ настѣплението му, а и съ две роти премина въ контѣрнastѣпление срещу дѣсния флангъ на полка. Две роти отъ полковата поддръжка съ една батарея, обаче, се противопоставиха на неприятеля и спрѣха съ огънь настѣплението му. Понеже това забави напредването на полка, 3. бригада излѣзе по-напредъ. За подравняване съ последната, 6. полкъ въ 11 ч. отново настѣпи. Поддържанъ отъ огъня на артилерията, той настѣгна отстъпващия неприятелъ, атакува го и плени 200 войници. Като се доближи до кладенеца Капитанолуй и к. 84, полкътъ се спрѣ, за да дочака пристигането на артилерията. За забелязване е, че въ този бой срещу 6. полкъ неприятелската артилерия не се обади.

Незнаейки още, че дѣсниятъ страниченъ отрядъ на дивизията е миналъ на лѣвия брѣгъ на Неажловъ, командирътъ на бригадата, за да улесни преминаването му презъ рѣката, изпрати две роти съ две орждия отъ Бранищари къмъ Будени. Последнитѣ, като достигнаха къмъ 17 ч. западно отъ к. 66 и узнаха, че тамъ има вече части отъ страничния отрядъ, се върнаха при полка си.

Както знаемъ отъ казаното по-горе, 6. полкъ, като достигна до кладенеца Капитанолуй, се спрѣ, за да дочака пристигането на артилерията си. Оттамъ полкътъ настѣпи въ 14 ч. и въ 15 ч. 45 м. достигна два клм. южно отъ Могошеци.

Командирътъ на бригадата узна, че 3. бригада води неравенъ бой съ 4—5 неприятелски полкове. За да ѝ помогне, той насочи огъня на бригадната артилерия срещу фланга на неприятелскитѣ войски, които настѣпваха срещу 3. бригада.

За същата целъ началникътъ на дивизията, който лично наблюдаваше боя на последната, заповѣда на командира на 1. бригада да изпрати една дружина съ една батарея срещу неприятеля, който настѣпваше срещу 3. бригада. Освенъ това, същиятъ разпореди да се изпрати въ разпоряджане на командира на застрашената бригада една дружина отъ маневренитѣ войски на дивизията, но последната не дойде, поради развитиѣ се бойове на дѣсния флангъ, срещу рускитѣ войски.

Частитѣ отъ 1. бригада носуваха: 1. полкъ—две и половина дружини, развърнати въ боенъ редъ къмъ изтокъ, срещу руситѣ, и една и половина — между Будени и Градищеа, съ фронтъ срещу ромънитѣ; 6. полкъ — три дружини — срещу Могошеци и една — срещу руситѣ.

3. бригада. — Сутринта рано, преди още да се бѣ съмнало, 42. полкъ мина на лѣвия брѣгъ на р. Неажловъ по моста при Калугерени, и, когато се доближи до 41. полкъ, последниятъ настѣпи срещу врага, който бѣше предъ него, но бѣ посрещнатъ съ силенъ пехотенъ огънь. Артилерията на бригадата съсрѣдоточи огъня си върху окопитѣ на неприятеля предъ фронта на полка и къмъ 9 ч. 30 м. разколеба защитницитѣ имъ. Тогава 41. полкъ продължи настѣпление, и, когато доближи окопитѣ, неприятелътъ почна да ги напуска, а една частъ развѣха бѣли кърпи и се предадоха. Тамъ сложиха оръжието си и се сдадоха въ пленъ 340 неприятелски войници. Къмъ 10 ч. полкътъ завладѣ неприятелската позиция и се спрѣ за устройване. Въ същото време лѣвото странично прикритие на бригадата (две роти и две орджия), което поддържаше свръзка съ 25. полкъ (12. дивизия), достигна с. Крингуриле.

Отъ показанията на пленницитѣ се узна, че срещу бригадата сѣ действовали ромънскитѣ 4. стрелковъ, 14. пехотенъ и 1. артилерийски полкове, съ шестъ не с. с. Батареи.

Завладѣната отъ 41. полкъ неприятелска позиция бѣше обстреляна отъ неприятеля съ силенъ артилерийски огънь, а къмъ 11 ч., засиленъ отъ новодошли войски, противникътъ премина въ настѣпление по дветѣ страни на шосето Букурещъ — Калугерени, насочвайки удара си главно

срещу лѣвия флангъ на 41. полкъ. За отблъскване насоченитѣ срещу лѣвия флангъ неприятелски части се притече 1./42. дружина, която посрещна неприятеля съ честъ огънь. Частъ отъ артилерията на бригадата сѣщо насочи огъня си тамъ. Неприятелътъ не издържа и повърна назадъ. Тогава бригадата пакъ настѣпи, преследвайки по петитѣ отстъпващия неприятелъ. Въ бързото си отстъпление, противникътъ не успѣ да изтегли частъ отъ артилерията си Наши-тѣ части, следъ като достигнаха и задминаха оставенитѣ неприятелски орджия, се спрѣха. Къмъ 13 ч. неприятелътъ, засиленъ съ 4—5 полка и съ 4—5 батареи, премина въ решително настѣпление, отблъсна бригадата, достигна до изоставенитѣ си орджия и ги задмина. Победата клонѣше на неговата страна, ако не се бѣше случило едно обстоятелство, което даде другъ обратъ на боя. Храбриятъ командиръ на 3./42. дружина, майоръ Генковъ, който бѣше въ поддръжка, повърна дружината си, и по свой починъ контъратакува съ „ура“. Тази инициатива на този доблестенъ командиръ обърна хода на боя. Неговиятъ успѣхъ окуражи съседнитѣ части, които на първо време се спрѣха съ лице къмъ противника, огледаха се, и преминаха и тѣ въ решително настѣпление. Този частиченъ успѣхъ на контъратакуващата дружина се превърна въ общо настѣпление на бригадата. Напорътъ на бригадата бѣше тѣй силенъ и неудържимъ, че неприятелътъ повърна назадъ въ бѣгство, като остави пакъ орджията, които бѣше успѣлъ да си вземе обратно.

Когато настѣпващата 3. бригада задмина завладѣнитѣ неприятелски орджия, командирътъ ѝ спрѣ уморенитѣ части, за да се затвърдятъ на достигнатата линия. Въ това време лѣвото странично прикритие бѣше достигнало съ бой два клм. западно отъ бригадата.

И тѣй, положението на 3. бригада на 1. ноемврий бѣше: 41. и 42. полкове развърнати въ боенъ редъ до около три и половина клм. южно отъ Копачени съ странично прикритие два клм. западно отъ лѣвия флангъ на бригадата.

Трофеи: 5 гаубични 12 см. орджия, 19 не с. с. полски орджия, 4 полски с. с. орджия, тридесетъ и една зарядни ракли, две картечници и много снарежение. Пленници—545.

Загуби: убити — 76 войници, ранени — 13 офицери и 630 войници, изчезнали—8 войника.

Успѣхътъ на дивизията презъ този день бѣше победоносното ѝ приближаване къмъ Букурещъ, отблъскване атакитѣ на руския 158. полкъ, който бѣше насочилъ удара си срещу дѣсния флангъ на дивизията, въ единъ твърде тежъкъ за нея моментъ, когато войскитѣ ѝ бѣха всецѣло заети въ решителна борба срещу ромънскитѣ войски.

За действията на 2. декемврий командирът на III корпус издаде следната заповедь:

„1) Неприятелът биде днес битъ и отъ третъ дивизии, отблъснатъ къмъ р. Аржешъ, а отъ 217. дивизия — отвъдъ рѣката. Българската 1. дивизия отблъсна атаката на руската пехота южно отъ Фаластока съ голѣми загуби за руситѣ; взе въ пленъ 600 войници и 20 орѣдия.

2) Турската 26. дивизия ще достигне Лешка-вехе и Лешка-нойа. Баварската 11. дивизия ще настѣпи отъ Блейсити, презъ Клеяни, къмъ Булбуката.

3) Кавалерийската дивизия „Голцъ“ ще замине за Петриле, като остави при Булбуката единъ ескадронъ въ разпореждане на 217. пехотна дивизия.

4) Българската 1. дивизия да се задържи на достигната линия — крайнината на гората южно отъ Фаластока до височината 66, североизточно отъ Будени, до шосето, западно отъ височината 85. Силни резерви задъ дѣсния флангъ.

Българската 12. дивизия да премѣсти линията напредъ, къмъ р. Аржешъ, по височинитѣ, като я засили въ връзка съ лѣвото крило на българската 1. дивизия.

217. дивизия да задържи заетата днесъ линия.

Дивизиитѣ да поддържатъ тѣсна връзка помежду си и съ прикосновение съ неприятеля. 217. пехотна дивизия да се свърже съ Баварската 11. и турската 26. дивизии.

5) Охранението и разузнаването оставатъ същитѣ.

6) На 2. този месецъ, хранителнитѣ припаси ще се получаватъ при източния изходъ на Гимпацѣ.

7) Щабътъ на корпуса въ Гюргево.“

Началникътъ на 1. Софийска дивизия заповѣда:

„Страничниятъ отрядъ (3./1. дружина, 1./6. дружина, 1. опълченска дружина, четири батареи и половинъ ескадронъ конница), подъ началството на командира на 1. бригада, полковникъ Червенаковъ, да заеме съ две дружини източната крайнина на гората южно отъ Фаластока; ако ли това е невъзможно, да заеме линията Комана—Владъ-тепесъ и тамъ да се укрепи здраво; съ две роти да заеме южния брѣгъ на р. Неаждловъ; останалитѣ сили да държи въ резервъ задъ открития си флангъ.

Задача на страничния отрядъ е да отблъсне появилия се откъмъ Коени противникъ, като насочва главнитѣ си усилия срещу лѣвия му флангъ. Да се затвърди на завладѣнитѣ позиции.

6. полкъ — на к. к. 66—63—80—85, изкл. 3. бригада — к. 85, вкл. — к. 84—к. 84, при Мла-павници, вкл., като образуватъ възможно по-силни поддрѣжки.

Маневрениитѣ войски — 1./6. дружина 2./42. дружина и две батареи отъ 3. бригада — да се съсредоточатъ утре, 2. декемврий, въ 7 ч., при Дадилловъ.

Да се разузнава постоянно предъ фронта и особено къмъ дѣсния флангъ, предъ к. 87, на четири клм. източно Владъ-тепесъ.“

Поради появата на рускитѣ войски, задачата на дѣсния страниченъ отрядъ ставаше много важна — предстоеше му да развие усилената отъ най-важното значение дейность, затова командуването на този отрядъ се повѣри на командира на 1. бригада. И наистина, както ще видимъ отъ изложеното

по-долу, борбата на дивизията въ следващитѣ дни се измѣстваше все повече къмъ дѣсния ѝ флангъ, а заедно съ това и частитѣ ѝ постепенно се прехвърляха къмъ тая страна и обръщаха фронта къмъ изтокъ, срещу новопоявилия се неприятелъ.

Положението на противника на 2. декемврий сутринята се рисуваше както следва: срещу дѣсния флангъ заемаше и укрепяваше линията западно отъ моста на Аржешъ при Гостинари — западната крайнина на голѣмата гора на юго-западъ отъ Коени, на фронта два и половина — три клм. По-южно отъ тая линия, до Прундъ, се забелязваха неприятелски разезди въ по-голѣмъ съставъ, задъ които въротно се криеха пехотни части. Противникътъ предъ пладне държеше Градищеа, но къмъ 14 ч. го напусна, поради обстрелването му отъ нашата артилерия. По-сетне той пакъ го зае. Срещу 6. полкъ и 3. бригада неприятелътъ държеше позицитѣ си по дѣсния брѣгъ на Аржешъ, но проявяваше слаба активна дейность. На 2. декемврий рано сутринята се получи въ Щаба на дивизията съобщение отъ началника на 12. дивизия, съ което известяваше, че неприятелътъ билъ заелъ Балария и че дивизията му била получила нареждане отъ командира на корпуса да затвори пѣтищата източно отъ Епуреши западно отъ Сингурени и западно отъ Крингуриле.

Понеже телефонната връзка на Щаба на дивизията съ Щаба на корпуса бѣше прекъсната, нѣмаше съобщение оттамъ; чуваше се, обаче, усилената артилерийска стрелба откъмъ западъ. Отъ откъслечни сведения се разбираше, че противникътъ се бѣше промъкналъ въ тила на германската 217. дивизия.

На 2. декемврий действията на дивизията се развиха така:

Дѣсенъ страниченъ отрядъ (полковникъ Червенаковъ). — Фронтътъ му се простираше отъ Неаждловъ, при Фаластока, до Пуени, вкл. 1./1. и 4./1. роти бѣха оставени на лѣвия брѣгъ на рѣката, срещу Градищеа, за връзка съ 6. полкъ.

1. полкъ, безъ 3. дружина (вмѣсто нея бѣ придадена 1./6. дружина), заемаше позиция непосредствено южно отъ Неаждловъ и сегисъ-тогисъ се престрелваше съ неприятеля. Презъ цѣлия день противникитѣ отъ дветѣ страни окопаваха позицитѣ си и проявиха много слаба активна дейность. Пространството отъ дѣсния флангъ на 1. полкъ до могилата Татарулъ не бѣше заето; то се наглеждаше отъ патрули и разезди. 3. дружина отъ 5. опълченски полкъ, съ петъ картечници и две планински орѣдия, имаше задача да отбранява участъка отъ к. 87 (осемъ клм. източно отъ Владъ-тепесъ), изключително, презъ могилата Татарулъ — к. 86 до

пътя Петриле—Прундъ, вкл., при Пуени. Отбраната ѝ, обаче, се простираше отъ могилата Татарулъ до пътя южно отъ Пуени. Къмъ 15 ч. 15 м. опълченскитѣ роти, които бѣха въ последното село, настѣпиха къмъ изтокъ, но, посрещнати съ пушеченъ огънь отъ крайнината на горичката западно отъ Прундъ-бели (Комени), тѣ се спрѣха, а по-сетне отстъпиха на старитѣ си мѣста, при Пуени. При почване настѣплението, опълченцитѣ бѣха по погрѣшка обстреляни отъ австрийскитѣ монитори, което се отрази крайно зле върху духа имъ. Изобщо, по цѣлия фронтъ на страничния отрядъ се разви презъ този день слаба дейность и отъ дветѣ страни. Усилията имъ се изразиха главно въ окопаване позиции, а само отвреме-навреме въ стрелба безъ движение.

6. полкъ (съ 2. и 4. дружини и 3./1. дружина) заемаше позиция северно отъ Неаждловъ, въ връзка и на една височина съ 3. бригада. Къмъ 13 ч. 30 м. две неприятелски роти настѣпиха отъ Градищеа и заеха позиция южно отъ селото, при ж.-п. кантонъ, но, обстреляни отъ артилерията, тѣ се оттеглиха къмъ северъ, следъ като разрушиха ж.-п. мостъ на Аржешъ. Привечеръ 12./1. рота зае напуснатия отъ неприятеля гребенъ южно отъ Градищеа. Изобщо, презъ този день се развиха и при 6. полкъ слаби бойни действия.

3. бригада. — Затишие. Дейността на частитѣ се изразяваше въ укрепяване позициитѣ, понеже неприятелътъ не предприемаше настѣпление срещу бригадата. И тукъ бойната дейность се ограничи само съ слаба пресѣклива стрелба.

Маневренитѣ войски на дивизията (3./6. и 1./42. дружини съ две батареи отъ 14. артилерийски полкъ) бѣха съсредоточени въ Владъ-тепесъ, но привечеръ, поради събитията, които ставаха при германската 217. дивизия, за които извести началникътъ на 12. дивизия, тѣ бѣха отправени къмъ застрашения дѣвъ флангъ на дивизията, къмъ Узунулъ, за да запустатъ мостоветѣ на Неаждловъ, южно отъ Стрѣмбъ и североизточно отъ Стоенещи. По-рано се изпрати нагатакъ разездъ за разузнаване въ тая посока.

Къмъ 20 ч. разездътъ се върна и доложи, че Щабътъ на 12. дивизия билъ въ с. Срѣмбъ, и че опълченскитѣ полкъ отъ тая дивизия заемалъ гората северозападно отъ селото. Поради това първото решение за заемане оная посока съ всички маневрени войски се измѣни въ смисълъ: отъ маневренитѣ войски, които въ това време бѣха пристигнали при Монастиреа, кждето бѣ Щабътъ на дивизията, да остане при Монастиреа едната дружина съ две батареи, а другата дружина да заеме казанитѣ мостове съ по една рота, като останалитѣ ѝ две роти застанатъ на западната крайнина на Узунулъ, въ поддрѣжка. Тѣй и стана.

Презъ нощта очаквахме нападение, но мина спокойно, както по фронта, така и на двата фланга на дивизията. Утро-то настѣпи мъгливо и облачно.

Загуби: 11 ранени войници.

За 3. декемврий се получи следната заповѣдь отъ командира на LI корпусъ:

„1) 1. дружина отъ българския 6. пехотенъ полкъ и 4. дружина отъ българския 1. пехотенъ полкъ отблъснаха вчера следъ пладне въ ожесточенъ бой упорититѣ пристѣпи на единъ руски пехотенъ полкъ въ гората южно отъ Фаластока. Неприятелътъ има голѣми загуби. Изказкамъ на дружинитѣ благодарността си. Кавалерийската дивизия „Голцъ“ днесъ зае Гимпаци и Балереа. Конниятъ корпусъ „Шметоу“ днесъ съ 6. конна дивизия е при Ордорсанъ, а съ 7. конна дивизия — около Чиоргърла.

2) Българскитѣ 1. и 12. дивизии и германската 217. дивизия да се държатъ на позициитѣ си.

3) Подчиненитѣ ми конна дивизия „Голцъ“, турската 26. дивизия и баварската 11. дивизия да очистятъ на 3. декемврий тила и фланга на 217. дивизия отъ неприятеля и да настѣпятъ къмъ Михалещи. 217. дивизия днесъ зема следното положение: 800 м. североизточно отъ Киркулещи — северната крайнина на Киркулещи — височинитѣ непосредствено източно отъ Енурещи. Западната крайнина на гората югоизточно отъ Енурещи е заета отъ части на българската 12. дивизия.

4) Конната дивизия „Голцъ“, на която се подчиняватъ намиращитѣ се при Пингалещи германски и български опълченски части и германски и български батареи, да заеме отначало Балереа и източно разположения участъкъ отъ рѣката. Да разузнава въ тилната гориста мѣстность до линията Тангиръ—Стрѣмбъ—Крингориле. При настѣплението на турската 26. дивизия, да се свърже съ нея. Турската 26. дивизия, като премине въ 8 ч. Балереа, да настѣпи съ дѣсния си флангъ, презъ Балереа, къмъ Стиппу; баварската 11. дивизия съ дѣсния си флангъ, като мине въ 7 ч. 30 м. линията Гаурени—Поду-Гашии, да настѣпи, презъ Гаурени, северно отъ Балбуката—Поду-Гашии къмъ Михалещи.

5) Граница за охранението и разузнаването между турската 26. и баварската 11. дивизии н. 95—северно отъ Летка-Ноу—Велеа — Михалещи.

6) Баварската 11. дивизия да поддрѣжа връзката съ 6. конна дивизия, при Ордорсанъ, чрезъ офицеръ. Конниятъ корпусъ „Шметоу“ ще получи заповѣдь да ѝ съдействува.

7) Щабътъ на корпуса ще бжде следъ 8 ч. въ Гимпаци, кждето да се изпратятъ лица за получаване заповѣди съ автомобили; конната дивизия „Голцъ“ да установи телефонна връзка възможно най-скоро.“

Началникътъ на 1. Софийска дивизия издаде на 3. декемврий следната заповѣдь:

„Днесъ 217., 12. и нашата дивизии ще се държатъ на позициитѣ си.

Да се разузнава безспирно предъ фронта и особено къмъ дѣсния флангъ на 1. бригада.

Да се държи тѣсна връзка съ съседитѣ и съприкосновение съ неприятеля.

Укрепването на позициите да продължава.
Щабът на дивизията остава в Калугерени Монастиреа.

И тъй, според тази заповед, дивизията на 3. декември оставаше на мястото си, с задача да се затвърдява на достигнатите места.

На 3. декември действията на дивизията се развиваха така:

Двусен страничен отряд (полковник Червенаков). — През нощта срещу 3. декември пристигнаха в Пуени три роти от 2. опълченска дружина и заеха позиции: 7. рота в селото, 5. — северно от селото и 6. — в поддръжка, при 11. рота.

Към пладне слаби неприятелски пехотни части, след огнева подготовка, настъпиха срещу позициите на опълченците, но бяха спрени с огън. В 14 ч. две неприятелски орждия, заели позиция източно от Прундъ, засилиха огъня си, обаче, пакъ без успех.

Между позицията на опълченците и тая източно от Владъ-тепесъ имаше широк участък, който не беше зает, и към който настъпиха в 10 ч. 30 м. две неприятелски роти. За отблъсването им 6. опълченска рота (от поддръжката) зае част от празнината и откри огън по настъпващите руски роти, но това не беше достатъчно — неприятелът продължаваше да напредва. Към пладне пристигна и бригадната поддръжка — две роти от 1. полк, под командата на подполковник Коняровъ, която зае позиция в крайнината на гората източно от Владъ-тепесъ, между к. к. 85 и 87. Сжият офицеръ пое и командването на този участък. Към това време пристигнаха и две наши орждия и заеха позиция на к. 87. По този начин беше заето пространството, към което неприятелът настъпваше. Противникът бѣ спрѣн с огън. Срезу участъка на 1. полк, непосредствено южно от Неажловъ, неприятелът в 11 ч. излѣзе от гората югозападно от Коени, въ сила около един пехотен полк, и, поддържанъ от своята артилерия, настъпи въ боен редъ. Посрещнатъ, обаче, съ честъ артилерийски, пушеченъ и картеченъ огън, неприятелският полк се спрѣ, залегна и се прикова към земята, продължавайки да стреля.

Северно от Неажловъ неприятелът към 9 ч. обстреля съ три батареи 12./1. рота, която бѣше югозападно от Градищеа, а сжщо и дветѣ роти от 1. полк, които бѣха северно от Комана. В 11 ч. излѣзоха от Градищеа пехотни неприятелски части, настъпиха и принудиха 12. рота да отстъпи към Будени, а последните две роти — към Комана.

По искането на командира на 1. бригада, началникът на дивизията засили участъка на подполковникъ Коняровъ съ една батарея и една рота от 42. полк, които части, щомъ пристигнаха тамъ, бѣха вкарани въ бойна линия; през нощта, обаче, ротата бѣ оттеглена въ поддръжка.

Начинът на запълване незаетите места от позицията на двсния флангъ съ отдѣлни роти даде резултатъ едно размѣсване на разни части, което представяше едно неудобство въ командно отношение. Но тази непрактичност въ командването се наложи по силата на бързоразеиващите се събития на двсния флангъ. При все това, обаче, макаръ и така забъркани, ротите отблъснаха неприятеля.

Маневрените войски на дивизията, които вчера бѣха изпратени на лѣвия ѝ флангъ, се върнаха днесъ въ Владъ-тепесъ. Но, поради постоянното засилване на неприятеля срещу двсния флангъ на дивизията, тѣ бѣха засилени съ още две дружини, взети по една дружина от 6. полк и от 3. бригада, предъ участъците на които владѣеше антише. Дружината от 6. полк засили маневрените войски при Владъ-тепесъ, а тази от 3. бригада застана временно задъ лѣвия флангъ на дивизията.

През този денъ двсниятъ флангъ на дивизията бѣше атакуванъ отъ цѣлата руска 40. дивизия.

6. полк бѣше северно отъ Неажловъ първоначално съ дветѣ си дружини и 3./1. дружина, а по-после, след отнемането 2./6 дружина въ маневрените войски, остана съ две дружини. Източно отъ полка бѣше подполковникъ Мариновъ, който съ две роти заемаше мостовете северно отъ Комана, а западно бѣше 3. бригада.

В 8 ч. настъпиха срещу полка, откъмъ Могошеши, две неприятелски роти, но, като изминаха около два и половина клм. югоизточно отъ селото, се спрѣха. Към пладне тѣ, засилени до две дружини съ около три батареи, пакъ настъпиха, но и тѣхното настъпление бѣ спрѣно с огън.

Привечеръ пехотни неприятелски части откъмъ Градищеа се насочиха къмъ двсния флангъ на полка, срещу източната крайнина на Будени, обаче, находящите се тамъ на позиция гаубична батарея и полубатарея на поручикъ Янковъ, засилени съ огъня на още една полска батарея, спрѣха напредването имъ.

Полкътъ ношува на тази позиция, съ изпратени къмъ неприятеля патрули.

По добити сведения, полкътъ и дветѣ роти на подполковникъ Мариновъ сж водили бой презъ този денъ съ руските 117. и 120. полкове отъ 30. дивизия, ромънски части, обаче, не сж били забелязани.

Предъ фронта на 3. бригада презъ цѣлия денъ бѣше спокойно. Само въ 7 ч. 30 м. около две неприятелски дру-

жини настъпиха срещу лъвото странично прикритие, но, лесно повърнати с огънь, тѣ повече не се показаха.

Загуби: убити — 1 офицеръ и 21 войници, ранени — 2 офицери и 101 войници и изчезнали — 6 войници.

Поради особенитѣ усилия, които неприятелѣтъ проявяваше въ последнитѣ три дни срещу дѣсния флангъ на дивизията, кждето все повече и повече се засилваше, крайнѣ необходимо ставаше да се взематъ решителни мѣрки за засилването на този тъй важенъ флангъ на дивизията и армията.

Така също се схващаше положението и въ Щаба на ЛП корпусъ на 3. декемврий, когато той издаде следната заповѣдь:

- 1) Настъпленieto по пѣтя Баларея—Стилпу продължава.
2) Войскитѣ, които настѣпватъ, да достигнатъ до р. Арже-
сулъ и да заематъ проходите презъ нея както следва:
а) Баварската 11. дивизия — въ сектора отъ Поща, вкл., до
пѣтя Баларея—Михалещи, вкл. Резервитѣ — задъ лѣвия флангъ.
б) Турската 23. дивизия — вдѣсно отъ нея, до Новаци, из-
ключително.
в) Конната дивизия „Голцъ“ — вдѣсно отъ нея, до пѣтя
Дараещи—Пислари, включително.
г) 217. дивизия, следъ като смѣни българската 12. дивизия,
да заеме участъкъ вдѣсно, до шосето Калугерени—Букурещъ вкл.
Желателно е смѣната да стане още днесъ, щомъ положението
позволи. Подробноститѣ да се уговорятъ съ 12. дивизия.
д) Българската 12. дивизия да заеме участъкъ вдѣсно отъ
пѣтя, който води отъ Добротещи за източния изходъ на Могошеши.
За смѣната да се споразумѣятъ дветѣ дивизии, и то следъ като
217. дивизия заеме предната линия на българската 12. дивизия.
е) Българската 1. дивизия — вдѣсно до Дунава. Резерви-
тѣ — задъ дѣсния флангъ.

Азъ ще бжда на наблюдателния пунктъ при Гимпаци."

Следователно, споредъ тази заповѣдъ, дивизията трѣбваше да заеме за отбрана участъка отъ пѣтя, който води отъ Доброшещи за източния изходъ на Могошещи, до Дунава, а участъка на 3. бригада, отъ който се освобождаваше, да заеме 12. дивизия, а то значи дивизията цѣла трѣбваше да обърне фронтъ къмъ изтокъ. Но тъй като за извършване на това размѣстване се изискваше време, очакваше се смѣняването на 3. бригада, за да може всички части отъ дивизията да заематъ опредѣленитѣ имъ мѣста, споредъ новото разпредѣление. Заповѣдта по дивизията за цѣлата се издаде на следния день, 5. декемврий, съдържаеието на която, поради липса на мѣсто въ тая кратка студия, не ще изложимъ. Впрочемъ, разпредѣлението на частитѣ по тази заповѣдъ се вижда въ скица № 4.

През този ден Щабът на дивизията се премести от Монастиреца в Дадилувъ.

На 4. декември действията на дивизията се развиваха така:

Страниченъ отрядъ (полковникъ Червенаковъ).
— Въ 7 ч. пристигна и влѣзе въ състава на отряда гаубич-
ната батарея на поручикъ Маргинъ и се предаде въ уча-
стъка на подполковникъ Коняровъ. Следъ пладне дойде при
Владъ-тепесъ 1./42. дружина съ една батарея отъ 14. арти-
лерийски полкъ. Последната въ 14 ч. зае позиция при дру-
гата батарея отъ сѣщия полкъ, въ участъка на подполков-
никъ Коняровъ — два клм. югоизточно отъ Владъ-тепесъ,
а дружината застана въ бригадна поддръжка, при к. 88, и
влѣзне въ връзка, както съ подполковникъ Коняровъ, тъй
и съ командира на 3. опълченска дружина.

Въ 7 ч. 30 м. неприятелът настъпи срещу участъка на 1. полкът отъ Фаластока южно до к. 85; къмъ 8 ч. 15 м. боя взема широки размѣри и се разпространи на югъ чакъ до Пуени, но всички усилия на противника останаха напразни.

3. бригада. Отъ изпратенитѣ напредъ офицерски патрули се узда, че срещу бригадата неприятелътъ се бѣ оттеглилъ на лѣвия брѣгъ на Аржешъ и разрушилъ мостоветъ на рѣката.

Въ участъка на подполковникъ Мариновъ нѣмаше про-
мѣна. Презъ този день: — убити-

Загуби на дивизията презъ този день: — убити — 13 войници и ранени — 2 офицера и 35 войници, изчезнахъ — 1 войникъ.

По сведения, през този ден действували руските 158. и 160. полкове, първият срещу позицията на 1. пех. полк, а другият южно.

На 5. декември частитъ отъ дивизията развиха следната бойна дейность: (См. приложение № 4).

Дѣсенъ участъкъ. — Неприятелскиятъ артилерийски огънь надделяваше нашия въ този участъкъ, защото артилерийското отдѣление отъ 14. артилерийски полкъ, на подполковникъ Даневъ, което заемаше позиция около к. 88, водѣше стрелбата неумѣло — липсваха му добри наблюдатели и нѣмаше връзка съ пехотния началникъ на участъка. Къмъ 10 ч. 30 м. неприятелската артилерия, следъ като взе надмощие надъ нашата, пренесе огъня по окопитѣ на опълченската дружина. Въ 11 ч. една неприятелска дружина настѣпи срещу участъка на могила Татарулъ, атакува окопитѣ на опълченцитѣ и отблъсна защитниците имъ. Всички усилия на поддръжките да възстановятъ положението не сполучиха. Заповѣда се на дружината отъ 42. полкъ, отъ маневренитѣ войски, веднага да замине къмъ могила Татарулъ и да контъратакува нахлулия въ участъка на опълченската дружина неприятелъ и да възстанови положение-

то. За щастие, дружината пристигна на мястото на пробива навреме, и командирът ѝ, храбрият майор Бояджиев, застана на чело, сръчно я поведе напред в контъратака. Неприятелът не издържа стремителния напад, напусна завладените окопи и бързо отстъпи.

След пладне пристигна в Владъ-тепес цѣлата 3. бригада на път за участъка си. Командирът на бригадата, като узна за случилото се в определения му участък, разпореде: 42. полк да настъпи в боен ред към могилата Татарулъ, а 41. полк — към Пуени, и да заемат определените им участъци. Тази заповѣд полковете изпълниха блѣсково. Сръчно и с „ура“ те заеха позициите си и се затвърдиха на тях.

Сръден участък. — През нощта на 4. срещу 5. декември в 3. ч. 20 м., когато нощната тъмнина още покриваше бойното поле, секретите на 1. полк подадоха знак и донесоха, че неприятелът настъпвал срещу позицията на полка. Почна се усилена пушечна и картечна стрелба, каквато се поде и от неприятеля. Тази безредна в тъмнината стрелба, обаче, не спрѣ настъпващия. Последният достигна на 100—200 крачки от нашите позиции, спрѣ се за малко, продължавайки да стреля, след което се върна назад. Силата на настъпващия неприятел, поради мрака, не можа да се узнае. Не се разбра и дали наистина той имаше за цел да атакува или само да всѣ тревога. На всѣки случай той постигна последната цел.

Към 9 ч. в участъка на подполковник Коняров се изпрати 2. гаубична батарея, която зае позиция при 3. гаубична батарея. Неприятелската артилерия влѣзе в двубой с тези батареи и ги принуди не само да замълчат, но и да промѣнят позициите си. Това разтакане на тези батареи за заемане нова позиция стана причина да отслабне огневата сила на участъка от 10 ч. до 15 ч. 30 м.

Лѣв участък (6. полк). — Офицерските патрули, които рано сутринта се доближиха до неприятеля, установиха, че противникът заема крайнината на Градища, а Могошечи намериха изпразнено от неприятеля.

В 13 ч. 15 м. командирът на 6. полк получи заповѣд от Щаба на дивизията да настъпи в 14 ч. към Аржешъ, в връзка с 12. дивизия, да завладѣе моста при Градищеа и на северния брѣг да образува предмостно укрепление. 2./6. дружина, която бѣше маневрени войски на дивизията, предвид тези действия, се изпрати в полка си.

След артилерийска подготовка, 6. полк настъпи в 14 ч. към Градищеа и започна бой с неприятеля, който заемаше крайнината на селото. Но през това време мъглата стана тѣй гъста, че стана невъзможно наблюдението

на артилерийските попадения, поради това полкът, след като достигна един км. от селото, спрѣ по-нататъшното си настъпление. В състава на полка действаха 2., 3. и 4. дружини, а 1./6. — бѣше на вчерашната си позиция, южно от Фаластока.

Едновременно с заповѣдта — 6. полк да мине на лѣвия брѣг на Аржешъ, бѣ заповѣдано на подполковник Маринов да премине реката с две роты и да образува предмостно укрепление. Ако по една или друга причина не можеше да стори това, заповѣдваше му се да завладѣе Фаластока, откъдето да охранява фланга на 1. полк откъм север. За съдействие на подполковник Маринов се изпрати германската дълга 10-5 см. батарея „Гросаръ“, която зае подходяща позиция и обстреля неприятелските батареи при Колибаши.

Ротите на подполковник Маринов настъпиха в 15 ч. 30 м., обаче, поради мъглата и спирването на 6. полк, не напреднаха по-далече от к. 45.

През този ден срещу дивизията действаха руските 30. и 40. пехотни дивизии. Ромънски войски не бѣха забелязани.

Загуби: убити — 14 войници, ранени — 74 и изчезнал — 1 войник.

Задачата на Дунавската армия за 6. декември бѣше да подготви по-нататъшното настъпление в североизточна посока, като дѣсното крило (1. Софийска дивизия) остане на мястото си. За тази цел на дивизията бѣше заповѣдано да задържа твърдо позициите си, да заеме Градищеа и Фаластока, където сѣщо здраво да се затвърди.

За изпълнение това, началникът на 1. Софийска дивизия издаде следната заповѣд:

„Днес дивизиите ще разширят своите предмостни укрепления там, където мястостта позволява това.

Частите южно от Фаластока упорито да отбраняват позициите си; подполковник Маринов да заеме Фаластока; командирът на 6. полк — Градищеа, и там здраво да се укрепят.

Да поддържат тѣсна връзка помежду си и с съседите си.

Граница за охрана и разузнаване: между 12. дивизия и 6. полк — източната крайнина на Добреши — южната крайнина на Пасарея; между 6. полк и подполковник Маринов — к. 47 — северната крайнина на Колибаши — Валеа-Драголуй.

Да се направят артилерийски рекогносцировки за възможно настъпление срещу позициите при Паръ Сабару.“

На 6. декември сутринта мрачни облаци, надвиснали над ромънската равнина, прикриваха небосклона; тъмната Команска гора, която бѣше свидетел на братоубийствена кървава трагедия, унило дремѣше; необичайна тишина

господствуваше на бойното поле; неприятелските позиции, които по-рано бяха тъй бърбиви сега мълчеха...

6. полкът настъпва сутринта срещу обекта си — Градищеа и, без да срещне неприятел, към 8 ч. го завладя. Но ж.-п. мостът на Аржесулъ при селото беше разрушен, поради което не можа да мине на другия бръг. Започна се постройка на леки мостчета-пасарели за пехотата и мостът за артилерията.

Ротите на подполковникъ Мариновъ завладяха Фаластока също безъ съпротива отъ страха на неприятеля; само при излизането на източната крайнина на селото, патрулите бяха слабо обстреляни откъм северния бръг на Аржешъ.

Къмъ пладне се получи отъ Щаба на корпуса следната заповѣдъ:

„Германската 7. конна дивизия е влѣзла въ Букурещъ съ разездите си и настъпва отъ форта югоизточно отъ Могошона, който е заела по шосето, задъ фортовете, въ източна посока.

IX армия следва съ дѣсното си крило къмъ Букурещъ.

Дунавската армия да атакува противника, който е предъ нея въ участъците, дадени й за разузнаване.

Баварската 11., турската 26. и 217. дивизии да заематъ най-напредъ фортовете, намиращи се въ участъците имъ.

Дружините отъ корпусния резервъ да следватъ по разпореждане на 1. дивизия.

Щабътъ на дивизията издаде следната заповѣдъ:

„Днесъ, 15 ч., подъ покровителството на силния огънь на всичката артилерия, повѣрената ми дивизия да настъпва:

а) 3. бригада, съ 3. и 4. опълченски дружини и две роти минали Дунава при Фламънда, — въ ивицата южно отъ линията к. 87 — северна крайнина на Путулъ — Гречи;

б) 1. бригада, усилена съ частите на подполковникъ Поповъ, — въ ивицата северно отъ линията к. 87 — северната крайнина на Путулъ — Гречи до линията Могошеша — Добрени — Пасареа. Особено важно е чрезъ артилерийския си огънь да не допусне неприятеля да разруши моста при Гостинари;

в) маневрени войски — две дружини отъ 12. дивизия — да следватъ отъ Дадилонъ, презъ Комана — Коеи, къмъ Хотареле. Всяка бригада да разузнава и да охранява въ ивицата, въ която настъпва.

Командирътъ на пионерната дружина да построи разрушения мостъ при Градищеа, като използва отредените за дивизията два австрийски понтонни парка.

Да се поддържа здрава връзка съ съседите и близко съприкосновение съ неприятеля.

Тая вечеръ бригадите да достигнатъ линията Греаца — Гиумаци — Добрени.

Въ изпълнение тази заповѣдъ по дивизията, действията на 6. декемврий следъ пладне се развива както следва:

1. бригада. — 1. полкътъ (две и половина дружини отъ 1. полкътъ, една отъ 6. полкътъ, шестъ картечници, две и половина полски и една гаубична батарея, подъ началството на командира на 1. полкътъ, подполковникъ Лазаровъ) въ 16 ч. откри артилерийски огънь по неприятелската позиция, но неприятелътъ не се обади. Само нѣколко пушечни гърмежи се обадиха отъ окопите. По всичко личеше, че врагътъ беше напусналъ позициите си. Полкътъ настъпва въ 17 ч. 30 м., премина презъ празната неприятелска позиция и продължи да върви по следите на отстъпилия врагъ. Когато достигна източната крайнина на гората южно отъ Гостинари, полкътъ спря и изпрати напредъ разузнавателни отряди. Последните установиха, че Коеи е заето отъ ариергардни части, а по посока на Сбонулъ чули глъчка и шепотъ отъ отстъпващи войски.

Понеже нощта бѣ настъпила, полкътъ се спря тамъ за нощуване.

Ротите на подполковникъ Мариновъ, които имаха значение за поддържане връзка между 1. и 6. полкове, вечерта нощуваха въ Фаластока, понеже не можаха да преминатъ Аржешъ.

6. полкътъ, следъ като работи цѣлия денъ за направата мостове на рѣката, можа до 20 ч. да прехвърли на другия бръгъ само две роти, които нощуваха на лѣвия бръгъ на Аржешъ, а останала частъ отъ полка нощува на дѣсния бръгъ, при Градищеа.

3. бригада настъпва къмъ 16 ч. въ две колони: дѣсна — 41. и лѣва — 42. полкове, и, безъ да срещнатъ или да достигнатъ неприятеля, стигнаха и нощуваха първиятъ — въ Прундъ и северно отъ него, а вториятъ — по посока на Зонулъ.

Следъ като разгледахме действията на дивизията въ голѣмитъ Аржешски бойове и видѣхме усилията, които проявиха войските на двете страни, мислимъ, че не ще бжде смѣло, ако кажемъ, че и въ тия бойове, както и въ Добруджа, ромънските войски не проявиха голѣми военни добродетели. Тѣ, следъ пристигането на русите, изчезнаха отъ предъ фронта на дивизията, а по-сетне и предъ фронта на Дунавската армия, като оставиха сами дошлиите отъ далечните руски равнини славянски войски да защищаватъ родната имъ, Влахия! А великиятъ и добродушенъ руски народъ въ лицето на своите войски наистина проливаше обилно кръвта си за интересите на своята латинска съюзница! Калени-

тѣ, обаче, въ много бойове щопи, върху които братушките веднага съ пристигането си стовариха яростно тежкия си юмрукъ, не се поколебаха нито за минута да отблъснатъ съ огънь и мечъ тоя натискъ.

Преследване отстъпващия неприятелъ.

Следъ Аржешките бойове, неприятелътъ бѣ въ пълно отстъпление. За поддържане постояннѣ контактъ съ него, налагаше се на дивизията да го преследва отблизо. Но, макаръ че се стараше да върши това, тя все пакъ не бѣ въ постоянно съприкосновение съ неприятеля, понеже последниятъ унищожаваше задъ себе си мостовѣтъ, повреждаше съобщенията и по този начинъ забавяше движението ѝ. Силейки се да преследва врага колкото е възможно отблизо, дивизията се намираше въ непрекъснати ежедневни маршове, презъ които се изпитваха голѣми трудности. Войниците съ мъжа газѣха отвратителната ромънска калъ и съ досада прекарваха нощитѣ по мокритѣ и студени биваци.

Преследването продължи до 18. декемврий до р. Калмацулъ, където неприятелътъ се бѣ спрѣлъ на укрепена позиция. Тамъ, следъ като издържа десетдневни бойове, противникътъ наново отстъпи къмъ североизтокъ, за да се спре на нова позиция. Тѣзи бойове ние ще разгледаме по-долу, а маршовѣтъ, които дивизията извърши при преследването му, ще посочимъ накратко.

Мѣстността, по която действуваше дивизията следъ Аржешките бойове, не се отличаваше много отъ оная, която бѣ изминала досега. И тукъ тя е открита, но съ още по-низки, тукъ-тамѣ вълнообразни, все тѣй разлати отгоре, издигнатости; рѣкитѣ иматъ сжщия характеръ, свойственъ на равнинната мѣстность; лѣсовѣтъ се ограничаватъ повечето въ и около долините на рѣкитѣ, обаче, тукъ тѣ не сж тѣй пространни; населенитѣ пунктове, гледани отдалечъ, иматъ видъ на гори, което се дължеше на обрасналитѣ съ много овощни дървета градини, които изобилствуватъ изъ тѣхъ. Междуселскитѣ пѣтища бѣха въ лошо състояние, поради шупналата почва отъ дъждовѣтъ, които тогава често валѣха и движението на войскитѣ, особено на артилерията и на обозитѣ, ставаше съ голѣми трудности.

Дивизията преследваше врага, който бѣше изключително отъ руски войски, въ колони по бригадно, а даже и по полкове.

Общата посока, по която се извършваше това преследване, бѣ: Хотареле—Грую—Нана—Обилещи—Ной—Плѣвна—Михайлъ Витязу—ж.-п. станция Дилга—Гимпаци—Периеци—Гривица—Татаруль.

На 7. декемврий вечерътъ бригадитѣ достигнаха Креака—Хотареле—Милошешчи, но тукъ трѣбваше да се спратъ, понеже мостътъ на р. Аржешъ при второто село бѣше цѣлѣ опожаренъ. На 8. декемврий всички повредени въ района на дивизията мостове бѣха поправени, и сжщия день бригадитѣ продължиха марша си. Тѣ достигнаха вечерътъ Будешчи—Апрози.

На 9. декемврий тѣ достигнаха Орашани—Чиоруселъ—гората южно отъ последното село, а на 10. — Обилещи—Таричени.

Когато на 11. декемврий дивизията достигна линията Михайлъ Витязу—Плѣвна, получи заповѣдь отъ командувашия Дунавската армия да заеме позиция, понеже имало сведения, че при р. Яломница неприятелътъ билъ струпалъ значителни сили, и че презъ нощъта на 10. срещу 11. декемврий била забелязана руска пехота съ артилерия да се движи отъ Пойана къмъ югъ.

Взеха се за случая необходимитѣ мѣрки—линията на позицията бѣ опредѣлена и фортификационното ѝ засилване се извършваше съ трѣскава бързина, ала очакваниятъ врагъ не се появи, нито бѣ забелязанъ такъвъ отъ изпратенитѣ патрули.

На 13. декемврий дивизията продължи движението си, и, когато разездитѣ ѝ стигнаха до р. Яломница, бѣха посрещнати съ слабъ пехотенъ огънь откъмъ лѣвия ѝ брѣгъ при Андрашешчи и Периеци отъ неприятелски патрули, които веднага следъ това незабавно изчезнаха въ северна посока. Тѣ отстъпиха, следъ като разрушиха мостовѣтъ, по които бригадитѣ отъ дивизията се готвѣха да минатъ рѣката, поради това преминаването на срещния брѣгъ се отложи до поправката на повреденитѣ мостове. На 15. декемврий дивизията мина на северния брѣгъ на р. Яломница по построения отъ 1. пионерна дружина понтоненъ мостъ между селата Гимпаци и Периеци и вечерътъ достигна: 1. бригада — Пириецци, Прибежи и Нетоти, а 3. бригада — Амара.

На 16. декемврий бригадитѣ достигнаха: 1. — Гривица и Траянъ, а 3. — Смирна и Назуль.

Попладне на 17. декемврий Конната дивизия „Голцъ“ води бойове съ ариергардитѣ на противника на линията Служитори—Алботешчи—Гергешчи и узна, че неприятелътъ съ значителни сили заема укрепена позиция на лѣвия брѣгъ на Калмацулъ, на линията Гюргени—Филиуль—Батогуль,

Сжщия день следъ пладне дивизията достигна: 3. бригада — авангардътъ на бригадата (две дружини, две полски батареи и четири картечници) — три клм. североизточно отъ Доачешчи, съ изнесено напредъ охранение; главнитѣ сили (четири дружини, четири полски и една гаубична батареи и десѣтъ картечници)—въ района Чиора—Доачешчи—Раду-вода.

1. бригада — авангардът на бригадата (две дружини, три полски батареи и четири картечници) — северно от Татарулъ, до двата кладенци по пътя за Служитори-Албогещи, съ линия на охранение Гергещи—Дудескулъ; и главният сили — (пет дружини, три полски и две гаубични батареи и дванадесет картечници) — въ с. Татарулъ.

Една дружина от главните сили застана въ североизточната окрайнина на гората, североизточно от Татарулъ, да охранява бригадата откъм изтокъ и за свързка съ 3. бригада.

Калмациулските бойове от 18. до 28. декемврий.

От 18. до 28. декемврий се развива предъ фронта на дивизията на линията Гюргени—Филиулъ—Батогулъ—Мокани редъ бойове по двата бръга на р. Калмациулъ.

Долината на тази рѣка е равна, открита и широка от три до пет км. Коритото ѝ е съ ширина от шест до петнадесет метра; дѣсниятъ бръгъ въ по-голѣмото си протежение е низъкъ, равниненъ, мочурливъ и блатливъ, а лѣвниятъ — високъ; дѣното на рѣката е тинесто: дълбочина от 0.80 до 1.50 метра; труднопроходима е въ бродъ за пехота, а за артилерия и обози е непроходима; низката част на долината, по дѣсния бръгъ, е блатиста; подпочвената вода е близко до повърхността — около 0.40 до 0.60 м., поради което въ окопитѣ, които бѣха въ низината извираше вода.

Неприятелътъ бѣше укрепилъ лѣвия бръгъ на рѣката на гореказаната линия. Тази дълга около 16 км. позиция той бѣше засилилъ съ два—три реда окопи, съ леки блиндажи и гъсто преплетена предъ тяхъ телена мрежа.

Мѣстността предъ позицията, особено срещу лѣвия флангъ, между завоя на рѣката при Филиулъ и шосето Инсуратей—Визирулъ, е открита и блатиста и безъ растителност; обстоятелство, което я правѣше труднодостъпна на този флангъ. Срещу дѣсния флангъ мѣстността не е тъй равнинна и блатиста, поради което бѣше и по-достъпна, но затова пъкъ неприятелътъ тамъ бѣше засилилъ позицията си съ изнесена предъ рѣката предна позиция срещу Филиулъ.

Въз основа добититѣ отъ армейската конница сведения за неприятелската позиция, Щабътъ на Дунавската армия издаде на 17. декемврий вечерта следната заповѣдъ за действията на 18. с. м.:

1) Конната дивизия „Голцъ“ е срещнала днесъ неприятелски ариергарди на линията Филиулъ—Мокани — западно отъ к. 46 (три км. южно отъ Гергишани), а сѣщо при Служитори-Албогещи; Конниятъ корпусъ „Шметоу“ е срещналъ неприятелски

арьергарди отъ дветѣ страни на Филипещи. Изглежда, че неприятелътъ предъ дивизията „Голцъ“ е отстъпилъ въ североизточна посока.

2) Отрядътъ на генералъ Назлъмовъ ще се съсредоточи около Луциулъ, ще разузнава къмъ долното течение на Калмациулъ и да се свърже съ българската 1. дивизия, къмъ Инсуратей.

3) 115. пехотна дивизия трѣбваше днесъ да достигне Визани—Ярлаулъ—Нисипуриле, а 41. пехотна дивизия — Сатучени—Карагемиле.

Дунавската армия ще се съсредоточи на 18. декемврий на линията Инсуратей (дѣсното странично прикритие на българската 1. дивизия) — Служитори-Албогещи — Слобозия—Чирешу—Братешулъ—гара Фаурей.

Тежката артилерия да се подведе чрезъ всички сръдства (полската артилерия, волове и пр.).

Граници на разузнаване, охранение, разквартирувание: между българските 1. и 12. дивизии — Калуга—Дудескулъ—Батогулъ—Бордеулъ-Верде (селата на 1. дивизия); между бълг. 12. и 217. дивизии—Югурсанулъ—Сурдила—Гаизванка (селата на 217. дивизия) — Гергишани—Перишору (селата на българската 12. дивизия); между 217. дивизия и баварската 11. дивизия—Скарлатешу—Братешулъ—височ. 55 (южно отъ Филипещи) — ж.-п. линия (селата на баварската 11. дивизия); между баварската 11. дивизия и XI армия — р. Бузаулъ.

Турската 26. дивизия да достигне Чиора—Дойчещи—Винатори.

Пѣтищата, които водятъ презъ Рошиори, да не се заематъ отъ нея. Дивизията да изпрати ед нѣ офицеръ при българската 1. дивизия за получаване заповѣди и да се свърже съ нея съ телефонъ.

4) да се разузнава отвѣдъ линията Пирлига—Визирулъ—Сутещи.

Да се донесе своевременно дали неприятелътъ се държи още на посочената днесъ линия.

5) Телефонни съобщения—дивизиите да продължатъ линиите въ участъците си; баварската 11. дивизия да се свърже съ телефонната централа на 217. дивизия, въ Рушетулъ.

6) Хранителни припаси на 18. декемврий ще се получаватъ въ Падина.

6) Дивизиите да донесатъ, едновременно съ утрешните доведения, къде се намиратъ на 18. декемврий по пладне парковитѣ взводове и дивизионните лазарети.

8) Щабътъ на армията е въ Падина.

Началникътъ на 1. Софийска дивизия относно действията на сѣщата за 18. декемврий заповѣда:

„Дивизията да трѣгне на 18. декемврий въ 7 ч. 30 м. и да се съсредоточи:

а) странично прикритие — две дружини, две батареи, десетъ конника отъ 3. бригада — въ Инсуратей.

б) 3. бригада — въ района Караджика—Гергещи.

в) 1. бригада — въ района Служитори-Албогещи — Дудескулъ.

г) Тежката артилерия да се подведе чрезъ всички сръдства (помощъ отъ полската артилерия, волове и пр.).

д) Маневренитѣ войски (по една дружина отъ всѣка бригада и три конника отъ 3. бригада) да се съсредоточатъ въ гората

четири клм. североизточно отъ Татарулъ; да се изпрати офицеръ за свръзка при Щаба на дивизията.

Да се разузнава до линията Гергеци — североизточно Пирлига — Визирулъ — Бордеуль-Верде; да се огледа здравината на мостоветъ между Инсуратей—Визирулъ и при Филиулъ, къде има бродове между Инсуратей и линията Дудескулъ — Батогулъ. Да се донесе свsesременно дали неприятелътъ се държи още на посочената вчера линия. Разездитъ да тръгнатъ въ 7 часа.

Граница за охрана, разузнаване и разквартируване: между нашата и 12 дивизия — Колча — Дудескулъ—Батогулъ—Бордеуль-Верде (селата наши); между 3. и 1. бригади — к. 43 (два и половина клм. източно Татарулъ) — източната крайнина на езерото—западно отъ Гергеци—и западната крайнина на Гюргени.

Охраната да се изнесе на южния брѣгъ на Калмациулъ (к. 16 — к. 25 — завоя северно отъ надписа Алботеши и на западъ по течението на рѣката); мостоветъ и бродоветъ да се държатъ подъ огънь *).

Деньтъ 18. декемврий бѣше облаченъ; слабъ вѣтрецъ подухваше съ прекъсвания.

Дивизията разви следнитъ бойни действия:

(Скица № 5)

3. бригада. — 42. полкъ, съ две дружини странично прикритие, пристигна къмъ 13 ч. 30 м. въ Инсуратей, безъ да срещне неприятелъ, и изпрати една полурота съ две картечници да заеме моста на Калмациулъ, по пътя за Визирулъ. Полуротата стигна до рѣката и намѣри моста изгоренъ.

Авангардътъ на 41. полкъ (една дружина и една батарея) се развърна, настѣпи и съ бой прогони слабитъ неприятелски части, които заемаха позиция при езерото съ цифрата 23, при Гергеци. А, като стигна до пътя Караджика — Служитори-Алботеши, спрѣ се и зае позиция. Главнитъ сили на полка се установиха на контърфорситъ южно отъ езерото, кждето останаха на наблюдателна позиция.

Една дружина отъ този полкъ застана на единъ и половина клм. югоизточно отъ езерото, въ бригадна поддрѣжка.

1. бригада. — 1. полкъ се насочи къмъ Служитори-Алботеши, а 6. полкъ — къмъ Дудескулъ.

Неприятелътъ съ около две дружини и картечници заемаше предна позиция около южната и югозападна крайнина на Служитори-Алботеши, която се поддържаше съ артилерийски огънь отъ главната позиция, откъмъ Батогулъ.

*) Въпрѣки нежеланието ни да отрупваме студията си съ обширно цитиране заповѣди, принудени бѣхме да сторимъ това по отношение нѣколко заповѣди по Дунавската армия, съ целъ да дадемъ възможностъ на читателя да схване обстановката тъй, както се рисуваше въ тѣхъ, а още и да си състави представа за начина, по който германското командване излага своитъ оперативни заповѣди.

Къмъ 9 ч. 30 м. 1. полкъ развърна въ боенъ редъ две дружини и три батареи и една дружина съ три батареи остави полкова поддрѣжка, задъ срѣдата на бойната частъ. Полкътъ настѣпи срещу Служитори-Алботеши. Напредвайки бавно, като достигна единъ клм. отъ селото, се спрѣ и окопа.

Авангардътъ на 6. полкъ — 1. дружина съ две картечници — зае Дудескулъ безъ бой, достигна и се спрѣ на позиция единъ и половина клм. северно отъ селото. Главнитъ сили — 3. и 4. дружини съ петъ батареи — се спрѣха при южната крайнина на Дудескулъ.

Бригадната поддрѣжка — една дружина отъ 1. полкъ се спрѣ два и половина клм. южно отъ Дудескулъ.

Маневренитъ войски на дивизията (2./6. и 1./41. дружини) се спрѣха на североизточния жѣгълъ на гората четири клм. североизточно отъ Татарулъ.

Отъ този бой, който имаше повече рекогносцировачен характеръ, се установи, че неприятелътъ заемаше участъка Мокани—Батогулъ—Йонеши (отъ главната му позиция) съ около единъ пехотенъ полкъ и шесть орѣдия и съ изнесени напредъ, по южния брѣгъ на рѣката, предни позиции, заети отъ другъ полкъ, а само тая — въ селото Служитори-Алботеши — съ около една и половина до две дружини.

Частитъ ношуваха на гореказанитъ мѣста.

Презъ нощта отвреме-навреме имаше слаба престрелка между патрулитъ.

Загуби: убити — 9 войници, ранени — 1 офицеръ и 27 войници и въ неизвестностъ — 1 войникъ.

Споредъ показанията на пленникъ отъ руския 494. полкъ, неприятелътъ заемалъ цѣлата позиция предъ фронта на Дунавската армия съ 124. и 40. дивизия—първата предъ фронта на дивизията, а другата северозападно, къмъ Филипеши. Рускиятъ 494. полкъ (на пленника) заемалъ позиция по дѣсния брѣгъ на рѣката Калмациулъ, при Служитори-Алботеши и източно отъ това село.

Вечерътъ се получи въ Щаба на дивизията оперативната заповѣдъ по армията за действията й презъ 19. декемврий, съ която се заповѣдваше Дунавската армия да атакува на 19. декемврий неприятелскитъ ариергарди, които се държатъ още на линията Батогулъ—Мокани—Гергишани—Филипеши, а специално българската 1. дивизия да атакува съ лѣво-то си крило Батогулъ и неприятелската позиция източно отъ това село, като линията северния изходъ на Служитори-Алботеши — к. 35 (югозападно отъ Мокани) — к. 45 (източно отъ Тирлеле Пенку) — Даскалещи се премине отъ пехотата въ 10 часа. Настѣплението да продължи до линия-

та Гюргени—Тирлеле-Албулец—Бордеул-верде—Перишору—Сутещи. Дѣсното странично прикритие на българската 1. дивизия да охранява дѣсния флангъ североизточно отъ Инсуратей.

Турската 26. дивизия се назначаваеше резервъ на армейската група при Чиоара—Дойчеши.

Въ изпълнение тази заповѣдь на командувачия Дунавската армия, началникътъ на 1. Софийска дивизия издаде за 19. декемврий следната заповѣдь:

„Утре дивизията ще атакува:

а) 1. бригада — участъка Батогулъ—Филиулъ, включително;
б) 3. бригада — участъка Филиулъ, изключително, — Гюргени, включително;

в) огледътъ и приближаването на частитъ за атака трѣбва да бждатъ привършени на разсъмване. Линията Гергешци—северната окрайнина на Служитори-Алботешци—к. 36 (югозападно Мокани) да се премине отъ пехотата въ 10 часа. 3. бригада да се съобразява при настѣплението си съ 1. бригада. Настѣплението да продължи до линията Гюргени—Тирлеле-Албулец—Бордеул-верде;

г) дветъ тежки батареи да бждатъ къмъ 5 ч. три клм. южно отъ Служитори-Алботешци, кждето командирътъ на 1. бригада да ги подири, за да имъ даде съответни заповѣди;

д) страничното прикритие да охранява дѣсния флангъ на дивизията, североизточно отъ Инсуратей, отъ позициитъ, които заема;

е) маневренитъ войски да тръгнатъ въ 8 ч. и да се съсрѣдочатъ при южната окрайнина на Гергешци; да се изпрати при Щаба на дивизията конникъ, който да знае точно мѣстото имъ.

Да се разузнава долината: Корнулъ—Малолуй—Тибенеши-Ной—Визирулъ—Бордеул-верде. Разездитъ да тръгнатъ въ 7 ч.

Граница между 1. и 3. бригади — к. 55, два клм. западно отъ езерото съ цифрата 23 — източната окрайнина Филиулъ—Керамидари.

Командирътъ на 1. пионерна дружина да улесни минаването на Калмациулъ и да устрои свързка до станция Дудешци, кждето ще бжде наблюдателниятъ пунктъ за началника на дивизията.“

Дивизията презъ този день разви следнитъ действия:
3. бригада. — Дѣсното странично прикритие (две дружини отъ 42. полкъ), което бѣ при с. Инсуратей, се прибра рано сутринята при бригадната поддръжка, понеже бѣ смѣнено къмъ 5 ч. отъ части на турската 26. дивизия.

Изпратенитъ сутринята патрули отъ 41. полкъ бѣха посрещнати съ силенъ пехотенъ огънь отъ лѣвия брѣгъ на Калмациулъ. Бойната частъ на полка води презъ цѣлия день пушечна стрелба. Поради падналата гъста мъгла предъ пладнѣ, артилерийскиятъ огънь бѣ спрѣнъ. Презъ този день полкътъ не можа да напредне, а остана почти на сѣщото мѣсто, на което бѣше достигналъ вчера.

1. Бригада. — Споредъ заповѣдта по бригадата 1. полкъ трѣбваше да завладѣе Служитори-Алботешци,

следъ което да атакува главната неприятелска позиция въ участъка Филиулъ — Йонешци, включително, а 6. полкъ да превземе Батогулъ и участъка между Йонешци и Батогулъ.

1. Полкъ настѣпи въ 7 ч. подъ прикритието на мъглата; бойната частъ на полка се приближи до Служитори-Алботешци, атакува и го завладѣ въ 8 часа. Но, когато излѣзе на северната окрайнина на селото, бѣ посрещнатъ съ пехотенъ огънь отъ окопи, разположени на дѣсния брѣгъ на Калмациулъ и по дветъ страни на пѣтя за Филиулъ. Полкътъ продължи настѣплението, и, когато достигна на около 500—600 крачки отъ окопитъ, бѣ спрѣнъ отъ силния неприятелски огънь. Поради мъглата, нашата артилерия бѣ спрѣла стрелбата.

Неприятелътъ заемаше тази предмостна позиция съ около една дружина съ картечници (сигурно сѣщата дружина, която бѣше отстъпила отъ Служитори-Алботешци). Тя се поддръжаше отъ огъня на своята артилерия, която заемаше позиции по лѣвия брѣгъ.

Къмъ 15 ч. мъглата се вдига, и нашата артилерия засили огъня по окопитъ на предмостната позиция при Филиулъ. Следъ тази огнева артилерийска подготовка, полкътъ на ново настѣпи за атака, но не можа много да напредне, понеже пакъ бѣше спрѣнъ съ огънь. Полкътъ ношува на достигнатото мѣсто.

Предмостната неприятелска позиция при Филиулъ бѣше обстрелвана и отъ германскитъ батареи 105./15 см. гаубична и 1./67. дълга 10 см., които току-що бѣха пристигнали и заели позиция при к. 60, южно отъ Служитори-Алботешци.

6. полкъ настѣпи съ бойната си частъ (две дружини) и стигна близо до рѣката. По една рота отъ тѣзи дружини минаха на лѣвия брѣгъ и изпратиха патрули къмъ главната неприятелска позиция, но, посрещнати съ пушеченъ и картеченъ огънь отъ окопитъ южно отъ Батогулъ, се върнаха назадъ.

Отъ показанията на пленници се установи, че на 18. декемврий неприятелътъ е заемалъ Служитори-Алботешци съ две дружини отъ рускиятъ 494. полкъ.

Загуби: убити — 2 офицери и 16 войници, ранени — 4 офицери и 60 войници и изчезналъ — 1 войникъ.

Късно презъ нощта се получи оперативната заповѣдь отъ командувачия Дунавската армия за 20. декемврий, въ която, като се съобщаваше, че настѣплението, вѣроятно, нѣма да продължи преди 22. того, заповѣдваше се дивизията тамъ, кждето е възможно, да се доближатъ до противника, да се окопаятъ, да направятъ подробни рекогносцировки и да подготвятъ всичко за настѣплението, както и

да бъдат готови да отблъснатъ всяко неприятелско нападение.

За изпълнение на тази заповѣдь началникътъ на 1. Софийска дивизия разпореда:

„Днесъ, 20. декемврий, бригадитѣ, кждето е възможно, да се доближатъ до противника (3. бригада съ силно лѣво крило), да се окопатъ, да огледатъ подробно мѣстността и неприятелската позиция и да подготвятъ всичко за настѣпление, както и да бъдатъ готови да отблъснатъ всяко неприятелско нападение.

Чрезъ офицерски патрули и то съвмѣстно съ съседнитѣ дивизии да разузнаятъ докде се простиратъ фланговетѣ имъ и дали сж въ свръзка.

Резултатътъ отъ всички огледи да се донесе на 21. декемврий до пладне на карта 1:75,000; тамъ да се означатъ и нашитѣ части, окопи, батареи, картечници.

Особено обръщамъ вниманието — да се опредѣли на всяка батарея точната задача въ случай на настѣпление и отбрана.

Тритѣ германски тежки батареи, придадени къмъ дивизията, влизатъ временно въ разпоредбата на командира на 1. бригада.

Командирътъ на 1. артилерийска бригада да вземе мѣрки за удобно управление огъня на цѣлата артилерия и за взаимодействие съ съседитѣ.

Маневрениитѣ войски да трѣгнатъ въ 8 ч. и да се съсредоточатъ при южната крайнина на Служитори - Алботещи; за свръзка да използватъ телефона на 1. бригада.

Вдѣсно отъ дивизията е турската 26. дивизия, а влѣво — българската 12. дивизия.

Граница: между нашата и турската 26. дивизия к. 46 (юго-източно Гергещи) — източната крайнина на Гюргени — к. 29 (шестъ км. северозападно Визирулъ); между нашата и 12. дивизия — западна крайнина на Дудещи — Батогоуль — Бордеульверде; между 1. и 3. бригади — западната крайнина на езерото съ цифра 23 — източната крайнина на Филиуль.

Командирътъ на 1. пионерна дружина да подготви минаването на Калмацулъ.

Неприятелътъ държеше здраво позициитѣ си при Калмацулъ. Изблѣскването на руситѣ оттамъ съ фронтални атаки щѣше да струва на атакуващия много жертви и рискове, затова се подири начинъ да се улесни атаката на Дунавската армия чрезъ въздействие откъмъ северъ. Германската IX армия, която настѣпваше северно отъ нея, съ напредването си заплашваше тила на Калмацулската позиция и пжтя на отстъплението на неприятеля, тъй че по този начинъ тя щѣше косвено да въздействува за по-лесното и завладяване. Явно бѣ, че временното отлагане атаката на Дунавската армия бѣше съ цель да се дочака успѣхътъ на северъ.

Понеже командувачиятъ Дунавската армия бѣ заповѣдалъ въ предстоящата атака 1. дивизия да насочи главния ударъ въ участъка Батогоуль — Мокани, началникътъ

на дивизията разпореда 3. бригада да се разпростре на западъ до линията западната крайнина на езерото Батану — източно отъ Служитори - Алботещи — западната крайнина на Филиуль, съ цель да се намали фронтътъ на 1. бригада, тъй като последната бѣше назначена да нанесе главния ударъ.

Въ очакване деня, въ който щѣше да се произведе атаката, действията на дивизията отъ 20. до 24. декемврий, включително, се ограничиха въ следното:

3. бригада. — Бойната дейность на бригадата презъ тѣзи дни се изрази въ рѣдка артилерийска и пушечна стрелба, освенъ на 24. декемврий, когато откри по-честъ огънь, съ цель да прикове противника предъ фронта си.

1. бригада. — Действията ѝ презъ тѣзи петъ дни се ограничиха сжщо и тукъ съ слабъ огънь и отъ дветѣ страни. Използува се мъглата за размѣстване нѣкои части.

Неприятелътъ поддържаше сжщо слабъ огънь, но окопаваше усилено позициитѣ си.

На 22. декемврий една неприятелска рекогносцировачна рота настѣпи въ междината между 1. и 6. полкове, но, обстреляна, се върна въ окопитѣ си.

Понеже бѣше решено 1. бригада да произведе главния ударъ при атаката на неприятелската позиция, тя бѣше засилена съ две полски и една гаубична батареи. Първитѣ заеха позиции на югозападната крайнина на Служитори - Алботещи, а гаубичната — въ Дудескуль. Германскитѣ батареи 105./15 см. гаубична и дългитѣ 1./67. и 2./69., които бѣха придадени къмъ бригадата, по разпореждане на командувачия Дунавската армия, се придадохъ къмъ 12. дивизия. Между 1. и 12. дивизии имаше едно доста голѣмо незаето пространство, което на 23. декемврий бѣше заето отъ една дружина отъ 6. полкъ.

На 23. декемврий се получи въ Щаба на дивизията заповѣдта на командувачия Дунавската армия съ следното съдържание:

„1) Настѣплението на IX армия се разпрострѣ отаждѣ линията Андрееши — Галбенуль — Балаценуль. 115. пехотна дивизия утре ще заеме Дрогуль и ще настѣпи съ силенъ лѣвъ флангъ къмъ Циинени — Плазопуль. Неприятелътъ предъ нашия фронтъ е по-слабъ отъ насъ съ артилерия.

2) Дунавската армия ще предприеме заповѣданото на 21. декемврий настѣпление, вѣроятно на 25. декемврий, но ще бжде готова на 21. декемврий да преследва неприятеля, ако той отстъпи. Настѣплението на 115. пехотна дивизия ще се поддържа и отъ баварската 11. дивизия чрезъ огънь.

3) За настѣплението заповѣдамъ:

а) Баварската 11. дивизия да подготви за атака отъ 8 до 9 ч. 30 м. и отъ 9 ч. 30 м. до 10 ч. чрезъ най-силенъ огънь участъка, кждето ще се пробие неприятелската позиция, при църквата

700 м. югозападно от Филипещи. Въ 10 ч. ще настъпи пехотата срещу църквата въ Филипещи и веднага следъ това ще превземе сѣщото село. Да се атакува отаждъ линията гара Дедулещи — село Дедулещи и, следъ превземането на Филипещи, да се подпомогне настѣплението на 217. дивизия чрезъ обхождане кога 55., на ж.-п. линия.

б) Усилената 217. пехотна дивизия да настѣпи съвмѣстно съ баварската 11. дивизия. Следъ превземането на Филипещи, баварската 11. дивизия да ѝ съдействува въ настѣплението чрезъ тежка артилерия, ако такава ѝ е необходима.

в) Българскитѣ 12. и 1. дивизии да подготвятъ атаката срещу неприятелската позиция отъ двѣтъ страни на Мокани и срещу Батогулъ, сѣщо отъ 8 до 10 ч. чрезъ силенъ огънь на поражение, усиленъ презъ последния половинъ часъ, и да атакуватъ едновременно въ 10 ч. неприятелската позиция при Мокани — Батогулъ.

г) Срещу главнитѣ точки за атаката при църквата въ Филипещи, Мокани и Батогулъ пехотата да се доближи още, въ тъмно до разстояние, откъдето ще атакува (най-малко 250 метра). Сѣщо и по останалия фронтъ на българската 1. дивизия, начина северно отъ езерото съ к. 23 (северозападно отъ Гергещи), на българската 12. дивизия и 217. пехотна дивизия, за приковане противника пехотата да се доближи най-малко на 600 метра.

4) Очаквамъ, че началникитѣ на дивизиитѣ ще изпълнятъ тази заповѣдъ. Сѣщо неприятелтъ трѣбва да се прикове чрезъ огъня на полската артилерия.

Конната дивизия „Голцъ“ въ деня на атаката да бѣде готова за походъ въ 10 ч. въ селата, кждето квартирува.

5) Турската 26. дивизия и отрядтъ на генералъ Назлъмовъ запазватъ задачитѣ си.

6) За попълване съ бойни припаси, санитарна служба, продоволствието гледай наредбата.

7) Щабътъ на армията ще бѣде въ Падина.“

Касателно предстоящитѣ действия на частитѣ отъ дивизията, началникътъ на последната заповѣда:

„а) 1. бригада, усилена съ една гаубична и две полски батареи отъ 14. артилерийски полкъ, една картечна рота отъ 3. бригада и подкрепена отъ фланговия огънь на германската тежка артилерия да атакува съ силенъ лѣвъ флангъ участъка отъ източната крайнина на Мокани до Батогулъ.

б) Артилерията да подготви атаката срещу неприятелската позиция въ посочения участъкъ отъ 8 до 10 ч. съ силенъ огънь на поражение презъ последния половинъ часъ.

1. бригада да атакува въ 10 ч. Едновременно съ нея, 12. дивизия ще атакува Мокани.

в) Срещу главната точка за атака — Батогулъ — пехотата да се приближи и затвърди още въ тъмно до разстояние (най-малко 250 м., откъдето да атакува; пехотата да бѣде снабдена съ бомби и ножици

Сѣщо и срещу останалия фронтъ на 1. бригада, както и срещу фронта на 3. бригада, северно отъ езерото съ к. 23 (северозападно отъ Гергещи), пехотата да се доближи и да се затвърди презъ нощта най-малко на 600 метра, за да прикове противника.

Неприятелтъ трѣбва да се прикове и чрезъ огъня на полската артилерия.

г) Още днесъ маневренитѣ войски да се премѣстятъ при к. 59 (единъ клм. югоизточно отъ Дудескулъ).

Граница между нашата и 12. дивизии югоизточната крайнина на Мокани — к. 33 (при благото северно отъ Мокани) — северната крайнина на Бордеулъ-верде.

Командирътъ на 1. пионерна дружина да облекчи минаването на Калмацулъ, като прехвърли още презъ нощта нѣколко леки мостове.“

На 24. декемврий вечерта се получи въ Щаба на дивизията заповѣдта отъ Щаба на армията да настѣпи на следния денъ, 25. декемврий, тѣй, както бѣ наредено съ току-що изложената заповѣдъ отъ 23. декемврий, поради това началникътъ на 1. дивизия нареди последната да настѣпи на опредѣлената дата.

На 24. декемврий се чуваше силна канонада северно отъ дивизията, която, както се узна, се водѣше на линията Филипещи—Гергишани. За да се прикове неприятелтъ срещу фронта на дивизията и да не му се даде възможностъ да прехвърля части нататъкъ, откри се презъ този денъ въ 11 ч. силенъ артилерийски огънь, а тамъ, кждето бѣше възможно — и пехотенъ. Къмъ 12 ч. 45 м. неприятелтъ оттегли взводоветѣ си, които държеха преднитѣ окопи предъ Батогулъ, а презъ нощта — и дружината, която заемаше предмостната позиция при Филиулъ, зае позиция пакъ на дѣсния брѣгъ, по-близо до рѣката. На 24. декемврий къмъ пладне една неприятелска пехотна колона, въ сила около полкъ, настѣпваше отъ Филиулъ-Тирлеле къмъ Батогулъ. Обаче, обстреляна отъ германската 2./69. дълга батарея съ мѣрникъ 9,600, тя се спрѣ, прикри се и на малки части се прехвърли до вечерта въ Батогулъ.

Маневренитѣ войски на дивизията излѣзоха напредъ и се установиха при к. 59, единъ клм. югоизточно отъ Дудескулъ.

Дивизията загуби презъ последнатѣ четири дни: убити — 1 офицеръ и 6 войници и ранени — 14 войници.

На 25. декемврий пр. пладне времето бѣше облачно, а сл. пладне се изясни. Дивизията разви следнитѣ действия:

(Гл. скица № 6).

3. бригада.—Презъ нощта 24. срещу 25. декемврий пехотата се доближи на около 600 крачки отъ неприятелската позиция и се окопа, а, когато се сѣмна, откри артилерийски и пехотенъ огънь, който продължи презъ цѣлия денъ.

1. бригада.—Бойнитѣ части на полковетѣ (по две дружини) настѣпиха утринята рано, за да заематъ изходното си положение за атака.

1. полкът, съ 2. дружина (дѣснофланговата), зае въ 7 ч. изпразненитѣ отъ неприятеля предни окопи отъ предмостната позиция при Филиулъ и продължи настѣплението.

Както знаемъ отъ гореказаното, неприятелътъ бѣше заелъ позиция на 800 крачки предъ Филиулъ, по-близо до моста, но пакъ на дѣсния брѣгъ на рѣката. Оттукъ дружината бѣ посрещната съ твърде силенъ пушеченъ и картеченъ огънь и бѣше принудена да се спре около на 800 до 900 крачки отъ неприятелската позиция. Лѣвофланговата 3. дружина настѣпи рано призори къмъ рѣката, но една неприятелска полурота се изпрѣчи на пътя на настѣплението ѝ, откри огънь, забави я и попрѣчи на дружината да се доближи до окопитѣ. Рано сутринята, следъ като неприятелската полурота се оттегли задъ рѣката, дружината продължи да напредва, докато неприятелскиятъ артилерийски огънь я спрѣ на около 300 крачки южно отъ рѣката.

3. дружина (дѣснофланговата) отъ 6. полкътъ настѣпи презъ нощта, за да заеме изходното си за атака положение, доближи се до неприятелскитѣ окопи на 400 крачки и се окопа. Неприятелътъ, който заемаше съ около две роти преднитѣ окопи срещу фронта на тази дружина, предъ Батогулъ, се оттегли въ 7 ч. 30 м. къмъ южната окрайнина на селото.

2. дружина (лѣвофланговата) не успѣ да се доближи до главната неприятелска позиция на разстояние за атака, тъй като неприятелътъ, който заемаше окопитѣ южно отъ Мокани, фланкираше бойния ѝ редъ и ѝ нанасяше чувствителни загуби. Тя се спрѣ на около 1000—1200 крачки отъ преднитѣ окопи на противника срещу Мокани.

Главната неприятелска позиция при това село образуваше изходящъ правъ жгълъ, едната страна на който бѣше предъ фронта на 12. дивизия и се простираше по-нататъкъ къмъ северъ, а другата — предъ 1. дивизия — въ източна посока, тъй че фронтоветѣ на тѣзи две наши дивизии бѣха перпендикулярни единъ къмъ другъ, и огнѣтъ на фланговитѣ имъ части се кръстосваше върху този изходящъ жгълъ на неприятелската позиция, а странитѣ му се фланкираха. За да се използва това изходно за насъ положение, бѣ даденъ прѣвъ обектъ на фланговитѣ части на дветѣ дивизии с. Мокани, което трѣбваше да бѣде атакувано откъмъ западъ отъ дѣснофланговата частъ на 12. дивизия, а откъмъ югъ отъ лѣвофланговата на 1. дивизия.

Въ 8 ч. артилерията на 1. бригада откри огънь по Мокани и въ междината Мокани — Батогулъ. Обаче, поради мъглата, попаденията не можеха да се наблюдаватъ. Но, щомъ почна да се развиделява, огнѣтъ по Мокани се засили и достигна до барабаненъ. Къмъ 11 ч. се получи известие, че дѣснофланговата частъ на 12. дивизия се приближила до селото, тъй че нашата артилерийска стрелба ставала опасна

за нея, поради това стрелбата на артилерията на 1. бригада се пренесе по Батогулъ и въ междината между това село и Мокани. Въ това време пехотата на 1. бригада водѣше усилен пушечна стрелба. Лѣвофланговата дружина на 6. полкътъ, т. е. тази, която бѣше най-близо до 12. дивизия и която трѣбваше да поддържа връзка съ последната, напредваше много бавно, поради фланкирането ѝ откъмъ Мокани. Дѣсниятъ флангъ на 12. дивизия, който цѣлъ се бѣше доближилъ до Мокани, се бѣ отклонилъ въ северна посока, тъй че, намѣсто нашитѣ две дивизии да фланкиратъ неприятелската позиция и да кръстосатъ огнѣ върху пункта на атаката, бѣха самитѣ тѣ фланкирани отъ врага. Убийственото действие на това неприятелско фланкиране се чувствуваше най-вече въ лѣвофланговата дружина на 6. полкътъ.

Времето минаваше — денътъ превалише, а боятъ се затагаше все повече, и изглеждаше, че частитѣ ще замръкнатъ при твърде неблагоприятни условия. Поради това началникътъ на 1. Софийска дивизия заповѣда на командира на 1. бригада да атакува по-срѣчно, и полковетѣ му да завладѣятъ обектитѣ си.

Къмъ 16 ч. 6. полкътъ настѣпи доста енергично, но едва измина 150—200 крачки, се спрѣ (2. и 3. дружини) на 400 крачки отъ Батогулъ. Между дружинитѣ се бѣ образувалъ единъ незаеятъ интервалъ отъ около 800 крачки, а задъ него, на 500 крачки, бѣ 1./6. дружина отъ полковата поддрѣжка. Въ сѣщото време, едновременно съ 6. полкътъ, настѣпи лѣвофланговата дружина на 1. полкътъ, но резултатътъ бѣ сѣщия. Между дружинитѣ отъ бойната частъ на последния полкътъ се бѣ образувалъ интервалъ около единъ километъръ, който се заемаше отъ една рота отъ полковата поддрѣжка. Останалитѣ три роти отъ последната бѣха задъ бойното разположение на полка, а една (1./1.) дружина — въ бригадна поддрѣжка. Въ маневрени войски бѣха 4./6. и 1./42. дружини — при Дудескулъ.

Загуби: убити — 1 офицеръ и 10 войници и ранени — 2 офицери и 119 войници.

За 26. декемврий се получи заповѣдъ отъ командувашия Дунавската армия, съ която се съобщаваше, че укрепенитѣ неприятелски позиции по дветѣ страни на ж.-п. линия между Гергишани и р. Бузаулъ били взети отъ 217. пехотна дивизия, усиленa съ отряда „Сиво“ и баварската 11. дивизия, и, че Дунавската армия щѣла да продължи настѣплението, щомъ пристигнатъ достатъчно бойни припаси, вѣроятно на 27. декемврий. Заповѣдаваше се дивизии да се устроятъ на завладѣнитѣ позиции, като използватъ всѣка възможностъ да се приближатъ до противника. Тежката артилерия на бѣлгарската 12. дивизия и полската артилерия на дивизията „Голцъ“ да се придадатъ къмъ бѣл-

гарската 1. дивизия, а последната да донесе къде смѣта да насочи на 27. декемврий главния си ударъ.

Следъ тази последва и друга допълнителна заповѣдъ, въ която се нареждаше турската 26. дивизия да настѣпи на 26. декемврий, съ граници: отдѣсно — Пирлита, изкл., — Голашени-ной, вкл., и влѣво — Гюргени, изкл., — Мото-толеши, изключително, като се заповѣда на отряда на генер. Назлъмовъ и на 1. Софийска дивизия да се присъединятъ непосредствено къмъ настѣплението на турската дивизия, първиятъ къмъ дѣсното ѝ крило и втората — къмъ лѣвото.

Въ изпълнение възложената на дивизията задача, началникътъ издаде следната заповѣдъ, отъ която излагаме само това, което се касае до изпълнението отъ частитѣ на дивизията:

„Днесъ, 26. декемврий, 8 ч., турската 26. дивизия ще настѣпи отъ из-предната си линия на охранение къмъ Визирулъ. Граница между турската 26. дивизия и 3. бригада — източната крайнина на Гюргени и Мотолеши.

Дѣснофланговиятъ полкъ на 3. бригада (42.) непосредствено да се присъедини къмъ настѣплението на турската 26. дивизия. Особено важно, е, щото дѣснофланговиятъ полкъ постоянно да поддържа най-тѣсна връзка съ турската 26. дивизия, като настѣпи въ участъка Гюргени, вкл., — к. 38, вкл., и по-нататъкъ въ свръзка съ турската 26. дивизия. 41. полкъ да приковава противника предъ фронта си. 1. бригада да остане на заетитѣ си мѣста и да приковава противника предъ фронта си, като изнесе напредъ артилерията си още презъ нощта.“

Явно е, че настѣплението на турската 26. дивизия срещу лѣвия флангъ на неприятелската позиция имаше за целъ да се въздействува на неприятеля чрезъ застрашаване фланга и тила му да напусне позицията си или най-малко да отслаби отбраната ѝ на северъ, чрезъ прехвърляне войски къмъ застрашения ѝ лѣвъ флангъ.

1./42. дружина, която бѣше маневрени войски на дивизията, се даде пакъ въ разпореждане на командира на 42. полкъ, поради предстоящата му усилена бойна дейностъ.

Презъ 26. декемврий 1. Софийска дивизия разви следната дейностъ:

3. бригада. — 42. полкъ (шестъ роти, шестъ картечни и четири полски батареи) настѣпи въ 8 ч. съ изпратена напредъ патрулна верига. Подъ прикритието на мъглата, полкътъ напредваше къмъ р. Калмациуль, срещу Гюргени, по етапи, като на всѣко спиране се окопаваше. Въ 13 ч. пристигна и се присъедини къмъ полка освободената отъ маневренитѣ войски 1. дружина. Къмъ 14 ч. 30 м. последната бѣ насочена къмъ участъка Гюргени — кантончето, единъ клм. югоизточно отъ селото, съ задача да съдействува на лѣвия флангъ на турската 26. дивизия, понеже, споредъ полученитѣ отъ нея съобщения, тя била силно об-

стрелвана отъ кантончето. Дружината, обаче, до вечерята не успѣ да мине рѣката, а се движеше на дѣсния флангъ на бойната частъ на полка. Едва късно презъ нощта две роти отъ тази дружина минаха на лѣвия брѣгъ презъ мостчето североизточно отъ Караджика и заеха позиция отъ рѣката до к. 35, съ фронтъ къмъ Гюргени, и чрезъ патрули влѣзоха въ свръзка съ лѣвия флангъ на турската 26. дивизия.

Вечерята бойната частъ на полка достигна 600—700 крачки до неприятелската позиция, по дѣсния брѣгъ на рѣката, спрѣ се и нощува тамъ.

41. полкъ въ 10 ч. зае неприятелскитѣ окопи, при завоя, по дѣсния брѣгъ на Калмациуль, югоизточно отъ Филиуль. Въ 11 ч. командирътъ на полка, като забеляза успѣха на 1. бригада, заповѣда по-срочно настѣпление. Следъ кратка престрелка, 1. дружина прегази рѣката, мина на дѣсния брѣгъ и къмъ 13 ч. 50 м. завладѣ почти едновременно съ 3./1. дружина Филиуль. Следъ това, безъ база, полкътъ продължи настѣплението североизточно отъ селото, по следитѣ на отстъпилия неприятелъ и, като измина половинъ клм., се спрѣ на една восочина съ дѣснофланговата дружина на 1. полкъ, съ която държеше свръзка. Дветѣ му дѣснофлангови роти останаха на дѣсния брѣгъ. По-нататъкъ, по следитѣ на отстъпилия неприятелъ, полкътъ изпрати самостоятелни патрули.

Мостътъ на рѣката при Филиуль бѣше изгоренъ, обаче, мостовата полурота на 3. бригада го поправи сѣщия день.

1. бригада. — Презъ нощта 25. срещу 26. декемврий неприятелътъ бѣше напусналъ позицията; само патрулитѣ му поддържаха рѣдка пушечна стрелба. Въ 6 ч. частитѣ отъ бригадата заеха празднитѣ неприятелски окопи и веднага следъ това продължиха настѣплението за преследване неприятеля: 1. полкъ съ лѣвофланговата си дружина, настѣпи въ посока Йонещи — могила Сербуль, а 6. полкъ — по направление Батогуль — Филиуль — Тирлеле.

Лѣвофланговата 3./1. дружина, следъ кѣса престрелка, завладѣ Йонещи и продължи настѣплението, но, като излѣзе на северния край на селото, бѣ посрещната съ огънь отъ неприятелския ариергардъ, въ сила около две роти, заелъ позиции на к. 42. Поддържанъ отъ своята артилерия откъмъ Тирлеле-Филиуль и отъ Керамидари, неприятелскиятъ ариергардъ успѣшно изпълняваше задачата си. Дружината се спрѣ при северната крайнина на Йонещи и се окопа.

Дѣснофланговата (2./1.) дружина се опита рано сутринята да мине рѣката въ бродъ, но останалата въ Филиуль ариергардна неприятелска частъ осуети съ огънь това ѝ намѣрение. Къмъ 13 ч. 30 м. дружината прегази рѣката и, следъ слаба престрелка съ противника, който заемаше юж-

ната окрайнина на Филиулъ, завладѣ селото, едновременно съ дружината отъ 41. полкъ, и продължи да настѣпва по-нататъкъ въ свръзка съ последната дружина въ северозападна посока, къмъ която отстъпваше врагътъ, но, като измина половинъ клм. отъ селото, спрѣ по-нататъшното настѣпление: Лѣвофланговата (3./1.) дружина въ това време бѣ спрѣна при Йонещи.

Полкътъ изпрати самостоятелни офицерски патрули по слѣдитѣ на отстъпилия неприятелъ.

Следъ като 3./6. дружина зае Батогоулъ, 2. отдѣление отъ 4. артилерийски полкъ и 1. гаубично отдѣление излѣзоха напредъ и заеха позиции при сѣщото село, а 1. отдѣление отъ сѣщия полкъ остана на старата си позиция, за да поддържа оттамъ 2. дружина, която настѣпваше къмъ Филиулъ, но, следъ завладяването на това село и това артилерийско отдѣление излѣзе на нова позиция, южно отъ Йонещи.

Патрулитѣ на 6. полкъ въ 8 ч. установиха, че неприятелътъ напусналъ позицитѣ си Мокани—Батогоулъ. Въ 8 ч. 30 м бойната частъ на полка мина линията на горнитѣ села и настѣпи къмъ Тирлеле-Филиулъ, но, като измина единъ клм., отъ Батогоулъ, бѣ посрещната съ огънь отъ окопи, построени на линията северно Йонещи—източния край на езерото Саратъ, и отъ две батареи, заели позиции нѣкъде около Тирлеле-Филиулъ. Полкътъ спрѣ на линията Йонещи—езерото Саратъ и изпрати напредъ самостоятелни офицерски патрули да рекогносциратъ новата неприятелска позиция.

Изпратенитѣ рекогносцироаачни офицерски патрули къмъ к. 41 (могила Бутулъ), къмъ к. 42 (могила Сербулъ) и къмъ Тирлеле Филиулъ донесоха за укрепена неприятелска позиция на линията, могила Парлита (к. 45)—к. 43—к. 42—(Сербулъ)—Оларулъ (к. 42)—с. Керамидари, съ изнесени напредъ отдѣлни окопи.

Обстрелянъ съ артилерийски огънь, неприятелътъ привечеръ бѣ заставенъ да напустне преднитѣ окопи и да се прибере задъ теленитѣ мрежи въ главната си позиция.

Частитѣ занощуваха на достигнатитѣ мѣста.

Загуби: убити — 3 войника и ранени — 1 офицеръ и 26 войници.

За действията на 27. декемврий Щабътъ на Дунавската армия издаде заповѣдъ, съ която, като съобщаваше, че Дунавската армия е отблъснала противника къмъ линията Цибенещи-ной—Визирулъ—Гюргени—Керамидари—к. 45 (юго-западно отъ Тирлеле-Филиулъ) — Берлещи—Багдатъ и че IX армия била заела Блаусанулъ и пробила неприятелската позиция отъ двѣтѣ страни на шосето Бузау—Римникъ—Саратъ, заповѣдваше на армията да настѣпи на 27. декемврий

по цѣлия фронтъ, като на 1. Софийска дивизия опредѣляше лѣва граница Тирлеле-Филиулъ, вкл.,—Бордеулъ-верде, вкл.,—Друйка, вкл.,—гара Урляска, изкл., — източната окрайнина езерото Мовила-Мирезей—Романулъ, изкл.; дѣсна граница: Гюргени, вкл.,—к. 29—Мототолещи, изкл.,—Баланещи, вкл.,—Траянъ, вкл.,—Тудоръ-Владимиреско, включително.

Въ изпълнение заповѣдта по Дунавската армия, началникътъ на 1. Софийска дивизия заповѣда:

„Повѣрената ми дивизия въ 8 ч. да атакува въ участъка, ограниченъ отдѣсно съ линията Гюргени, вкл.,—к. 29—Мототолещи, изкл.,—Баланещи, вкл.,—Траянъ, вкл.,—Тудоръ-Владимиреску, вкл.; отлѣво съ линията Тирлеле-Филиулъ, вкл.,—Бордеулъ-верде, вкл.,—Друйка, вкл.,—Шеауа, вкл.,—ст. Урляска, изкл.,—източния край на езерото Мовила-Мирезей—Романулъ, изкл.;

а) 3. бригада да атакува въ участъка, заключенъ отдѣсно между посочената по-горе граница и отлѣво линията Керамидари вкл.,—Крестенулъ, вкл.,—к. 34—Урляска, изкл.,—Дингилиулъ, изкл.,—Романяска, изключено.

б) 1. бригада — въ участъка, ограниченъ отдѣсно съ линията, посочена въ пунктъ а, а отлѣво — съ линията, посочена въ пунктъ 5.

1. бригада да повърне гаубичната батарея, която 3. бригада ѝ зае за атаката на Батогоулъ, като ѝ насочи къмъ Керамидари, нахдето настѣпва 41. полкъ.

в) Маневренитѣ войски да тръгнатъ въ 8 ч. и да се съсрѣдоточатъ при северната окрайнина на Служитари-Длботещи; да се изпрати при Щаба на дивизията офицеръ за свръзка.

г) Напомня се отново: за да намали загубитѣ си, необходимо е пехотата да се приближава възможно повече презъ нощта до неприятелската позиция, тъй че да ѝ остане малко да минава подъ огъня насвѣтло.“

На 27. декемврий сутринята неприятелскитѣ позиции бѣха забулени отъ мъгла, къмъ пладне, обаче, времето се изясни. Частитѣ отъ дивизията развиха следнитѣ действия:

(Гл. скица № 7).

Мъглата правѣше наблюденията на артилерийската стрелба невъзможни, поради това действията презъ този день почнаха, следъ като мъглата се разрѣди.

3. бригада. — Както знаемъ отъ горекананото, 42. полкъ вчерашния день бѣ достигналъ на 800—900 крачки отъ неприятелската позиция при Гюргени, по дѣсния брѣгъ на рѣката, а на лѣвия брѣгъ бѣха минали презъ нощта две роти отъ 1. дружина, които заеха позиция срещу селото, съ фронтъ къмъ северозападъ.

Къмъ 9 ч. полкътъ настѣпи срещу Гюргени, но едва измина стотина—двеста крачки пакъ се спрѣ, поради силния артилерийски огънь, който се изсипа върху него. Дветѣ роти отъ 1./42. дружина, които бѣха на лѣвия брѣгъ, не можаха сѣщо да напреднатъ, понеже бѣха обстреляни съ тежка артилерия. Отъ останалитѣ на дѣсния брѣгъ две роти отъ

сжщата дружина, едната се прехвърли на лѣвия и зае позиция при другитѣ, а другата рота мина рѣката презъ нощта и на следния день рано сутринята зае позиция при другитѣ три роти.

Опититѣ на полка да напредне по-нататѣкъ презъ този день не сполучиха.

За неприятеля срещу полка имаме сведения, че той заема малъ позиция при кантончето северно отъ к. 37 съ една дружина отъ руския 494. полкъ, и задъ нея, близо до Гюргени, имало още една дружина отъ сжщия полкъ. При последната имало една полска батарея, която била тамъ на позиция. Нейната позиция била тѣй сгодна, че обстрелвала, както настѣпващия 42. полкъ, тѣй и 1. дружина.

41. полкъ презъ този день можа да напредне само половинъ клм., и по-нататѣшнитѣ му опити да настѣпи бѣха осуетени отъ неприятеля съ пехотенъ и артилерийски огънь. Една неприятелска тежка батарея откъмъ Керамидари обстрелваше презъ цѣлия день Филиулъ и нашитѣ батареи, които заемаха позиции около това село.

1. бригада.—Презъ нощта патрули бѣ на 1. полкъ пропѣлзѣха до преднитѣ неприятелски окопи, намѣриха ги празни и ги заеха. Къмъ пладне полкътъ настѣпи, заедно съ 6. полкъ, и, следъ като преодолѣ пехотния и артилерийски огънь, завладѣ гребена съ к. 39 (могила Лунка), около единъ и половина клм. североизточно отъ с. ионещи. Четири—петъ неприятелски батареи откъмъ селата Керамидари, Бордеулъ-верде и Тирлеле-Филиулъ обстрелваха настѣпващитѣ полкове отъ 1. бригада, а сжщо и селата Батогоулъ и Ионещи, кждето нашитѣ батареи заемаха позиции.

Сутринята патрулитѣ на 6. полкъ бѣха обстреляни съ пушеченъ огънь отъ вчерашнитѣ окопи на противника. Къмъ пладне, когато мъглата се бѣше вдигнала, полкътъ, заедно съ 1. полкъ, настѣпи къмъ северъ и успѣ да напредне 300 крачки отъ сношнитѣ си позиции. По-нататѣшното му напредване бѣ спрѣно отъ фланкиращия го огънь отъ северния брѣгъ на езерото Саратъ, кждето неприятелътъ бѣше заелъ позиция, и поради това полкътъ остана въ отстъпъ, поназадъ, отъ бойния редъ на 1. полкъ и съ отдрѣпнатъ лѣвъ флангъ.

Загуби: убити — 12 войници и ранени — 1 офицеръ и 31 войници.

За действията на Дунавската армия презъ 28. декемврий командуването ѝ заповѣда:

Отрядътъ на генералъ Назлъмовъ да превземе на 28. декемврий неприятелската предна позиция, южно отъ Цибенещи-ной и да охранява фланга на армията, а турската 26. дивизия на 28. декемврий да се задържи на позициитѣ си предъ Визирулъ.

На българската 1. дивизия се възлагаше да заеме на 29. декемврий Гюргени.

Въ изпълнение тази заповѣдъ по армията, началникътъ на 1. Софийска дивизия заповѣда:

„1. бригада съ 41. полкъ отъ повѣрената ми дивизия ще се доближатъ на 29. декемврий сутринята до разстояния, отъ които ще атакуватъ неприятелската позиция; 42. полкъ да завладѣе днесъ Гюргени. За тая цель на командира на 3. бригада се подчиняватъ една 15 см. гаубична, една дълга 10 см. германска и две наши гаубични батареи. Още въ тъмно атакуващата пехота (снабдена съ бомби, ножици, ракети) да се доближи най-малко 250 крачки отъ неприятелската позиция, като я обхване, ако може, откъмъ изтокъ.

Маневренитѣ войски да останатъ на мѣстата си.“

На 28. декемврий действията на дивизията се развива така:

(Гл. скица № 8).

3. бригада.—Понеже 42. полкъ трѣбваше да произведе атаката на Гюргени съ усиленъ дѣсенъ флангъ, той прехвърли на лѣвия брѣгъ и 3. дружина, съ задача да атакува Гюргени, заедно съ 1. дружина. 3. дружина мина рѣката и удължи бойния редъ източно отъ 1. дружина.

Дветѣ тежки германски и нашитѣ две гаубични батареи, които специално за атаката на Гюргени бѣха придадени къмъ 3. бригада, заеха позиции при Караджика. Тѣ откриха огънь по Гюргени и по кантончето северно отъ к. 37 въ 13 ч. Следъ едночасова артилерийска подготовка, т. е. въ 14 ч., полкътъ настѣпи къмъ обекта си съ 1. и 3. дружини, по лѣвия брѣгъ на рѣката, къмъ Гюргени, и съ 2. дружина, по дѣсния брѣгъ, къмъ сжщото село.

Полкътъ бѣше посрещнатъ отъ противника съ артилерийски огънь, а, когато достигна около 700 крачки до позицията му, бѣ обстрелянъ и съ пушеченъ и съ картеченъ огънь. Макаръ и бавно, полкътъ все настѣпваше напредъ. Една германска 15 см. гаубична батарея отъ турската 26. дивизия, която бѣше заела позиция близо до моста на Калмациулъ, североизточно отъ Караджикъ, откри огънь по неприятелската позиция при Гюргени.

Боятъ ставаше все по-ожесточенъ, и неприятелътъ засили до толкова пехотния си огънь, че напредването на полка цочна да става още по-бавно. На смръкване, когато бойната частъ на полка доближи около 200—300 крачки до неприятелскитѣ окопи, командирътъ на полка спрѣ по-нататѣшното му настѣпление, понеже считаше атаката неподготвена съ огънь, а още и за да даде време за изрѣзване прѣлѣзи въ телената мрежа. Полкътъ спрѣ тамъ и по-нататѣкъ не настѣпи.

Турската 26. дивизия, която действуваше вдъсно отъ полка, се бѣ отклонила къмъ изтокъ, поради което се образува между фланговетъ на дивизиитъ незаеетъ интервалъ около единъ километъръ. За връзка съ фланга на турската дивизия, полкътъ изпрати патрули.

Въ 18 ч. неприятелътъ, следъ като хвърли бѣли ракети, които се издигнаха надъ окопитѣ и освѣтиха околната мѣстность, засили артилерийския, пушечния и картечния огънь и премина въ контъратака по лѣвия брѣгъ на рѣката, срещу 1. и 3. дружини. Посрещнатъ, обаче, съ честъ пехотенъ огънь, той не можа да издържи и бѣгомъ се оттегли въ позицията си.

Въ 21 ч. огънятъ и отъ дветѣ страни спрѣ, боятъ утихна, и полкътъ заночува на достигнатото мѣсто, безъ да бѣ превзелъ неприятелската позиция.

41. полкъ остана и замръкна на сѣщото мѣсто, на което бѣ достигналъ презъ вчерашния день. Бойната му дейность днесъ се ограничи само въ огневи нападения, каквито се водиха и отъ дветѣ страни.

1. бригада. — По фронта на бригадата се води презъ цѣлия день артилерийска огнева борба и патрулни схватки. Тѣ, обаче, не измѣниха по-раншното положение. 6. полкъ се опитва на нѣколко пѣти да настѣпи срещу к. 45, северно отъ езерото Саратъ, откъдето противникътъ го фланкираше, но всичкитѣ му опити не сполучиха, поради силния фланговъ огънь.

Презъ нощта врагътъ напусна позициитѣ си. Щомъ патрулитѣ узнаха и донесоха за това, полковетѣ заеха изоставената неприятелска позиция.

Загуби: убити — 1 и ранени — 5 войника.

Преследване неприятеля къмъ р. Серетъ.

Колкото храбро и упорито да защитавахе позициитѣ си и сръчно да водѣше борбата при Какмациулъ, все пакъ врагътъ бѣ сломенъ. Разколебанъ, той напусна позицията си и отстъпи презъ нощта срещу 29. декемврий въ североизточна посока, преследванъ отъ частитѣ на Дунавската армия.

На 28. декемврий вечерта, въ 20 ч. 50 м., преди неприятелътъ да бѣ напусналъ позициитѣ си, Щабътъ на Дунавската армия издаде заповѣдь № 377 за действията на 29. декемврий, следъ това последва и друга заповѣдь. Но, поради развитиетѣ се събития, и дветѣ не отговаряха на обстановката, затова ние тукъ не ги излагаме.

На 28. декемврий къмъ 23 ч. патрулитѣ на 1. полкъ бѣха вече узнали и донесли, че противникътъ бѣ напусналъ окопитѣ си и че бѣ отстъпилъ въ североизточна

посока. Командирътъ на бригадата веднага заповѣда полковетѣ въ сѣщото време да заематъ позицията на неприятеля и на разсѣмване да почнатъ преследването му.

Като взе предвидъ създалата се предъ фронта на дивизията нова обстановка, началникътъ на последната заповѣда:

На 29. декемврий 42. полкъ да завладѣе Гюргени. 41. полкъ и 1. бригада да продължатъ безспирно преследването на противника въ даденитѣ имъ ивици, за да не му позволятъ отново да се спре, устрои и съпротивява. Маневренитѣ войски да трѣгнатъ въ 7 ч. и 30 м. и да се съсрѣдоточатъ на северната крайнина на Филиулъ; да се остави при Щаба на дивизията човѣкъ за свръзка.

Командирътъ на пионерната дружина да улесни минаването на батареитѣ презъ Калмациулъ, въ участъка на 3. бригада, и да продължи телефонната връзка до Филиулъ."

Въ изпълнение тази заповѣдь по дивизията, частитѣ на сѣщата презъ 29. декемврий извършиха следното:

(Гл. скица № 9).

3. бригада. — Презъ нощта срещу 29. декемврий патрулитѣ на бригадата откриха, че неприятелътъ бѣ напусналъ позицията по цѣлия фронтъ. 41. полкъ зае сѣщата нощъ неприятелската позиция срещу своя участъкъ, обаче, командирътъ на бригадата узна за това едва сутринта и тогава заповѣда да се почне преследването. Патрулитѣ на 42. полкъ бѣха влѣзли въ неприятелскитѣ окопи презъ нощта, но полкътъ зае Гюргени едва въ 5 ч. и 30 м. на 29. декемврий, когато и влѣзе въ връзка съ 41. полкъ, по лѣвия брѣгъ на Калмациулъ, и настѣпи, заедно съ него, по следитѣ на отстъпилия противникъ.

Въ 6 ч. 30 м. бригадата настѣпваше въ боенъ редъ по следитѣ на неприятеля; патрулитѣ ѝ пропѣждаха съ огънь противниковитѣ конни разезди, които влизаха въ престрелка съ тѣхъ. Къмъ 13 ч., когато преднитѣ части на бригадата достигнаха линията Мототолещи — Крестецулъ, бѣха обстреляни съ артилерийски огънь откъмъ Баланещи. Въ сѣщото време се забелязаха и пехотни части при Бурта-Енчи. Преднитѣ части на бригадата къмъ 14 ч. завързаха бой съ този неприятелски ариергардъ, ала последниятъ, следъ кратъкъ бой, бързо напусна бойното поле и отстъпи къмъ северъ. Следъ това бригадата продължи настѣплението въ походни колони по полкове. Авангардитѣ на полковетѣ достигнаха къмъ 15 ч. линията Бурта-Енчи — к. 34 и се спрѣха тамъ за нощуване: 42. полкъ — на 500 крачки северно отъ селото, а 41. полкъ — при к. 34 (единъ клм. северно отъ Владени). Главнитѣ сили на 42. полкъ — на два ки-

лометра задъ авангарда, а тѣзи на 41. полкъ — въ с. Шкао, три километра североизточно отъ Крестецулъ.

1. бригада. — Когато презъ нощта патрулитъ на бригадата влѣзоха въ неприятелскитѣ окопи и се разбра, че неприятелътъ е напусналъ позицията си, командирътъ на бригадата веднага донесе за това на началника на дивизията и уведоми щабоветъ на съседнитѣ 3. бригада отъ 1. дивизия и 2. — отъ 12. дивизия. Следъ това цѣлата бригада зае напуснатата неприятелска позиция, а изпратенитѣ напредъ самостоятелни патрули завладѣха въ 3 ч., следъ кратъкъ бой, Тирлеле-Филиуль.

Въ 7 ч. 30 м. бригадата, развѣрната въ боенъ редъ, натѣпваше къмъ Бордеуль-верде, и, когато го наближи, забелязаха се близо до селото неприятелски вериги, които, обстреляни отъ една батарея отъ бригадата, бързо отстъпиха. Къмъ 9 ч. полковетъ на бригадата влѣзоха въ селото. Оттукъ нататъкъ бригадата настѣпи въ походенъ редъ.

Авангардътъ на бригадата (две дружини отъ 6. полкъ и три полски батареи) въ 11 ч. излѣзе отъ Бордеуль-верде и се упрѣти къмъ Друйка, кждето въ това време изпратената напредъ рекогносцировачна рота бѣ почнала бой съ два-три спешени неприятелски ескадрона, които бѣха заели крайнината на гората източно отъ това село. Предниятъ отрядъ (две ротѣ) се развѣрна и настѣпи къмъ гората; една батарея отъ авангарда зае позиция при североизточната крайнина на Бордеуль-верде и обстреля заелия гората противникъ. Когато предниятъ отрядъ бѣ излѣзълъ наоколо два и половина клм. отъ последното село, къмъ 13 ч., бѣ обстрелянъ съ артилерийски и пехотенъ огънь отъ линията Опришани—Шеауа, кждето се забелязваха окопи; една неприятелска батарея стреляше откъмъ Шеауа. Въ това време и авангардътъ на съседния влѣво 25. полкъ (отъ 12. дивизия) завърза бой съ неприятеля, заемащъ позиция на линията Янка—Опришанеци, а патрулитъ на съседната отдѣсно 3. бригада влизаха въ Крестецулъ.

Настѣпвайки срещу неприятеля, който заемаше гората източно отъ Друйка, авангардътъ на бригадата, следъ като го изгони, достигна привечеръ северната крайнина на сжщата гора, източно отъ Друйка, спрѣ се и заночува тамъ.

Главнитѣ сили на бригадата заночуваха въ Бордеуль-Верде съ три дружини отъ 1. полкъ, една дружина отъ 6. полкъ и артилерията, която бѣше при тѣхъ. Една дружина отъ 6. полкъ се установи при к. 30, северно отъ селото, за свръзка между авангарда и главнитѣ сили на бригадата, и една дружина отъ 1. полкъ застана източно отъ Бордеуль-верде, въ Крестецулъ, за свръзка съ 3. бригада.

Загуби: 2 убити и 5 ранени войници.

За действията на 30. декемврий командувачиятъ Дунавската армия и началникътъ на 1. дивизия издадоха заповѣди за атакуване неприятелскитѣ ариергарди, които прѣчаха на бързото ни настѣпление, и, понеже на следния денъ се узна, че сж напуснали позициитѣ си презъ нощта и отстъпили къмъ северъ, настѣплението на дивизията по следитѣ на врага се извършваше безъ съпротива отъ негова страна. Къмъ 14 ч., когато 3. бригада стигна до ж.-п. линия при Траянъ, неприятелски конни части се появиха на среща ѝ, но съ артилерийски огънь бидоха прогонени.

Турската 26. дивизия, която настѣпваше вдѣсно, източно отъ бригадата, бѣ изостанала назадъ. По нейния пѣтъ следваше и една германо-българска конна бригада „Волфъ“, която охраняваше дѣсния флангъ на дивизията, но, когато доближи Силиструлуль, бѣше обстреляна съ пушеченъ и артилерийски огънь отъ неприятелъ, заемащъ това село. Тя повърна назадъ и остави откритъ лѣвия флангъ на 3. бригада.

За запазване незащитения си флангъ, 3. бригада зае съ една рота и две картечници пѣтя Скорцаруль-вехи — Тодоръ - Владимиреску, съ друга рота и две картечници зае ж.-п. линия при пѣтя Скорцаруль-вехи — Силиструлуль и съ пионерната рота — югоизточната крайнина на Траянъ.

Привечеръ главнитѣ сили на полковетѣ пристигнаха: 42. — при Скорцаруль-вехи и 41. — при Команяска. По всичко личеше и се установи, че неприятелътъ заемаше тамъ укрепена позиция, която прикриваше съ завеса отъ разезди.

Бригадата заночува при следното положение: 42. полкъ, съ 1. и 2. дружини, въ бойно разположение, — при североизточната крайнина на Скорцаруль-вехи и, 3. дружина, заедно съ бригадната артилерия, — при южния край на селото; 41. полкъ, 2. дружина, — развѣрнатъ на линията северозападно отъ Скорцаруль-вехи; 1. дружина — при Команяска и 3. — северно отъ станция Муфтиу, въ бригадна поддръжка.

Презъ нощта неприятелътъ извърши незначително нападение срещу дѣсния флангъ на бригадата, което биде отблъснато съ огънь отъ ротитѣ, охраняващи този флангъ.

Неприятелскиятъ ариергардъ, който снощи, 29. декемврий, бѣ замръкналъ срещу авангарда, поддържа презъ цѣлата нощъ, съ прекъсване, рѣдъкъ пушеченъ огънь, но къмъ 6 ч. на 30. декемврий, патрулитъ на бригадата намѣриха неприятелскитѣ окопи праздни.

Въ 7 ч. бригадата настѣпи въ две колони: 6. полкъ — къмъ Лутуль-Длбъ—Романуль, а 1. полкъ — къмъ Команяска — Романуль.

Следъ нѣколко незначителни срещи съ слаби неприятелски конни партии, авангардитѣ въ 16 ч. достигнаха линията северно отъ Команяска — единъ и половинъ км. западно отъ к. 10 — к. 15, включително. Главнитѣ сили достигнаха и ношуаха: 1. полкъ — въ Команяска и 6. полкъ — при югоизточната окрайнина на езерото Язулъ, северно отъ Лутуль-Албѣ. (Гл. скица № 10).

Бригадата бѣ въ връзка, отдѣсно, съ 3. бригада, а отлѣво, — съ колоната на австрийския полковникъ Сиво. 1./1. и 4./6. дружини съ три батареи съ маневренитѣ войски ношуаха при Лутуль-Албѣ.

Привечеръ неприятелѣтъ откри откъмъ Романуль артилерийски огънь по преднитѣ части на 1. полкъ.

По показания на пленници се узна, че презъ вчерашния день, е действувалъ срещу бригадата рускиятъ 493. полкъ.

Загуби: 10 ранени войници.

За предстоящитѣ действия презъ 31. декемврий, Щабѣтъ на Дунавската армия издаде заповѣдь, съ която, като съобщаваше, че на 30. декемврий армията е достигнала на линията Гропени — Османуль — Кисканени — Скорцаруль-вехи — Гемениле — Дезирати, заповѣдваше преследването на 31. декемврий да продължи, тъй че въ 7 ч. да се преминѣла линията Гропени — Скорцаруль-вехи — Гемениле — Дезирати.

Имайки за основа тази заповѣдь по Дунавската армия, началникѣтъ на дивизията заповѣда:

„Дивизията да настѣпи въ опредѣлената ѝ ивица, като съ лѣвото си крило премине презъ западната окрайнина на Романуль до Котуль-Лунгѣ. Граница за охранение и разузнаване между 1. и 3. бригади кръстятъ югоизточно отъ Тирлеле-Ганея — западната окрайнина на Тирлеле-Луй-Врабиеску — западната окрайнина на Михалеа.

Ако неприятелѣтъ се съпротивява сериозно на линията Тирлеле-Луй-Врабиеску — Романуль — Сихлеануль, веднага да се направятъ нужнитѣ разузнавания отъ офицери отъ всички родове войски и да се изясни положението чрезъ усилен оглед, заедно съ артилерия.

Подчиняватъ ми се всички части отъ повѣрената ми дивизия, дадени на 12. дивизия, дветѣ бѣлгарски с. с. полски батареи и 3./69. батарея.“

По тази заповѣдь частитѣ отъ дивизията извършиха на 31. декемврий следното:

3. бригада. — Щомъ турската 26. дивизия пристигна къмъ 9 ч. 30 м. съ лѣвия си флангъ при Траянъ и възстанови връзката съ 3. бригада, като зае съ преднитѣ си части к. 24, на желѣзнопътната линия южно отъ Скорцаруль-вехи, ротитѣ отъ бригадата, които имаха задача да пазятъ фланга и тила на бригадата, се прибраха при

частитѣ си. Отъ рекогносцировкитѣ, отъ личнитѣ наблюдения и отъ показанията на мѣстнитѣ жители се установи, че неприятелѣтъ заемаше укрепена позиция на линията Тудоръ-Владимиреску — западно к. 26. — южно отъ Романуль. Артилерията му заемаше позиции: една полска батарея — северозападно отъ к. 26, друга полска и половинъ гаубична 15 см. — при к. 26, трета полска и половинъ дълга батареи — при Тудоръ-Владимиреску. Рекогносцировачнитѣ взводове и патрулитѣ на 41. полкъ достигнаха единъ километъръ отъ пѣтя Тирлеле-Ганея за Тирлеле-Луй-Соаре, но мъглата прѣчеше на наблюденията.

Бригадата презъ този день остана на сѣщото мѣсто, на което бѣ достигнала вчера: 42. полкъ — при Скорцаруль-вехи и 41. полкъ — при Команяска.

1. бригада. — Бригадата въ 6 ч. 30 м. настѣпи къмъ Романуль. На лѣвия флангъ настѣпваше 6. полкъ, съ 1. дружина и 2. артилерийско полско отдѣление въ бойната частъ, 2. и 3. дружини — въ поддрѣжка; 4. дружина бѣ оставена при източния брѣгъ на езерото Язулъ маневрени войски. 1. полкъ настѣпваше отдѣсно на 6. полкъ, съ 2. дружина и една полска батарея въ бойната частъ и съ 1. — въ поддрѣжка. Останалитѣ две дружини съ 1. гаубично отдѣление бѣха въ резервъ, при Команяска.

Когато бойната частъ на бригадата достигна 500 крачки отъ чифлика Ганея, около два и половина км. отъ Романуль, боятъ се затѣгна и взе характеръ на рекогносцироваченъ. Времето бѣше крайно неблагоприятно — дъждъ и мъгла прѣчеха на успѣшното развитие на боя. Бригадата ношува на достигнатото мѣсто, кждето и посрещна новата 1917 година. Неприятелѣтъ заемаше укрепената позиция на линията к. 24 — Романуль — и северозападно отъ последното село.

По събрани сведения се установи, че последнитѣ дни сѣ минали презъ Скорцаруль-вехи, Романуль и Гергеци (при последното село има мостъ на р. Бузау) части отъ 9., 10. и 40. пехотни дивизии и около осемъ конни полка.

Загуби: двама убити и трима ранени.

Следъ несполучливия опитъ на Дунавската армия презъ 31. декемврий да превземе укрепената неприятелска позиция на линията Тудоръ-Владимиреску — Романуль и северозападно отъ последното село, командувачиятъ армията реши да отложи атаката съ нѣколко дни, докато се извърши необходимата за тази атака подготвителна работа. Произведоха се рекогносцировки отъ специални отряди и отъ усилен офицерски патрули за изясняване положение то, устройството на неприятелската позиция и количеството на войскитѣ, които я заематъ; прегрупира се артилерията

съ огледъ на пункта, върху който щеше да се насочи главният ударъ и пр.

На 1. януарий времето продължаваше да е дъждовно и мъгливо. Отъ Щаба на армията често напомняха по телефона да се следи зорко да не би неприятелътъ незабелязано да напусне позицията и заповѣдваха, ако се забележи, че отстъпва, веднага дивизията да го преследва и да се донесе.

Презъ този день дивизията, по заповѣдъ на командувашия армията, предаде на баварската 11. дивизия германскитѣ 105. гаубична и 3./69. дълга батареи.

Презъ цѣлия день се води рѣдка пушечна стрелба, а презъ нощта неприятелътъ освѣтяваше мѣстността предъ позицията си съ бѣли ракети.

На 2. януарий времето се изясни. Нашата артилерия се престрелваше по разни пунктове отъ неприятелската позиция, а неприятелътъ обстрелваше съ слабъ артилерийски и пехотенъ огънь излѣзлитѣ напредъ наши рекогносцировачни отряди.

Щабътъ на Дунавската армия предупреди дивизията, че атаката вѣроятно ще се произведе на 3. януарий, къмъ Романулъ, съ силно лѣво крило, и, съ огледъ на сжщата се заповѣда да се прегрупиратъ батареитѣ въ дивизията. Вечерътъ, обаче, се получи отъ Щаба на Дунавската армия друго съобщение — че атаката ще се извърши вѣроятно на 4. януарий.

На 3. януарий имаше слаба артилерийска и пушечна стрелба и отъ дветѣ страни. Презъ цѣлия день нашитѣ рекогносцировачни отряди извършваха разузнавания. Тѣ установиха, че позицията на противника срещу дивизията минава презъ четвъртия кантонъ източно отъ Траянъ — единъ километъръ западно отъ Тудоръ-Владимиреску — 800 метра западно отъ к. 26. — два километра южно отъ Романулъ и по-нататъкъ — въ северозападна посока — къмъ Гергеци, на р. Бузау. Почти по цѣлата дължина отъ неприятелската позиция се забелязваха три реда окопи съ ходове за съобщения. Предъ позицията имаше телена мрежа.

По добити сведения, неприятелската позиция предъ фронта на армията се заемала отъ рускитѣ 9., 10. и 40. дивизии.

Загуби: единъ убитъ и трима ранени войници.

Къмъ 15 ч. и 30 м. на 3. януарий се получи въ Щаба на дивизията следната заповѣдъ по Дунавската армия:

1) IX. армия ще атакува на 4. януарий предмостното укрепление при Фундени. Българската III армия напредва срещу линията Вакарени-Мачинъ.

2) Дунавската армия ще атакува на 4. януарий неприятелската позиция Тикилещи-Гургуеци.

Баварската 11. дивизия ще атакува главно Гургуеци и частта отъ неприятелската позиция южно отъ него. Дивизията да се погрижи щото междината въ участъка и къмъ лѣвото крило на 217. пехотна дивизия да се държи подъ огънь, за да не може неприятелътъ да фланкира настъплението на сжщата; българската 12. дивизия да охранява лѣвия флангъ на армията въ сѣгласие съ баварската 11. дивизия.

217. пехотна дивизия ще атакува главно височината съ кжшитѣ югозападно отъ к. 12.

Българската 1. дивизия да атакува главно Романулъ.

Турскиятъ VI корпусъ, отрядътъ на генералъ Назлъмовъ и Конната дивизия „Голцъ“ да приковатъ неприятеля въ участъцитѣ си чрезъ постояненъ артилерийски, картеченъ и пехотенъ огънь и да бждатъ готови да преследватъ неприятеля, когато той се разколебае. Турската 15. дивизия да пристигне до 10 ч. въ Османулъ, кждето да почива. Артилерията на сжщата дивизия временно да излѣзе на позиция въ участъка на турската 26. дивизия.

3) Като приготвление къмъ атаката, дивизиитѣ на 3. срещу 4. януарий да се доближатъ на разстояние, откждето да атакуватъ неприятелскитѣ позиции. Почването на артилерийския огънь на поражение и началото на пехотната атака ще опредѣлятъ началницитѣ на баварската 11., 217. пехотна и българската 1. дивизии, всѣки за дивизията си, споредъ това, доколко времето е ясно. Раното почване на атаката е за предпочитане, и трѣбва да се стремятъ за постигането му. Следъ пробиването на предната неприятелска линия, дсколното е възможно, да се преследва неприятелътъ, за да му се попрѣчи да се задържи на по-заднитѣ окопи. За отблъскване неприятелскитѣ контъратаки, резервитѣ да се държатъ наблизо.

4) Щабътъ на армията — въ Янка.“

Началникътъ на дивизията за атаката на 4. януарий заповѣда:

„Повѣрената ми дивизия ще атакува главно Романулъ. Заповѣдвамъ:

а) 1. бригада, съ силно лѣво крило, да атакува Романулъ; по останалия фронтъ на 1. и по цѣлия фронтъ на 3. бригада неприятелътъ да се прикове къмъ позициитѣ му чрезъ артилерийски, картеченъ и пехотенъ огънь; презъ нощта на 3. срещу 4. януарий лѣвото крило на 1. бригада да се доближи на разстояние, откждето ще атакува неприятелската позиция, а останалата пехота — до мѣста, откждето ще прикове неприятеля.

б) Почването на артилерийския огънь на поражение и началото на пехотната атака ще опредѣля лично, споредъ виделината.

в) Следъ пробиването на предната неприятелска линия, до колкото е възможно, да се преследва неприятелътъ, за да му се попрѣчи да се задържи на по-заднитѣ окопи. За отблъскване неприятелскитѣ контъратаки, поддръжкитѣ да се държатъ наблизо.

г) Маневренитѣ войски — 25. полкъ — да тръгнатъ въ 7 ч. 30 м. и да се разположатъ при северната окраина на Команясна.“

Атакуване Романулъ и достигане Серегъ.

(Гл. скица № 11).

Бойните действия на 1. дивизия на 4. януарий се развива както следва:

3. бригада. — През нощта на 3. срещу 4. януарий бойната част на бригадата — 2. дружина отъ 42. полкъ и 2. дружина отъ 41. полкъ — се приближи на 700—800 крачки до неприятелската позиция срещу Тудоръ-Владимиреску и западно отъ това село, спрѣха се тамъ и се окопаха. Другите части отъ бригадата въ това време бѣха разположени: 3./42. дружина — въ полкова поддръжка, на южната крайнина на Скорцарулъ-вехи; 1./41. дружина — северозападно отъ последното село, задъ бойната част на 41. полкъ; по две роти отъ двата полка — на единъ километъръ източно отъ к. 21, въ бригадна поддръжка; артилерията на бригадата — на позиция при югозападния край на Скорцарулъ-вехи: останалите четири роти — при Команяска, въ маневрени войски на дивизията.

Така развърната бригадата, презъ цѣлия день приковаваха съ огънь неприятеля предъ фронта си, готова въ всѣко време да преследва, щомъ атакуваниятъ пунктъ (Романулъ) бжде завладѣнъ. Огневата борба на бригадата се водѣше повече съ артилерийски огънь. Въ това положение бригадата замръкна, понеже атакуваниятъ пунктъ не бѣ заетъ.

Връзката на бригадата съ турската дивизия, отдѣсно, бѣ здрава, а съ 1. бригада, отлѣво, — разтегната, поради блатото, което дѣлѣше бригадите.

1. бригада. — 6. полкъ, който бѣше на лѣвия флангъ на бригадата и на дивизията, имаше задача да атакува и да завладѣе с. Романулъ, а 1. полкъ — да приковава съ огънь неприятеля източно отъ 6. полкъ, като при това се задължаваше да се държи въ тѣсна връзка съ атакувания 6. полкъ, като въ момента на атаката на селото да му съдействува най-ефикасно.

Презъ нощта на 3. срещу 4. януарий, бойната част на бригадата не успѣ да се приближи до неприятелската позиция на разстояния за атака, понеже предъ фронта ѝ бѣха излѣзли австрийците отъ отряда „Сиво“, поради което се появиха недоразумения. Докато се уреди този въпросъ, нощта изтече, и приближаването се извърши насвѣтло.

6. полкъ бѣ развърнатъ така: 2. и 4. дружини — въ бойна частъ, 1. дружина — въ полкова поддръжка и, заедно съ по-големата частъ отъ бригадната артилерия, настѣпи къмъ обекта си въ 9 ч. 30 м. Лѣвофланговата дружина отъ бойната линия, следъ като прогони неприятелския взводъ,

който заемаше чифлика Жилиява, на около 800 крачки предъ неприятелската позиция, зае южната му крайнина къмъ 10 часа. Въ това време бригадната артилерия почна усилено да обстрелва позицията при Романулъ за подготвяне атаката. Тази стрелба продължи до 10 ч. 30 м., следъ което огънътъ бѣше пренесенъ задъ неприятелската позиция.

Двете дружини отъ бойната частъ настѣпиха за атака, но, поради силния неприятелски огънь къмъ 14 ч., се спрѣха. Тѣ бѣха силно обстрелвани отъ една неприятелска полубатарея и една гаубична батарея откъмъ северозападния край на селото.

Въ 15 ч. командирѣтъ на бригадата заповѣда — полкѣтъ да атакува решително и да завладѣе Романулъ. Бригадната поддръжка (една и половина дружини), следваше задъ полковата поддръжка. Артилерията на бригадата повторно усили огъня за подготовка на атаката. Бойната частъ на полка пакъ настѣпи, и, когато достигна съ лѣвофланговата си дружина на 200 крачки, а съ дѣснофланговата — на 400—500 крачки до неприятелската позиция, спрѣха и изпратиха работници да прерѣжатъ телената мрежа, но, обстреляни съ силенъ пушеченъ и картеченъ огънь, последните не можахъ да достигнатъ препятствието. Въ това положение полкѣтъ замръкна и занасува на достигнатото мѣсто.

1. полкъ. — Въ бойната частъ полкѣтъ имаше: 2. дружина и една рота отъ 3. дружина, а въ полкова поддръжка — две роти отъ 4. дружина и три отъ 3. дружина.

Полкѣтъ настѣпи едновременно съ 6. полкъ, и, когато бойната му частъ достигна на около 800—900 крачки отъ неприятелските окопи, спрѣ се, окопа се и завърза бой. Следъ известно време полкѣтъ отново настѣпи и достигна около 600 крачки отъ неприятелската позиция. Лѣвиятъ флангъ на бойната частъ (8. рота) бѣ излѣзла напредъ и се държеше въ близка връзка и наравно съ 6. полкъ, тъй че лѣвиятъ флангъ на полка бѣ издаденъ по-напредъ отъ дѣсния. Въ такова положение полкѣтъ замръкна.

Настѣплението на бригадата ставаше, изобщо, бавно и неособено решително, явление необичайно за тази бригада. Причината за това би следвало да се отдаде на умората отъ непрекъснатите денонощни бойове и движения въ есенно, дъждовно и мъгливо време.

1. дружина отъ 1. полкъ бѣ при Команяска, маневрени войски, а 13. и 15. роти отъ сѣщия полкъ следваха въ състава на бригадната поддръжка, задъ 6. полкъ.

25. полкъ бѣ повърнатъ на дивизията и назначенъ въ маневрените войски, но сутринта, по заповѣдъ на командувания армията, отново бѣ изпратенъ въ разпореждането на германската 217. дивизия.

По сведения от пленници, бригадата бѣше водила бой презъ този день (при Романулъ) съ части отъ рускитѣ 9. стрелкова и 124. дивизии. Въ бойната частъ предъ фронта на бригадата били 33. и 34. стрелкови полкове,

Загуби: убити — 14 войници, ранени — 2 офицери и 52 войника.

Къмъ 18 ч. 30 м. се предаде по телефона отъ Щаба на армията съобщение, че имало изгледи, по които можело да се заключи, че неприятелътъ билъ въ общо отстъпление и че държелъ позициитѣ си само съ слаби части, и се заповѣдваше преследването да продължава енергично презъ цѣлата нощъ, за да се попрѣчи на противника да мине р. Серетъ. По-сетне презъ този день последва и писмена заповѣдъ отъ командуващия армията.

Поради тѣзи заповѣди за енергично преследване, презъ нощта на 4. срещу 5. януарий, действията на частитѣ отъ дивизията се развиха така :

3. бригада. — Патрулитѣ на бригадата се приближиха до неприятелската позиция къмъ 1 ч., прерѣзаха телената мрежа и, следъ кратка пушечна стрелба, изгониха изъ окопитѣ неприятелскитѣ патрули, които още ги заемаха. Въ 3 ч. 30 м. полковетѣ заеха изпразнената неприятелска позиция. Къмъ 5 ч. пристигна бригадната артилерия и веднага следъ това полковетѣ отъ бригадата настѣпиха по следитѣ на отстъпващия противникъ. Настѣплението се извърши въ две колони по полкове: дѣсна — 42. полкъ, и лѣва — 41. полкъ. Въ 8 ч. 30 м. авангардитѣ на колонитѣ се подравниха съ северната окрайнина на Романулъ, кждето влѣзоха въ връзка съ колонитѣ на 1. бригада, следъ което настѣпиха, заедно съ последнитѣ, въ североизточна отъ селото посока.

5. януарий бѣше облаченъ день; следъ пладне имаше мъгла. Полковетѣ отъ дивизията, проточени въ походни колони, настѣпваха къмъ р. Серетъ по следитѣ на отстъпилия неприятелъ.

Къмъ 15 ч. 30 м. авангардитѣ на 3. бригада достигнаха, безъ среща съ противника, линията Малаковъ — Михеа и се спрѣха северно отъ шосето Браила — Латинулъ, а на брѣга на рѣката изпратиха отдѣлни роти за охранение. Авангардътъ на 42. полкъ, който бѣше на дѣсния флангъ, пропусна да заеме моста на Серетъ, три-четири километра източно отъ Михалеа, която грѣшка, както ще видимъ отъ долуизложеното, неприятелътъ използва на следния день. Следъ като авангардитѣ заеха гореказаната линия, главнитѣ сили на колонитѣ достигнаха и се установиха: тѣзи на 42. полкъ — въ с. Назиру, а на 41. — югоизточно отъ Малаковъ.

До вечерята и презъ нощта бѣше спокойно — не се случило предъ фронта на бригадата нищо особено.

1. бригада. — Преднитѣ групи отъ бойната частъ на 1. полкъ се приближиха до телената мрежа и въ 20 ч. я изрѣзаха, но опитътъ имъ да влѣзатъ въ окопитѣ не сполучи, понеже неприятелътъ ги посрещна съ огънь. Къмъ 13 ч. 30 м. сжщо отдѣлни групи отъ бойната частъ на сжщия полкъ, пакъ се приближиха до телената мрежа и констатираха, че неприятелътъ е напусналъ окопитѣ си. Къмъ 14 ч. 30 м. бойната частъ на полка влѣзе и завладѣ изпразнената неприятелска позиция. 2. дружина отъ 1. полкъ премина селото и зае североизточната окрайнина на Романулъ. 3. дружина и две роти отъ 4. дружина следваха задъ 2. дружина. 6. полкъ, сжщо презъ нощта, зае неприятелската позиция предъ своя участъкъ и влѣзе въ селото.

Къмъ 8 ч. дойде въ Романулъ бригадната артилерия, следъ което бригадата организира по-нататъшното настѣпление въ две колони по полкове: дѣсна — 1. полкъ, съ една дружина въ авангардъ, и лѣва — 6. полкъ. Понеже недалечъ влѣво се чуваше артилерийската стрелба, а австрийскитѣ дружини бѣха останали назадъ, авангардътъ на последния полкъ се изпрати лѣво странично прикритие.

Къмъ 15 ч. 30 м. авангардитѣ на полковетѣ отъ бригадата стигнаха до шосето Браила — Латинулъ. Авангардътъ на 1. полкъ — 3. дружина съ една батарея — се установи южно отъ Михалеа, а въ селото влѣзе една рота и се окопа на дѣсния брѣгъ на Серетъ. Авангардътъ на 6. полкъ — 4. дружина — застана южно отъ Котулъ-Лунгъ, а въ селото влѣзе само 16. рота, като зае брѣга на рѣката.

Главнитѣ сили достигнаха: на 1. полкъ (три дружини, три полски и две гаубични батареи) — въ Мухеа, кждето нощуваха, а тѣзи на 6. полкъ, следъ като достигнаха шосето, се върнаха и нощуваха въ Романулъ; една дружина отъ тѣхъ бѣ оставена два клм. северозападно отъ селото, за поддръжка на авангарда.

И тѣй, на 5. януарий 1917 година, дивизията, въ състава на Дунавската армия, достигна р. Серетъ, крайниятъ обектъ на армията въ войната съ Ромъния. Тамъ армията се разположи на зимни квартири.

Разпорежданията на Щаба на Дунавската армия, по разпредѣлението на квартирнитѣ райони между частитѣ, съставлящи армията, а още и по заемането и охраната имъ, сж изложени въ една дълга заповѣдъ, която считаме за лишно да излагаме тукъ. На 1. Софийска дивизия се опредѣляше въ тази заповѣдъ зоната за охранение и отбрана. включена между рѣка Бузау, отъ югъ, и линията Корбулъ, вкл., — Чиовени, отъ северъ. За квартири на дивизията се даваха селата Максинени и Питулаци, и се заповѣдваше да заеме райо-

на си на 6. януарий, като на следния ден — 7. януарий — пое охранението отъ кавалерийския корпусъ „Шметоу“. Споредъ същото разпореждане, авангардитъ на полковетъ оставаха на мѣстата си, при Серетъ, до смѣната имъ отъ турската 15. дивизия, следъ което трѣбваше да се присъединятъ къмъ полковетъ си. 25. полкъ и германскитъ батареи 3./69. и 105. тежка отново се даваха въ разпореждане на 1. дивизия.

Следъ получаването на това нареждане по армията, началникътъ на дивизията опредѣли начина на заемането квартирния районъ, охраната и отбраната му.

На 6. януарий главнитъ сили на полковетъ отпътуваха по бригадно за квартиритъ си. Поради силно разкалянитъ пѣтища и лошото дъждовно време, преходътъ, който извършиха, бѣ твърде уморителенъ. Вечерта късно тѣ пристигнаха и заеха опредѣленитъ имъ села: 1. бригада — Домница, Арициулъ, Гриндулъ; 3. бригада — Питулаци; 25. полкъ — Максинени и Чиовени, като зае и охранението. Авангардитъ на полковетъ останаха на мѣстата си до смѣняването имъ отъ турската дивизия.

Рано сутринта неприятелътъ, въ сила около три роти, четири картечници и единъ ескадронъ, мина Серетъ по не охранявания отъ 42. полкъ мостъ, за което по-горе споменаме, и настѣпи къмъ Михалея, поддържанъ съ артилерийски огънь на една батарея отъ срещния брѣгъ. Заемащитъ селото — една рота отъ 1. полкъ и единъ и половина взводове отъ 3. рота на 41. полкъ — заеха позиция и влѣзоха въ борба съ неприятеля. Авангардната батарея на 1. полкъ откри огънь по настѣпващия противникъ и на първо време спрѣ напредването му; 3. рота на 41. полкъ съ една картечница пристигна на помощъ и юнашки се намѣси въ боя. Обаче, неприятелътъ постоянно се засилваше и се приближаваше все повече до селото. Съ увеличена, до две дружини и шестъ картечници сила, той къмъ 18 ч. атакува и принуди нашитъ роти да отстъпятъ.

Нашитъ загуби въ този бой възлизатъ на: убити — 1 офицеръ и 5 войници, ранени — 15 войници и 3 изчезнали.

Презъ нощта срещу 7. януарий авангардитъ на дивизията бѣха смѣнени отъ турцитъ. Веднага следъ смѣната, тѣ отпътуваха за полковетъ си, кждето пристигнаха следния денъ.

Понеже опредѣленитъ за квартири три села се оказаха недостатъчни за цѣлата дивизия, помоли се Щабътъ на армията да увеличи числото имъ, и, следъ дълги и настойчиви молби, най-после, последниятъ увеличи района на дивизията въ дълбочина.

На 7. януарий 25. полкъ зае линията на охранението, опредѣлена съ заповѣдь по дивизията.

Презъ този денъ завалѣ снѣгъ, но, не се задържа. Последваха 15 есенни дни, презъ които преднитъ части на дивизията окопаваха позициитъ си. Следъ това времето застудѣ. Мразовитъ вѣтъръ духна откъмъ руската степъ; безкрайната влашка равнина побѣлѣ, вѣлици забушуваха съ страшни фучения и странни мелодии; вихри издигаха облаци отъ снѣгъ и съ невѣроятна бързина настилаха снѣжни прѣспи, Окопитъ на позициитъ потънаха подъ снѣга, и въ долищата и низинитъ се натрупаха дълбоки прѣспи; силенъ студъ смразяваше всѣко живо; рѣкитъ се сковаха въ ледъ, блата та замръзнаха...

А войницитъ, които бдѣха за врага, изложени открито на оснѣженото поле, понасяха неимовѣрни страдания отъ страшнитъ неслоди на суровата зима. Вкоченѣли отъ мразъ, тѣ изпълняваха своя отечественъ и войнишки дългъ, който войната имъ налагаше. Въпрѣки мъченията и страданията, които понасяха, войницитъ зорко следѣха за врага, готови всѣки моментъ да насочатъ срещу него оржието си.

Дивизията бѣ смѣнена въ първитъ дни на февруарий 1917 година и изтеглена задъ фронта, за да се приготви за новъ походъ. Презъ мартъ същата година, тя бѣ отправена за Македонския фронтъ. Софийци напущаха съ радостъ омръзналата имъ ромънска земя.

Пътуването на дивизията, поради лошата зима, бѣ свързано съ доста трудности. Частитъ пѣтуваха по разни пѣтища и различни начини. Артилерията извървѣ пѣтя отъ р. Серетъ до гр. Гюргево по обикновенъ пѣтъ, пробивайки си проходи презъ снѣжнитъ прѣспи; обозитъ минаха замръзналия Дунавъ по леда при Хърсово, а по-нататкъ — презъ Добруджа и България пѣтуваха по обикновенъ пѣтъ. Само пехотнитъ части се превозиха по желѣзницитъ.

Тѣй 1. Софийска дивизия завърши своята бойна дейностъ въ Влахия.